Utrecht University Library
Partner in Science
Universiteit Utrecht

Auli flacci Persii poetae Satyraru[m] opus

https://hdl.handle.net/1874/461389

Bartholomei Fontii procœmium in Persium Poetam ad Laurentium Medicum.

QVanquã Laurenti poetę oẽs: uel ad bñdicẽdũ uel ad honeste uiuẽdũ plurimũ cõferunt: ii tõ in primis legendi sunt: qui non solum iocunda auribus: sed utilia quoque animis excolendis commoneant. Nam cum per se poetica delectatio mollis sit: (nisi grauioribus rebus fulta) ad uitam recte degendam parum prosit: eos profecto diligere: colereque debemus: a quibus ad uirtutem uehementius inflammemur. Siquis enim adhuc rudis uatib⁹ ociosis incumbat: ipse quoque eorum consimilis ad mollitudinem quandam traducetur. Eum uero qui grauem uiri⸗ lemque lectionem prosequitur: uitę probitas: honestas: integritas comitatur. Quare cum te nerę mentes (nequid turpe in senectutem resideat:) honestissima quęque doceri debeant: cum mihi uatę interpre tandum putaui: qui uite mortalium auctoritate doctrina consilio non deesset. Verum enim siquis ex omni nume⸗ ro poetarum qui hoc sancte: integręque prestaret legendus esset: quem Persio prеferremus: non haberemus. Nã & magna multis in rebus: quas persuadere nititur: probandi uis: & res ipse electę: atque excultę: & bene tran⸗ slata & cohęrentia rebus uerba. & figurarũ sententiarumque non parua copia passim in eius erudito uolumine re⸗ peritur. Hunc igitur (cum & morum sanctitate refulgeat: & lectorem ad bene uiuendum instituat:) quãto conqui sitius potui explanaui. Qua quidem in re si diuerse a doctis quibusdam uiris hac nostra ętate poetas interpretanti⸗ bus uberiore copia usus uidebor: iustis de causis id feci. Vt enim Lysippus quanq̃ artificium maius erat in uultu & capite: q̃ in Alexandri humeris effingendis: non minus tamen in his: quam in capite laborauit: sic ego in omni bus: uel mediocribus locis elaboraui. Deinde cum discentium copia magna sit: eruditorum uero mira paucitas: sa⸗ tius fore duxi: pluribus consulendum q̃ paucioribus obsequendu. Nam ut habẽtur latores legum: (qui populo uni uerso prospexerint:) chariores: ita scriptores rerum: (qui plurimis prouiderint:) gratiores. Postremo utrisque prospi ciendo tali temperamento (si fallimur) usi sumus: ut & discentes plurimaque libenter accipiant: & docti pleraque i ueniant: quę legant non sine aliqua uoluptate: eque uero consilium fuit eorum nomina: unde aliquid sumpserim occultare: cum quod ingrati pusillique est animi eos tegere: a quibus ad multarum rerum scientiam informetur: tam quod nouo scriptori maior fides & auctoritas quęritur: si magnorum atque optimorum auctoru testimonio innitur: Quibus equidem probatissimis: rationibusque certissimis fretus: si (communi discentium utilitate com⸗ motus) a quorundam interdum opinione dissensero: ueniam mihi dari ab illis postulo. Non enim inuidia dissenti⸗ oneque animorum: sed contrarietate opinionum sententiam meam apposui: qua in re quanq̃ uereor: ne cui forsi tan satis sit ad opiniones contrarias comprobandas: quod afferuntur ab his: qui satis auctoritatis adepti sunt: ta⸗ men si ea remota res omnis cum rebus lectores conferent: cognoscent non omnia condonanda esse opinioni. Cę⸗ terum hoc unico artificioso uolumine exponendo licet plus multo fuerit oneris q̃ honoris: quod gloria nunquam par interpretem atque auctorem consequitur: quia tamen non spe laudis: sed ut tibi gratificarer ad interpretandu accessi: satis si tibi fecero non paruam laudem me cõsecutum putabo. Nam cum tu hęreditario iure & reipublicę no strę decus: & litteratorum omnium prеsidium certum sis: me tibi uiro laudatissimo placuisse: non ultima laus uide bitur. In tua uero liberalissima: beneficentissimaque natura cum iam pridem spem omnem posuerim: ut re potius q̃ uerbis animum tibi meum significem: hos ad te commentarios persianos meę in te fidei atque obseruantię testes mitto. Mox: ut spero: fauente te (qui ut potes⸗ ita etiam cupis adiuuare q̃plurimos) & ad maiora animum excitabo & cum primum facultas dabitur ampliori te munere cumulabo.

a Nec fonte labra prolui caballino. Quo maiore animi libertate alios deinde corrigere: seipsum in primis corripit: quod festinanter nimiũ poeta prodierit. Non sine causa uero suũ opus metro iambico incho auit. Eiusmodi enim carmẽ incitatum ac uehemens reprehensioni plurimũ conuenit: Eius inuentor archilocus: ex sex iambis primum instituit. Sed paulatim in cunctis sedibus: secunda & quarta exceptis: spódeũ recepit. In prima tamen sede quãdoque anapestũ pro spondeo. Et in secũda tribrachũ pro iambo: ea ratione Persius posuit: Quod iambus cum tribracho: anapestus cum spondeo in tempore cõuenit. b

Auli flacci Persii poetæ Satyrarũ opus

Nec[a] fonte labra prolui
caballino.
Nec in[c] bicipiti somniasse pernaso
Memi me: ut sic repẽte poeta ꝓdirẽ
Heliconiadasq;[b] pallidamq;[c] pirenem
Illis relinquo: quorũ[f] imagines lambunt
Hæderæ sequaces[g]. At ipse semiphaganus[h]
Ad[i] sacra uatum carmen affero nostrum
Quis[k] expediuit psyttaca suum chærẽ[l]
Coruos[m] quis olim cõcauum salutare

Fonte caballino: non se hesiodi more poetaꝫ dicit effectum: qui pegaseis aquis epotis e pastore poeta euasit. Pegasus uero caballus e Meduse gorgonis sanguine a Perseo interemptę ꝓsiliit: in heliconemque trãsuolauit: atque ubi primum ungula terram pcussit: hippocrene fons saturiuit. t In bicipiti parnaso: Nec se quidẽ hoc in monte somniasse alludens ad Ennium scribit: qui somniãs. Homeri in se animã penetrasse: repente uates apparuit. Parnasum uero: quãquam Seruius in Thessalia: Tortellius arretinꝰ in Aonia Boetię parte ponunt. Herodoto tamẽ & Pomponio mela: Strabo neqꝫ ac Plinio: & aliis prętereа testibꝰ: phocidi regioni adscribitur. Quem in duo iuga discindit: citheronem liberi: & Heliconem Apollinis: idẽ seruius scribit. Tantũ auctorem Tortellius subsecutꝰ ꝓpter heliconem & citheronem: uel certe propter cyrrham: & nysam: parnasum bicipitem uocat. Cõtra tamẽ eorundem locorum situs. & antiquorum auctoritas reperitur. Parnasus enim in phocide regione: Citheron atque Helicon in Boetia montes disiuncti sunt: ita ut helicon procul a parnaso circiter quindecim passuum milia: citheron uero triginta locutus sit. Cyrrhaꝫ quoque ac nysam urbes in parnasi iugis fuisse uetertũ nemo scribit. Cyrrha enim sub cirphin rupem parnasi in radicibus montis in planicie mare uersus locuta est. Nysa uero non in parnaso sed in foelici arabia sita ẽ. In qua cum bacchus nutritus esset: in eius memoriam ipse postea aliam in India condidit. Apud Homerum quoque secundo illiados libro: nysam in Boetia urbẽ esse apud Plinium in Caria. apud Straboné uicũ in helicone: apud ptolomeum in Ionia ac Lycia urbẽ lego: nusquam uero in parnaso esse comperio. Quare cuꝫ neque helicon: neque citheron iuga parnasi sed montes ab illo seiuncti sint: neque cyrrha neque nysa in iugis parnasi collocatę sint: bicipitẽ rectius ad montis naturã: sitúque referemus: nã ut Strabo uolumine nono refert: ab australi parte cirphin pręruptam rupem cũ profunda ualle. per quam plurimus amnis euoluitur: parnasus habet. A quã sane diuisione biceps cognominatur. Hic Macrobio teste Baccho & apollini sacer est: atque ut Diodorus asserit idẽ liber pater & phoebꝰ ẽ. d Heliconiadas: helicõ: ut Solinꝰ & Plinꝰ quarto refert: mos ẽ Boetię iuxta Thebas: atqꝫ ut Strabo in nono meminit: phocidi uicinus ẽ nõ ꝓcul a parnaso: eiqꝫ ęmulꝰ & altitudie & circuitu: qui & ipse Apollini quoqꝫ sacer & musis ẽ: unde heliconiades: muse sũt appellatę. Lucretiꝰ: Adde heliconiadũ comites: quorũꝫ unus Homerꝰ. e Pallidãqꝫ pirenẽ: uallẽ inter duos parnasi colles pirenẽ Tortelliꝰ cẽ scribit: sed actore Plinio libro quarto: acrocorinthi fons ẽ: & ut Straboris octauo uolumie scriptũ ẽ: haud affluẽtes aquas habet: sed potui suaues atqꝫ perspicuas. Quare pallidã non ad aquę sed poetarum colorẽ assiduo studio pallentiũ Tortelliꝰ refert: sed melius hũc pallorẽ pireni attribuemꝰ. Quę cũ ex Neptuno Cenchreũ: Lecheũque peperisset (de quorũ noibus corinthiaci sinꝰ termini uicusque ac portꝰ denominãtur) Cenchreũ prima iuuẽta extinctũ adeo fleuit: ut in hũc fontẽ sui nois uertteretur: unde eã pallidã appellauit. f Quorũ imagines lãbũt hęderę sequaces: cũ hędera Baccho sacrata sit: iure illa poetę coronabãtur: qui i tutela liberi patris sũt. Imaginibꝰ quoqꝫ uatũ coronę hederaceę ponebãt. Iuuc. Vt dignꝰ uenias hederis & imagine macra. g Seqẽces aut dicẽdo ad carũ naturã respexit. cũ enim dictę sint: uel quod hęreãt uel quod edita semp petãt uel qa si quibꝰ adhęserint: edant iure illas seqẽces cognominauit. brachia enim ramosa maximeqꝫ robusta cũ habeãt qd̃ semel ceperint: tenaciter ꝓsequũtur: Libero uero patri sacratę sũt. quia sicut ille hoim mẽtes: ita hederę oia illigãt: qbus hęrẽt. h Semipaganꝰ: i trãslatiõe uerborũ manet. Nã cũ in caballino fõte se dixerit labra nõ imersisse (fons uero a gręcis pigi dicat: unde pagꝰ & paganꝰ deducit) nũc semipaganũ se noiat: ut q se non penitꝰ i hippocrene ꝓluerit (sed eiꝰ aquã sũmo tenꝰ) ore attigerit: ac ꝓpterea nõdũ poeticis sacris ibutꝰ sit. i Ad sacra uatũ: uel ad scripta & numerũ poetarũ: Vel ad ędem Apollinis & musarũ in qua oim scriptorũ uolumia seruabãtur. Hora. Scripta palatinꝰ quęcũqꝫ recepit Apollo. k Quis expediuit psyttaco suũ chaere. Per psytticos: picas: coruos: humana uerba fame edoctos: oñdit urgẽte necessitate multos spe lucri cõpulsos tanq̃ poetas bonos carmina scribere. psyttacꝰ uero quędã uerba q̃ accipit ita dearticulata uoce ꝓnũciat: ut sibi peculiaria uideant. Ob quã ꝓnũciãdi facilitatẽ suũ chaerę tãq̃ sibi fere naturale dixit: Vt apud Mart. hoc didici p me dicere Cęsar aue. l Chęre: aut salue atqꝫ aue significat m Coruos qs olim cõcauũ salutare? Quis olim docuit coruos cõcauę ac rauca intra faucęs uoce

SATIRA PRIMA

ſaluté hominib⁹ dicere, plures quidé Auguſti tempe ſalutare eũ coru i edocti ſunt: ſed omnium celeberrim⁹ fuit: qui Tiberio principe ſingulis diebus mane in roſtra uolitãs: primo Tiberiũ: deinde Germanicũ & Druſũ Cęſares: mox alios e populo trãſeũtes noiatim ſalutabat. Vũ poſtea ſalutatoris cognomen coruus obtinuit. Martialis: Coruc ſalutator cur tu fellator haberis. n Quod ſi doloſi: illos redarguit: qui ſpe lucri adducti ineptiſſima carmina edere non ucrení. o Doloſi nũmi: denoiatio eſt: cũ ab eo qd fit id quod facit denoiatur. Doloſos eni appellat nũmos: p quos i⁹ numeri doli fiunt: ut cũ pigrum frigus: quia pigra reddit corpa: nuncupam⁹. p Et poetridas hicas: A poeta poetria & poetris deriuat. picę uero picri & Anippes nomen firiç: auſę cũ muſis de cãtu ac uoce cõtẽdere: nymphis iudicib⁹ ſuperatę: cũ illis cõuitiarení. in picas a nymphis cõuerſę ſunt. In quib⁹ ut ait Ouidius: Facũdia priſca remãſit: Raucaq; garrulitas: ſtudiũque inane loquẽdi. q Perpegaſeũ melos: ualde pegaſeũ. i. poeticũ per ſuauẽ dulcẽ cãtũ. Melos aũt ſicut & ſophos genere neutro indeclinabiliter ponit.

Picaſq; docuit noſtra uerba conati:
Magiſter artis: ingeniiq; largitor
Venter negatas artifex ſequi uoces.
Quod[a] ſi doliſi[o] ſpes refulſerit nummi
Coruos poetas: & poetridas[p] picas
Cantare credas perpegaſeum[q] melos
O Satyra prima.
Curas hominũ o quantũ in rebus inane ẽ.
Quis leg3 h[c]? Min[b] tu iſtd ais? nẽo[c] hercule, nẽo[o]
Vel[e] duo uel nemo turpe & miſerabile, quare[f]?
Ne[g] mihi polydamas[h]: & troiades labeonem[i]
Prætulerint? Nuge[k]: non[l] ſiquid turbida roma
Eleuet accedas: examenque[m] improbum in illa
Caſtiges trutina[n]: nec[o] te quæſiueris extra?
Nã[p] romæ eſt quis? Nõ[q]: ac[r] ſi: fas dicere: Sed[s] fas

a O Curas hoim o quantũ eſt in reb⁹ inane. Hac ſatyra ſcriptores lenocinio uerborũ plauſũ popularé captãtes & auditores lectoreſque ſcripta laſciua & mollia magis q̃ uirilia cõprobãtes reprehẽdit: nõ ſine quadã Neronis nota: quẽ ſcęnę ſtudioſũ fuiſſe cõſtat. O curas hominum: cũ Perſi⁹ cuidã uelle ſatyrã ſcribere ſe dixiſſet: ille ſupfluã eius curã: oibuſq; ingratã deridẽs eũ interrogat: q̃s tã ſeuera & grauia ſcripta leget. Quidã poetę initiũ hoc attribuũt cõſultãti ſuperfluas hoim curas inaneſque cogitationes ſe oino uelle reprehẽdere. b Min tu iſtud ais? Reſpõdet Perſius cur ſe ita interroget cũ utiliſſima ſcribere ordiat. c Nemo hercule: affirmatio reſpõdentis ẽ: ſi talia ſcripſerit: neminẽ ſcripta ſua lecturũ eſſe. d Nemo: admiratur poeta cur ille dicat a nemine hãc ſatyrã lectũ iri: uerũ cõtractiore frõte nõ ſine admiratione, pnũcianda dictio nemo ẽ. e Vel duo uel nemo turpe & miſerabile: rũdentis aſſeueratio: uel duos qd turpe ẽ uel neminẽ: qd miſerabile hoc carmẽ lecturos eẽ. Quod ſane ignominioſũ ſcribẽti eſt. f Quare: interrogat ob quam cauſã a nemine uel a paucis legi turpe ac miſerabile fore putet. g Ne mihi polydamas: cõtinuat Perſius ab aduerſario quęrẽs an ob hoc ignominioſũ exiſtimet: ne ſibi a romanis labeo preferat. h Polydamas & troiades: ex Homero aſſũptũ eſt: qui ſecũdo & uigeſimo iliados libro Hectorẽ (ſi ſe Achillis metu intra muros receperit uerẽtẽ) inducit: ne a polydamãte: troianiſq; redarguat: qd & Ariſtoteles i ęthicis de fortitudine ſcribẽs: & Cicero ad Atticũ aſſũpſerũt. i Labeone; Tortelli⁹, p tragoedia de polydamãte a labeone cõſcripta legit: Quidã Homeri iliada ab Accio labeone conuerſã dicũt: de q̃ paulopoſt. Nõ eſt hic ilias Acci ebria ueratro. Et circiter ſatyrę finẽ. Nulla tibi uẽdo Iliadẽ. Nõnulli. N. Antiſtiũ Labeonẽ uirũ prętoriũ iuriſq; peritũ intelligũt: q̃ priſtinę libertatis memor multa i Auguſtũ: & dixit & fecit: ob quę inſan⁹ ẽ habit⁹. Horati⁹ primo ſermonũ: Labeone inſanior inter ſanos dicat. Sẽſus aũt talis ẽ Cenſes ne forſan ob id triſte: miſerabileq; futurũ: ne romani me labeone demẽtiorẽ exiſtimẽt: ſi audebo ſatyrã ſcribere: in maloſq; iuehi: & reipublice occupatores: ut labeo fecit. k Nuge: qdã rũdẽtis hoc eẽ uolũt: inſequẽteſq; uerſus cidẽ p interrogationẽ attribuũt: qd interroget Perſiũ a iudicio populi num diſcedat: & num redarguere cũ audeat & num cęterorũ more ab oib⁹ laudari nõ quęrat cũ pręſertim nemo romę ſit: q nõ itidẽ faciat. Doctiores tã cũ ſupiori uerſu cõtinuantes poetę tribuũt. Nugas eni (ſi labeonẽ ſibi romanę prętulerint) eẽ putat. Verũ aſſeueratẽr nõ ſine riſu diſtorto paululũ ore legẽdũ ẽ. l Nõ ſi qd turbida Roma eleuet accedas. Cũ corrupto popul⁹ roman⁹ iudicio ſit: ſi aliquẽ extulerit & laudarit: populari iudicio nõ accedas. Nõ eni quia laudet a uulgo aliq̃s ſcriptor, pband⁹ eſt. m Examenq; improbũ in illa caſtiges trutina: Falſũ illud populare iudiciũ corrige. Examẽ eni hoc in loco iudicii iueſtigatio atq; examinatio ẽ: ab examine filio tractũ: quo põdera i trutina ppendũtur: de quo Virgi. Iuppiter ipſe duas equato examine lãces Suſtinet. n Trutina uero idẽ qd ſtatera ẽ: Victruui⁹ undecimo libro. id aũt ex trutinis: quę ſtaterę dicũtur: licet cõſiderare: a qua & trutinari deducit: ut infra: Atq; ex porrecto trutinãtur uerba labello. o Nec te quęſiueris extra nec te extrinſec⁹ & ex alieno iudicio ęſtimes. p Nã romę ẽ q̃s: apoſiopoſis figura ẽ: in q̃ qd taceat incertũ ẽ: aut lõgiori ſermone explicãdũ: nã uel iudicio recto: uel q nõ male uiuat: uel q nõ ſe extra q̃rat: uel ciuſmodi aliqd ſubiũgẽdũ ẽ. q Nõ: hoc p̃ſe ſepati legẽt. Rũdẽtis eni indignatio nõ ſine acrimonia frõtis ẽ admirãtis ſimul & ſtomanchãtis a Perſio dici: neminẽ recte iudicio romę eẽ: q̃ ſi ſupiora a cõtradicẽte, plata p interrogatõem ſũſerim⁹: hãc negatõem po ęrę dabim⁹: rũdẽti ſe extriſec⁹ nolle q̃rere. r Ac ſi fas dicere: utcũq; ſupiora legãt: rũdẽtis hęc aduerſarii uerba ſũt. Derugata eni frõte pinde inqt o Perſi dicis corrupto iudicio ois cẽ maleq; uiuẽtes: ac ſi ita loq̃ licitũ ſit. s Sz fas: rũdet

poeta fas eē ita sentire ac loqui. t Túc cū ad canicié: cū deprauatam corruptāque uitā etiaʒ in senioribus uideat: satyrā se scribere uelle significat. u Nostrū istud uiuere triste: figura locutionis é: cū infinito uerbo ꝓ appellatione sit usus: nostrā eni uitā intelligi uult. x Ac nucib⁹ facim⁹ quęcūqʒ relictis: & cū aspicio quēadmodū uiri facti i puerilia uitia labimur: atqʒ a scelerib⁹ nō cessam⁹. Catamiti aūt pueri (quib⁹ licēter abutebaē antiqtas) a turpi obsequio recedētes: pueritię ludū nuces spargebāt: quo se puerilia cūcta spernere demōstrabāt. Catull⁹: Da nuces pueris iners cōcubine: Satis diu lusisti nucib⁹: Lubet iā seruire talassio. y Cū sapim⁹ patruos: adolescētib⁹ corrigēdis seueriores patrui: quā patres sūt. Parētes eni indulgētiores i liberos natura facit. Ob hoc patruis educādi pueri tradebātur: quoniā & seuere eos corriperent: & ꝓpter sanguinis ꝓpinqtatē amore etiā nō carerēt. Horatius Metuentes patruę uerbera linguę. z Túc tunc ignoscite: si satyrā scripsero subaudiēdū est. a Nolo: quid faciā. Dubitatio est: Ambigit eni utrū de duob⁹ poti⁹ eligat: an scribat satyram: an omittat. b Sed sū petulanti splene cachinno: Statuit tandē satyram scribere: cū nō possit uanitates & ineptias hoim nō ridere. Est aūt hoc gestu quodā liberali: cū iactatione utriusque manus & cū decora capitis agitatione ꝓnūciādū: quo meli⁹ deliberātis affectio exprimaē. Splen uero grēce: latine lyenis & lyen dicit. Et ut cornelius celsus de medicina uolumine quarto rēfert: sinistra i ꝓte locatus é: in testino innexus: natura mollis & rarus lōgitudinis: crassitudinisqʒ modicę. Eius uero magnitudine (ut Plini⁹ undecimo libro scribit) risum & intēperātiā ioci facit: Iure igitē satyrā descripturus se esse dicit Splene petulāti cachinno. i. splene q risu luxuriet & abūdet. Cachinn⁹ eni effusior risus é: reprehēsioniqʒ admixtus c Scribim⁹ inclusi: Hacten⁹ tanq̄ operis ꝓpositio & describēdę satyrę deliberatio quędā fuit. Nūc uero narrationē ingredit: primū inuchēs in scriptores sua opera publice recitātes: & plausū populare aucupātes. Verū quo magis reprehendere eos possit: in corū numero se reponit. d Inclusi aūt dixit: uel quod secretis i locis a strepitu ac turba remotis scribitur. Vel ut eos reprehēdat: qui: ut diligēti⁹ atqʒ accuratius scribere putarētur: secretiora loca querebāt. De quib⁹ Horati⁹: Secreta petit loca: balnea uitat. e Numeros ille: Carmina certis numeris: pedibusque finita. f Pe de liber: psaicā oratōem intelligit: quę licet numeros: cōcētusque suos & ipsa habeat: nō tū pedib⁹ iisdem quibus lex carminis circūscribit. g Grāde aliquid: qd pulmo animę prelarg⁹ anhelet: Oūdit ampullosū aliqd: turgidūqʒ describere: qd postea magna cū anhelatione ꝓnūciet. Pulmo aūt: ut Celsus in quarto scribit: spongiosus: ideoqʒ spirit⁹ capax est: & a tergo spinę iūctus in duas fibras ungulę bubulę modo diuidit. Sed eo cū respirem⁹: qd & spongiosus & fistulis inanib⁹ cau⁹ é: iure cū prelargū anime: id est spirit⁹ capacē atque abūdantē appellat. h Scilicet hic populo pexus. Qui aliqd molli⁹ turgidiusque conscripserit cū bene cōptus atque ornatus molliter ac lasciue scripta sua ꝓnunciabit: uidebis nedū uulgares ac uiles hoies: sed uiros etiā militares ac nobiles tāta libidine affici: ut eā gestu & uoce significent. i Natalicia sardonycę: qua dieb⁹ natalibus uterenē. Fuit eni in magna quondā estimatione Polycratis Samii tyrāni annulo maxime celebrata: qui circiter ducētesimū atqʒ trigesimū annū romę urbis est interfect⁹ Apud romanos aūt superior effricanus prim⁹ sardonice usus fertur. Hęc sola ꝓpe gemmarū ceram in signo non aufert: & ob hoc initio in anulis placuit. Coloris é in candido cerulei cū quadā specie purpurę: ita ut transire in miniū uideatur. In india uero & arabia & armenia nascit. Sed deterior armeniaca. Hęc & sardonycus dicit. Iuuenalis: Gēmaque princeps sardonic⁹ Albus: Pauid⁹. Hora. in sermonibus: Pingue uitiis: albū que neque ostrea. Nec scar⁹ aut poterit peregrina iuuare lagois. Hic aūt & uitiis & recitationis metu pauebat. k Liquido cū plasmate: ad fauces molliendas: uocemque suauiter emittendā nōnulli guttur emplastro colluebant: qd plasma a palato grēco uerbo (qd fingo cōponoque significat) appellabant. Ex pluribus enim liquidioribus rebus cōmixtis uocemque adiuuantib⁹ miscebatur. Quam sane ꝓnunciationem his uerbis Quintilian⁹ libro primo institutionum redarguit. Sit autem i primis lectio uirilis & cum suauitate quadam grauis & non quidem prosę similis: quia carmen est: & se poetę canere testantur non tamen in cantu dissoluta nec plasmate (ut nunc a plerisque fit) effoeminata. l Guttur mobile: ad gestum pronunciantis mobile retulit. Nunc enim in dextram: nunc in sinistrāptē guttur inflectitur modo etiā pro rerum de quibus loquimur diuersitate atque natura: uel deprimitur: uel attollitur. m Patranti fract⁹ o celso: Hic multa uris suauitate magnaque gestus lasciuia & uenerea oculorum mutatione uersus pronuntians: ipso quoque molliori obtutu ad libidinem auditores quodammodo excitabat. Qui uero uenerem peragunt: oculis contremiscunt. Iuuenalis: Oculosque in fine trementes. Cum autem eiusmodi rem perficiunt: id patrare latini dicunt. Patratum eniʒ Plutarcho auctore in probleumatibus: finitum quiddam ac determinatum significat: Vnde & patres patratos dici putant: quod ad patrandum (hoc est ad peragendum) iuramentum: ubi de foęderibus conuenerat: mitterentur.

Tūc[c] cū ad caniciem: & nostrū istud uiuere triste
Aspexi: &[x] nucib⁹ facimus quæcūque relictis
Cū[y] sapimus patruos: tunc[z] tūc ignoscite: nolo[a]
Quid faciā? sed[b] sum petulāti splene cachinno.
Scribimus[c] inclusi[d] numeros[e] ille: hic pede[f] liber
Grāde[g] aliqd qd pulmo aiæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo pexus que togaque recenti
Et natalitia[i] tandē cū sardonyce albus
Sede legens celsa liquido[k] cū plasmate guttur[l]
Mobile colluerit patranti[m] fractus o celso.
Hic neqʒ more probo uideas: nec uoce serena

n Trepidare:tremulo gestu & plausu lasciuiam demõstrare:cum tali ꝓnunciatione ac gestu & obtutu facile ad libidinem mouerentur. o Titos:titorum prenomen(ut Festus ait)a titulis ortum est. Tituli uero milites appellati sunt quod fortiter patriam tutarentur. p Cũ carmina lumbum intrant:cũ eiusmodi recitantium molles affectus lumbos penetrarent:purrigine uenerea tangebantur. Ad uates enim lũborum uergit extremitas:in quibus libidinis sedes est: Virgi. in priapeiis:Crissabit tibi fluctuãte lumbo. p Tum uetulę:cum reprehẽdit:quod tali scriptorũ suorũ recitatione uulgi fauorẽ captare:populoque placere:& ab eo laudari studeat. r Auriculis quibus:non interrogantis est:sed uehementius admirantis:quasi nõ purgatis auribus & indoctis. s Cute pditus:inflationem animi summo artificio cutis tumoris ac senectutis coniũxit. t Ohe:ridentis interiectio est Nam respondẽtis loquitur uerbis: quib⁹ reprehederetur:qd̃ scripta sua populo recitaret eiusque fauorẽ:plausũque captaret: hec nõ sine lętitia q̃dam monitorem ridens respondet. u Quid didicisse: p detractionẽ:ut Quintilian⁹ i nono refert: figurę multę fiunt:quarũ una ẽ: cũ subtractũ uerbum aliquod satis ex cęteris intelligit. Quale ẽ in bucolicis apud Virgiliũ:Nouimus & qui te. Decenter eni pudoris gratia stuprauerit:sustulit. Hoc itẽ in loco Persius breuitatis causa: iuuat: subtraxit: ut sit sesus:Quid iuuat didicisse:Hãc figurã eclipsim a grãmaticis appellari ꝓspicio: quę fit necessarię dictionis defectu ad integrũ sensum percipiendũ.Ex respondentis uero psona loqtur: nil fore utile didicisse:nisi quę didicerim⁹:ostẽdamus. x Nisi hoc fermẽtũ a feruẽdo dictũ fermentum est: quoniã feruefactũ farinę immixtũ optimũ panem facit. Quẽadmodũ uero fermẽtũ ui sua farinam disrũpens feruorem suum emittit:sic sciẽtia & doctrina in humano pectore inclusa:exire ac suas ostẽdere uires cupit. y Rupto iecore exierit caprificus:ut parietes ac sepulchra caprificus penetrat ac disrũpit:sic in eo qui doctrinã int⁹cõceperit:doctrina illa sicut caprificus penetrare:ac iecore tanquã muro disrupto exire nitit. Verũ in fermento & caprificu translatio color ẽ per quã ex alia re ꝓpter similitudinẽ fermentũ & caprificus ad rerum cognitionem:ac scientiam trãsferuntur. Iecur aũt a nostris:epar a grecis appellatur ut Celsus in quarto scribit: Dextra i pte sub precordiis ab ipso scpto ortum:intrinsec⁹ gibbũ est:quod ꝓminens leuiter uentriculo insidet: & in quattuor fibras diuidit. z Caprificus uero e siluestri genere ficus ẽ:nul o unquã tempe maturescos:sed omnia in quib⁹ nascitur locaui:sua penetrans. a En pallor seniũque o mores:suo loco & tẽpore exclamatione utitur cũ significatione indignationis atq; doloris. Eũ enim indignãter reprehẽdit:qui(cũ etiã semopalleat)ita tamẽ alienũ a bonis morib⁹ se ostẽdat ut sciẽtiã (quę nõ aliis innotescat)nihil possidẽti ꝓfuturã existimet. b Scire tuũ nihil est:nisi te scire hoc sciat alter: figura locutionis utitur:quam regressionẽ Quintilianus appellat. Fit aũt quãdoque in eodẽ sensu:quandoque etiã in diuerso cũ eadẽ uerba ponũtur. Interdũ etiã uerborũ iteratione mutata. c At pulchrũ est:supiori interrogationi respõdet aduersarius:pulchrũ cẽ pretereuntium digito demonstrari. d Et dicier:paragoge figura est:cũ ad finẽ dictionis littera uel syllaba apponitur. Dicier enim ꝓ dici legitur. e Ten cirratorũ:interrogat an parui ęstimet a multis concelebrari. Cirri uero capitis crines & contorti capilli sunt. Vnde cirrati pueri quum cirris utũtur eiusmodi nominantur f Ecce inter pocula:Persii uerba sunt eorũ consuetudinem reprehẽdentis: qui scripta sua recitaturi familiares & notos ad coenam cõuocabãt:quo postea sibi magis applauderet. Ostẽdit aũt beneficiis obnoxios beneq; saturatos non rectũ de poętis iudiciũ ferre posse. g Et ianthina lena:iacinthinã uestẽ ab Iacinto puero ab Apolline dilecto atq; ab eo ꝓ imprudentiã interfecto & in purpureũ florẽ sui nois uerso(in quẽ & Aiax quoque aduersus est)cognominari fere ab omnibus uideo. Verũ non iacinthina sed ianthina uiolę colore quasi uiolacea legendũ est. Ion eni uiolã:anthos florẽ significat. Quod Plini⁹ primo & uigesimo libro de uiolis scribẽs his uerbis ostẽdit: Ex iis uero quę sponte a pricis & macris locis ꝓueniũt purpureę latiore folio statim ab radice carnosa excũt:solęque gręco nomine ab cęteris discernunt appellatę:ita ut ab his iãthina uestis.Cũ itaq; Plini⁹ ianthinã uestẽ a uiola appellatã dicat:iũthis uero uiola sit:nemo debet ambigere nequaq̃ ab iacintho cognoiari. Licet eni iacinth⁹ flos sit purpure⁹: ut apud Virgi.Suaue rubẽs iacith⁹:int̃ uiolas tũ neq; a ueterib⁹ neq; a nostris herbariis nũerat. Nã nec foliis nec caule nec radice uiolę ẽ ulla i pte cõsimilis:flore aũt oino dissimilim⁹ ẽ ei flore lilio par:nisi tãtũ colore distaret:d̃ quo ita scribit Ouidi⁹:Tirioq; nitẽtior ostro Flos orit̃:formãq; capit quã lilia:si ñ purpure⁹ color his argẽte⁹ eẽt i illis.q̃re cũ iacith⁹ uiola nõ sit:Pli.aũt a uiola uestẽ cognoiatã scribat: uerisimili⁹ mihi fit antiqores librarios iacithinã ꝓ iãthina nois deceptos similitudie iuertisse. Mart. qdẽ li.ii. iãthinã nõ iacithinã uestẽ scribit Coccina famosę donas & iãthina mocheę: Vis dare q̃ meruit mũera mittę togã. Quoniã uero iãthina pria syllaba breui legit̃: corũdẽ quoq; uitio factũ ẽ:

Ingentes trepidare[n] titos[o]:cũ[p] carmina lumbũ
Intrant & tremulo scalpuntur ut intima uersu
Tũ[q] uetulæ auriculis alienis colligis escas.
Auriculis[r]:quib⁹ & dicas cute[s] perditus ohe[t]
Quid[u] didicisse? nisi[x] hoc fermẽtũ & q̃ semel int⁹
Innata est rupto[y] iecore exierit caprificus[z].
En[a] pallor:seniũq; o mores usq; adeone
Scire[b] tuũ nihil est:nisi te scire hoc sciat alter
At[c] pulchrũ est digito monstrari:&[d] dicier hic ẽ.
Ten[e] cirratorũ centũ dictata fuisse
Pro nihilo pendas? ecce[f] inter pocula quærũt
Romulidæ saturi quid dia pœmata narrent.
Hic aliquis cui circa humeros & iãthina[g] lena[h] ẽ

ut cum & iāthina scriptum in psianis codicibus inuenirent:ignari cur & copula cū iāthina iungeretur:iacinthi in purpureū florem cōuersi memores aliquātulum primis litteris imutatis iacinthina ipsi describerent. Et uero ꝓ etiam ad maiorē ignominiā recitantis nō sine sōmo artificio poeta posuit. Nam cū circa humeros & iāthina lena hoc ē etiam purpurea uestis sit:maiorē ꝓfector reprehēsionē meret q̄si necessitate & inopia urgeret. Quod ita eē nō modo colore sed etiā habitu uestis ostēdit. h Lena enim Seruio ac Festo auctoribus uestis genus est habitus duplicis & amictus auguralis. Qua nō solū domi:sed & militię utebātur. Nā sup cętera uestimēta Marcello teste imponebatur Virgilio eā çneę tribuit: Tyrioque ardebat murice lena Demissa ex humeris. Iuuenalis quoq; nō humili uiro dedit:Cauet hūc quē coccina lena Vitari iubet:& comitū lōgissimus ordo. Reliquū est: ut siue iacinthinā uestē ab iacintho flore purpureo(ut iā ꝓpe usus obtinuit)noicmus: Siue iāthinam a purpurea uiola (ut scribit Plinius) appellemus:nihil ad poetę sensū ptinere sciamus. Legētes hęc ꝓ suo arbitrio iudicabūt. Cętcrum qs hic sit: cui lena purpurea erat circa humeros ignoratur. Quidam Neronē intelligūt:quē & carmina scriptitasse:& poemata decantasse cōstat. Nōnulli generalē dictū esse in oēs scripta sua recitātes existimāt. Ab habitu qdē uestis:& audiētiū assētatione uir nō ignobilis demōstrat. i Rancidulū q. Trāslatō a sape ad uerba ē Rācidulū ci ñ integri saporis & uetustate corruptū ē. k Balba de nare:in ꝓnūciātis irrisionē hoc posuit spiritū ci adnares cū labit:& i uerba difficult cōcidit:& ꝓnūciationē ingratā reddit l Philidas:hypsipylas.phylis Lygurci thracię: Hypsipyle thoātis lemni regis filię fuerūt miserabiles i amore: phylis in Demophoontem:hysiphyle in iasonē. m Eliquat:liquida mollique uoce ꝓnūciat. n Tenero palato:in trāslationе uerborū manet. Supra enī dixerat liquido cū psalmate guttur mobile colluerit:Nūc uero eliquare & tenerū palatū ob eiusmodi causā dicit. o Supplātat uerba:molli uoce ꝓnūciare ac quodammodo de industria extremis syllabis uerba inculcare eorū est:qui auditores ad libidinē excitare cupiūt. Nam cū leuiter uox infringit:sonus ipse manat iocundior. De cōsimili ꝓnūciatione Iuuenalis ait: Vox blanda & nequū digitos habet. hūc tamē ꝓnuūciandi modū Quintilianus primo institutionū his uerbis reprehēdit. In primis uitia siqua sunt oris emēdet:ut expressa sint uerba:ut suis quequę litterę sonis enūciētur & paulopost:curabit etiā ne extremę syllabę intercidant: ut par sibi sermo sit. p Assensere uiri:quamuis auditores assenserint:non tamē ꝓpterea bonū ac ꝓbandū poetam eē significat. q Mum nunc:in dictioоe nō repetitio color est:quę Tullio auctore fit:cū continenter ab uno atque eodem uerbo i rebus similibus & diuersis principia sumūtur:cuiusmodi apud Virgiliū:Num segeis occūbere campis. Num capi potuere capi:num incēsa cremauit Troia uiros. r Nū leuior cippus:terra coaggerata i cumulū cippus ē:& ꝓ sepulchro interdū capit. Horatius in sermonibus:Mille pedes in fōte:trecētos cippus in agrū Hic dabat. s Rides ait:respōdētis loqtur uerbis. t Et nimis uncis naribus indulges:nimis irrides:nasu enī in rugas crispamus cū quēpiā irridemus. Horatius:naso suspendis acuto. u Os populi: sermonē ac laudē quę qa nō nisi ore fieri pōt:id quod facit: ꝓ eo quod fit: denoiauit. x Et cedro digna:elegātia & ꝓpetuo seruari digna. Cedrus enī arbor tincā nescit:& nō facile uetustate corrūpit. y Scōbros:marini pisces scombri sūt:qbus in aqs sulphureus color ē:extra aquas uero idē:qui cętcris atq; ut Strabo uolumine tertio auctor ē ex his gerū optimū(hoc salsamēti genus est)cōdit:quo liquore(ut scribit Plinius) nullus pene prēter unguēta maiore i prēcio eē coepit:tanta uero scōbrorū multitudo in freto hispano ē: ut insula ad carthaginē nouā spectās:ab eaq; urbe ad quattuor & uiginti stadia distans:a scōbris sit scōbria nūcupata. a Quisqs es o modo:respōdet Persius nō se uerā laudē:quę ex recte scriptis oriat:renuere:sed plausus assētatorū contēnere. b Si forte qd aptius exit:si qd apte concineque descripserim:quod raro paucisq; cōtingit:tūc laudē meritā nō recuso. hoc aūt loco cōduplicatio ē rōnc amplificatiōis facta pluriū uerborū iterationc. c Neq; enī mihi cornea fibra:nō ita dura prēcordia mihi sunt:ut laudis amore nō efficiar. Fibrę uero quanq̄ & iecoris & cordis & cuiusq; uisceris extremę partes:& uenarū quoq; prętenues quidā meatus ꝓ quos sudor emanat sūt:tū etiā qnque erboribus tribuūtur. Plinius ei de arborū sationibus solū ait legi oportere q̄ maxie rimosū:ne sol exurat fibras:qui uero laudis spiritu nō afflātur:corneas q̄si prēduras:fibras habere dicūtur. d Sed recti finē:sed recuso tuū hoc euge & belle & assentatiōes eiusmodi finē & extremū recti quasi ueram laudē esse:quę in tali applausu non consistit. e Nam belle hoc excute totū. Hoc totū belle exteriori ex parte atque ex cute intrinsecus uitiatum & uanum ē. Bellum autem deriuatiuum a bono est.

Rancidulū[i] quiddā balba[k] de nare locutus
Phyllidas hysipydas:uatū:& plorabile siquid
Eliquat[m]:& tenero[n] supplantat[o] uerba palato
Assensere[p] uiri:nū[q] nunc cinis ille poētæ
Felix? num leuior cippus[r] nunc imprimit ossa?
Laudant conuiuæ:nunc non e manib⁹ illis
Nunc non e tumulo:fortunataq; fauilla
Nascentur uiolæ:Rides[s]:ait & nimis uncis[t]
Naribus indulges:an erit qui uelle recuset
Os[u] populi meruisse:& cedra[x] digna locutus
Liquere? nec scōbros[y] metuētia carmina:nec tus
Quisquis[a] es o modo quē ex aduerso dicere feci
Non ego cū scribo(si[b] forte quid aptius exit
Quando hæc rara auis ē:siquid tamē aptius exit)
Laudari metuā neq; enī mihi cornua fibra est.
Sed[c] recti finemq; extremūq; esse recuso
Euge tuū & belle:nā[e] belle hoc excute totū

f Quid nõ intus habet? Assentatio enĩ multũ uitiorũ & uanitatis intrinsecus habet. Nam ut de gnatone parmeno apud Terentiũ ait: Assentator hoies prorsus ex hoibꝰ stultis insanos facit. g Non ẽ hic ilias acci ebria ueratro. hic nihil simile insanis scriptis Accii reperiẽ. Sũt qui hũc Acciũ inerudituũ poetã autumant: Homeri iliadã latinis uersibus trãstulisse: quã ita male cõuerterit: ut ne ipse quidẽ opus suũ intellexerit: ac ꝓpterea helleboro se purgarit. Quidam Acciũ tragoediarũ scriptorẽ intelligũt: Cuiꝰ librũ infra quoque uenosũ scripsit. Sed qsquis fuerit eiꝰ opus tanq̃ insanũ ueratro: quod & helleborũ dicit ebriũ esse significat. h Elegidia: elegidiũ ab elegia diminutiuũ deducitur.

Quid[f] non intus habet? nõ[g] hic ẽ ilias acci
Ebria ueratro: non siqua elegidia[h] crudi[i]
Dictarunt proceres: non quicquid deniq; lectis
Scribitur in citreis[k] calidum scis ponere sumen[l]
Scis[m] comitem horridulũ trita donare lacerne[n]
Et uerũ inquis amo: uerũ mihi dicite de me?
Qui[o] pote: uis[p] dicã? nugaris[q] cum tibi calue
Pingnis aqualiculus, ꝓpenso[r] sesqpede extet,
O[s] lane a tergo quem nulla ciconia[t] pinsit[u]
Nec[x] manus ariculas imitata est mobilis albas
Nec linguæ[y] quantũ sitias[z] canis apulat tantum
Vos[a] o patritius sanguis quos uiuere fas est,
Occipiti[b] cæco posticæ[c] occurite sannæ,
Quis[d] populi sermo ẽ? qs[e] eĩ nisi carmina molli[f]

i Crudi ꝓceres: crudũ contrariũ cocto dicimꝰ: Sicũ de stomacho loqmur: non qd incoctũ assũptum sit: sed qd stomachus non bene cõcoxerit crudũ intelligimꝰ Iuuenalis: Crudũ pauonẽ i balnea portas. Hoc uero a stomacho ad indigestũ carmẽ Persius retulit. k Lectis in citreis: uel qd in tabellis citreis hoc ẽ ex citro arbore factis atq; selectis describit. Vel quoniã antiquiores poetę parietes cubiculi incęrabãt: ut siqua noctu intra lectũ carmina excogitasset illic stillo facile annotarẽt: Horatiꝰ: Immeritusque laborat Iratis natꝰ paries diis atq; poetis Citri sanc arbor nõ multũ crescit: & folia habet maiora quã lauiꝰ. In atlante aũt monte plurima nascit. De ea Martialis: Et mauristaci põdera cara citri. l Calidum scis ponere sumen: Et coenam dare: & lacernã uestẽ donare scis tua carmina laudaturis Sumen uero porcarũ mãma solita ẽ. m Scis comitẽ horridulũ: pro tremẽti horridũ ponit: quoniã frigus horrorẽ solet iducere. Virgilius: Campique natãtes lenibus horrescunt flabris. n Lacerna trita: lacerna genus uestis ẽ. Iuuenalis: Crispinꝰ tyrias humero reuocãte lacernas: Vnde lacernatꝰ: lacerna indutꝰ deducit: ut apud cũdẽ poetã: Ipse lacernatę dum se iactaret amicę. o Qui pote: quomodo possibile ẽ: Nã hic & hęc potis & hoc pote dicitur: Vnde cõparatiuũ potior: & superlatiuũ potissimus: Et aduerbia potiꝰ & potissime deriuanẽ. Dicit aũt quo pacto uerũ narrari ab auditoribus tibi uis: quos beneficiis obligaris. p Vis dicã: uis ne: ut tibi uerũ & quod sẽtio: cloquar? q Nugaris cũ tibi calue pinguis aqualiculis ꝓpenso se qui pede extet. Nugas loqueris ac ꝓpe insanis talia carmia describendo: cũ ingenio rudi & pinguissis: Nam qd uentris ẽ ad animũ atque ingeniũ non sine causa retulit. Vt eni Plinius undecimo libro scribit. minꝰ solertes sũt: qbus obcissimꝰ uẽter ẽ. De diogene aũt mutuatꝰ ẽ: q (ut apud Laertiũ legit) in Anaximenẽ iocatꝰ inqt. Pingui aq̃liculo rhetorẽ impartire: & nobis pauperibꝰ uentrẽ quippe & ipse leuigaberis: & nobis emolumẽto eris. Aq̃liculꝰ uero aluꝰ ẽ: in q̃ sordes cõfluũt: qui & si ꝓprie porcorũ ẽ: qñq; tã de hoie reperit. r Propẽso sesqpede Extenso ac porrecto: Sesquipes aũt nnũ pedẽ: & semis cõtinet. Sesqui eni semis significat. Varro de re rustica libro primo. Annꝰ ẽ diuisus i quatuor partes totꝰ: Et idẽ subtiliꝰ sesquimẽses in octo. Sesquimẽsis itaq; mẽsem unũ & semis cõplectit: cũ annꝰ in duodecim mẽses partiꝰ sit. s O lane a tergo: eiusmodi popularis aurę cupidos a tergo postea irrideri significat. Ianũ aũt propterea iuuocat: quod cum bifrons pingatur: a tergo nequeat irrideri. t Nulla ciconia: extremis digitis in nostri formã collectis crebra manus & brachii motatione ciconie collum & caput exprimit in eiꝰ infamiã quẽ ridemus. u Pinsit: pinso uerbũ antiquũ est. Nã ante molarum usus frumenta in pilis pinsebant. Vnde & pinsores dicti sunt: qui postea pistores cognominati. x Nec manus ariculas imitata ẽ mobilis albas. Applicatis expansarũ manuũ ad tempora pollicibꝰ crebro palmarũ motu asini aures non siue risu representantur in eius ludibriũ: quẽ a tergo irrideamus. Quod a mide auribꝰ tractũ est. y Nec linguę tantũ: linguã in aliquẽ exertare irrisionis ẽ signum. z Sitiat canis appula quantũ. Canis p estuũ defatigata multum linguę exertat in appulia ꝑsertim: ubi calores immensi sunt. Vnde eam siticulosam horatius appellauit. a Vos o patritiꝰ sanguis. Meliores hortatur & quorũ scripta diuturniora futura sint: ne plausu & adulationibus capiantur: quo tales irrisiones effugiãt. b Occipiti cęco: occiput & occipitiũ posterior capitis ẽ pars: Quã in re cęcã: cũ oculis careat: appellauit. c Posticę occurite sãnę. euitate irrisionem: quę ab occipitio distorto ore & labris cõtractis fit anteriorũ dẽtiũ ostẽtatione. Quo uocabulo & Iuuenalis ẽ usus. I nunc & dubita qua sorbeat aera sanna Tullia. Hinc sãnones ridiculi hoies: in dictisq; fatui appellãtur. Cicero ad Papiriũ petũ salis eni satis est. sannioniũ parũ. Sãnatores quoq; eos q benigne irridẽt: nũcupamꝰ. Desãnare etiã p fastidiũ deridere significat. Posticę sannę: posticа dicũtur quę post nos sũt: sicut antica: quę ante. Vnde posticum hostium in posteriore pte ędium sitũ dicitur: Horatiꝰ: Postico falle clientẽ. d Quis populi sermo est: uentosi scriptoris interrogatio quid de se populus colloquat. e Quis eni respondentis assentatio. Enim autẽ ornatus & metri causa posuit. Virgilius: Quam pius ęneas tibi. n. tibi maxima iuno mactat. f Molli numęro fluere: Nunc tandem elaborata porrectaque ad amicum carmina esse.

g Vt per lęue seeuros effunddt unctura ungues. Translatio ab iis é qui unguibus:lapidum cohere iũcturã ꝓbant Marmorarii eni iuncturas marmorũ tunc absolutas existimant:cuꝫ unguis supductus nihil offendit. Hinc ad unguẽ facta esse dicimus:quę absolutissima esse putari uolumus. Per lęue: Leuigatũ & planũ. Lęue eni cũ prima sylla ba per ae diphtougũ effertur:nitidũ & perpolitũ sine diphtongo uero prima breui:minime ponderosũ significat h Oculo rubricã dirigat uno. Lignarii frabri:lapidũque sectores rubricata linea opus dirigũt uno quoqꝫ oculo clausoeius rectitudinẽ metiuntur ne uago amborũ oculorũ discursu norma rectitudinis cõturbetur. Rubrica uero pluribꝰ nascitur locis: rubraqꝫ é & minio proxima colore palma lemnię dabatur. Fabris uero utilissima egiptia & africana. i Lu mores in luxũ in prandia regũ. quidã mores ꝓ comoedia:luxũ ꝓ satyra regũ prãdia ꝓ tragoedia ponũt. In his sane uerbis cęsa oratione sine copula interuallys distrinctis articulꝰ exoratio é. l Ecce mõ heroas sensus: Ecce demõstrandi aduerbiũ é:atqꝫ ut Ascõtus pedianus in Verrẽ scribit:in rebus iprouisis Ciceronis ꝓpriũ é:qd nõ sine diligẽti cura Virgi.(quotiens opꝰ fuit)sibi desũpsit:& hoc quoqꝫ i loco sũma cũ arte Persius posuit. Ineptos ei atqꝫ ieruditos poętas uon expectato acquasi de improuiso reprehẽdit. Qui cũ lucũ describere:aut ruris comoda laudare(quę quidẽ parua sũt)nesciãt:maxima tamen aggredi non erubescãt. l Nugari solidos grece uel grecorũ more nugas inserere:uel grece describere. Quod Hora.quoqꝫ in sermonibus carpit: a Quirino se monitũ dicẽs:ne grecorũ cateruas implere uelit. m Nec ponere lucũ artifices:nec qui artificiose aliquẽ describere lucũ sciant:ponere eni scribere est. Lucus uero a contrario nomen traxit:quia opaca adumbratio parum luceat. n Rus saturum:fertile ac copiosum: qdque saturare colentes possit. o Et fumosa palilia foeno:pales dea pabulorum est:cui pastoralia sacra palilia(quę & parilia nuncupantur)ad lupos arcendos morbosque a pecore depellẽdos a pastoribꝰ in agris fiebant undecimo kalẽ. Maii:quo die romulus urbem fundauit. Fumosa uero dixit: quod stipulę ac foeni manipulos pastores incenderent unde fumi ingens copia emanabat. Tibullus: Ille leuis stipule solẽnis potus aceruos Accendet: flammas transilietqꝫ sacras. p Vnde remus::ex quo rure Remus & Quintius prouenerunt. Parechasis autẽ: hoc est egressio quędam i ruris honorem est:quę cum suo loco ponitur:ornatum maximum confert:sed raras aptasque interserere conuenit. q Sulcoque terens dentalia quinti:ad. L. Quintium cincinnatum dictatorem dictũ missi legati: nudum cum arantemque inuenerunt:sed dictaturę insignibus sumptis uolscos:sabinosque domuit: deque iis triumphauit. Sextodecimo autem die dictatur a deposita ad agriculturam reuertit. r Dentalia:dentale lignum est in quod uomer immittitur: Virgilius Duplici aptantur dentalia dorso. s Dictaturam induit: magistratum pro ueste quam dictaturam incuntes assumunt)ponit. Dictator autem(ut Varroni placet)appellatus est:quod a consule diceretur:eiusque dicto audientes omnes esseut. t Lictor:lictores romulus primus instituit:a ligandoque appellauit: hi carnificis officio fungentes:uirgarum fasciculum cum securi ligatum portabant:magistratusque prębant: ac quotiens iussi erant fascęm soluentes:primo uirgis reum cędebant:mox securi feriebant. Liuius de Bruti filiorꝫ cędę: Missique lictores ad sumendum supplicium nudatos uirgis cędunt:securique feriunt. u Euge poeta:ironice cum irrisione clara uocę ꝓnunciandum est. Ridet enim quod cum leuia ignoret:heroicos sensus attigerit. x Est nunc bryscí quem uenosus liber acci. eos nunc reprehendit:qui antiquitatis prącupidi: melioribus grauioribusque omissis Accium Pacuuium que legebant. dupliciter autem hunc locum a peritioribus legi uideo. Quidam in laudem Accii uenosum librum:sãguine auundantem:grandiloquum atque animosum intelligunt. ut apud Hora. Animosique accius oris. Bryseum uero bacchicum legunt:quoniam in tutela bacchi poetę sunt:cęteri poenitus contra sentiunt. Bryseum enim furore insaniaque bacchantem(ut ministri liberi patris solent) & uenosum eius librum tanquam male descriptum ponũt: nam cum Persius cerneret Accii & Pacuuii fabulas(neglectis potioribus)crebro legi: indignatus nullam grauem atque utilẽ lectionem cõcelebrari:non in lectores tantum sed etiam in scriptores ipsos modeste inuehitur:alterũ uenosum:uerucosum alterũ eẽ dicens. qd ob eam causã sane fecit:ut ab eorꝫ assidua lectione facilꝰ hoies remoueret quod(nequis in Persio admiret)Hora.quoqꝫ uetustiores poetas pleraque nimis antiqꝫ dureqꝫ dicere: & lutulentũ: cecilium fluere:& rectũ nec ne crocum floresque perambulet Accii fabula dubitare se scribit. y Brysei accii Bryseus ex uariis baccci cognominibus unũ est. Quod aliqui a Brysea ciuitate Aonię: in qua bacchus colebatur: quidaꝫ ab antiquo uerbo bryo(quod emano scaturioque significat)dici uolunt:quoniã uel ex alueatibus mella uel ex uuis musta exprimere primꝰ docuit. Qui cũ noui scriptores sint ueritas quę i occulto lateat:ipse quoqꝫ eã opinionẽ subiiciã i quã doctos plerosqꝫ ire ꝓspicio. qdẽ bryseũ potiꝰ q̃ bryscũ bacchũ cognomiatũ(a bysa pelle:quã i bello iuebat)

Nũc demũ numero effluere:ut[g] per læue seueros
Effundat iunctura ungues:scit tendere uersum
Non secus ac si oculo[h] rubricat dirigat uno.
Siue opus in mores[i]:in luxum & prandia regum
Dicere res grandes nostro dat musa poetæ
Ecce[k] modo heroas sensus afferre uidemus
Nugari[l] solidus græce:nec[m] ponere lucos
Artifices nec rus saturũ[n] laudare:ubi corbes
Et focus & porci:& fumosa palilia[o] fœno
Vnde[p] remus sulcoqꝫ[q] terens dentalia[r] quinti
Quẽ trepida ante boues dictaturã[s] induit uxor.
Et tuã aratra domũ lictor[t] tulit euge[u] poeta
Est[x] nunc brysei[y] quem uenosus liber acci

existimat.ii. Nã apud Diodorũ quinto uolumine bacchum in prĕliis pardalorũ pellibus usũ constat. Byrsam aũt coriũ ac tergus significare ondit Virgili⁹: Mercatique solum facti de noie byrsam Taurino quãtum possent circũdare tergo. Postea uero q̃ huius cognoiu⁹ causam reddidimus: nã alienũ a ꝓposito nostro uidebit: (qui ad utilitatem discẽtium hęc scribim⁹:) li cętera quoque bacchi cognomina apud alios passim dispersa: nos huc in locum breuiter redegerimus. Bacchus. (ut Diodorus refert:) a mulieribus dictus ẽ: quę illum bachantes: hoc ẽ furẽtes sequebant. Ab ioue aũt parente: urbeque nysa: (ubi ęducatus a nymphis fuit:) Dionysius appellatur. Liber pater: lieusque dicitur: aut quod libertatem loquendi prĕstet: aut quod uinus (cuius inuẽtor fuit:) a curis homines liberet: aut quod exercitũ apud Indos sua sapientia liberauit. A qua lysii quoque cognomen a grĕcis (auctore Plutarcho) meruit: & si quidaꝫ alii a lyein: quod soluere significat: dictũ putant. Leneus uero a torcular: quo uinum exprimit: dict⁹ est Broim⁹ atqꝫ Pyrgenius a tonitru. (qui eius in ortu cõtigit) dicitur Mitrophoros: quod mitra caput ligabat (si qũ uini potu agitabat:) ẽ appellatus Dimitora quoqꝫ hoc ẽ bimatrẽ nũcupatum tradũt quod ex uno patre: duabusque matribus gemini Dionysii orti sũt

Sunt[3] quos pacuuiusq: & uerucosa[a] moretur
Anthiopa[b] erumnis cor luctificabile fulta.
Hos[c] monitus pueris patres[d] infundere lippos
Cũ uideas: quæris ne unde hæc sartago[e] loquẽdi
Venerit in linguas: unde istud dedecus? in quo
Trossulus[f] exultat[g] tibi per subsellia[h] læuis
Nil[i] ne pudet capiti non posse pericula[k] cano

Antea enĩ Iuppiter ex proserpina aliũ Dionysiũ ꝓcrearat. Triũphator etiã dicitur: qd̃ de Indis oim prim⁹ in patriaꝫ rediens triũphauit. Bassareus a longe uestis habitu. Eubius ab iouis laudatione: uel a uoce bacchãtiũ dictus fertur Nyseus a nysa urbe. Iachus ab effusione uel uini uel uocis lętitię causa noiatur. Thyoneus a matris cognomie: quę Thyone dicit: nũcupat. y Venosus liber: uenarũ plenus & malus a lucidis gẽmis trãslatio ẽ preciosioribus sine uenis: Plini⁹ de carbũculis. Archelaus & in ęgypto circa thebas nasci tradidit: fragiles uenosas: morienti carboni similes. Acci: acci ꝓ accii ꝑ apocopen figurã legitur: quę ẽ ablatio litterę uel syllabę de fine dictionis. De accio uero Eusebi⁹ de tẽporib⁹ olympiade cẽtesima & sexagesima hęc scribit. Accius tragoediarũ scriptor agnoscit natus Mãciuo & Serano cõsulib⁹ parẽtib⁹ libertinis: & senĩ iam Pacuuio tarẽti sua scripta recitauit. A quo & fundus accianus iuxta pisarũ dicit: quia illuc ex urbe inter colonos fuerat deductus. z Sũt quos pacuui⁹: idẽ auctor olympiade sexta & quinquagesima supra cẽtesimã de pacuuio hęc refert. Pacuui⁹ brundusinus tragoediarũ scriptor clarus habetur. Ennii poetę ex filia nepos: uixitqꝫ romę quo ad picturã exercuit ac fabulas uẽditauit. Deide tarẽtũ trãsgressus ꝓpe nonagenari⁹ die obiit a Verucosa antiopa: si in laude pacuuii referem⁹: uerucosã ꝓ aspera: laboriosaqꝫ sumemus. Si uero: (qd̃ plures cõsentiũt:) cõtra pacuuiũ exponem⁹: uerucosam hoc ẽ nõ apposite descriptã intelligem⁹. Sicut enĩ ueruca corpus: ira inęqualitas stilũ deturpat. Veruca aũt carũcula eminẽs in corpore ẽ sine pruritu: cui⁹ sanguis fricatione alias quoqꝫ contactu creat. De ea Qu. Serenus: interdũ existit turpi ueruca papilla. Et mox: Si rupta imẽsos fũdit ueruca cruores. Locũ etiã in mõte editiorẽ atqꝫ excelsiorẽ ueruca antiq noiauere. Pacuui⁹ & uerucosa antiopa Endiadis hoc loco figura ẽ: quę fit quotiẽs una res diuidit in duas cõiunctiõe: quę tũ in unũ soluunt cõiunctiõe detractat. antiopã enĩ pacuuii itelligit. Vt apud Virgiliũ. Pateris libam⁹ & auro: ꝓ aureis pateris. b Antiopa erumnis cor luctificabile fulia. Lyc⁹ thebarũ rex antiopã Nyctei lesbii regis filiã uxorẽ duxit. Quã ab Ioue in satyri formã cõuerso grauidã factã repudiauit: Dircenqꝫ nouã cõiugẽ supduxit. Hęc uerita ne lyc⁹ qñqꝫ se recõciliaret Anthiopę eã grauĩ seruitio pressit: atqꝫ in uinculis tenuit: sed instãte part⁹ tpe: regalib⁹ manicis: ruptis: in citheronẽ effugit: illicqꝫ Zetũ & Amphionẽ sustulit. Qui primũ a pastore quodã educati: lõgo postea iteruallo a matre recogniti: cũctaqꝫ edocti i ei⁹ ultõnẽ & lycũ iterfecerũt: & thebano regno occupato Dircen tauro idomito alligatã adeoqꝫ fõtẽ extra thebana moenia distraxerũt: q ab ea dirce cognoiat. c Hos pueris monitus. cũ parẽtes uideas scriptis antiquorum tragicis ac mollibus delectari: filiosque talia etiã edocere: mirandum non ẽ hanc parum uirilem atqꝫ eneruem loquendi cõsuetudinem increuisse. d Patres lippos: oculorum uitium ad animi perspicaciam transtulit. Lippitudo enim morbus oculorum est mouẽs inspicienti fastidium. e Hęc sarthago loquendi. Sarthaginem: quę latine frixorium dicitur: (quia crepitum confusum in frictu emittit) pro corrupto ac deprauato loquendi more accepit. f Trossulus lęnis: Eques cultus & nitidus. Trossulos enim ęquites antiquitas: (ut Festus meminit:) appellauit: qd̃ sine peditum auxilio tuscorum oppidum trossulum expugnarunt: Quod & Plinius tertio & trigesimo libro his uerbis plane significat. Quin etiam ipsum ęquitum nomen sępe uariatum est: in iis quoque qui ad ęquitatum trahebãtur Celeres sub Romulo appellati sunt: deinde flexumines: postea trossuli: cum oppidus in tuscis citra uulsinios hoc nomine passuum nouem milia sine ullo adiumẽto peditum coepissent. g Exultat: gestit & applaudit. h Per sub sellia a sedenda sedes ac sella dicta est. Hinc subsellium: quod non plane erat sella: sicut subsipere: non plane sapere dicitur. Sunt autem proprie Asconio auctore subsellia trium uirorum: tribunorum: quęstorem & huiusmodi minora iudicia exercentium: qui non in cellis currulibus nec tribunalibus: sed in subselliis considebant. Recitaturi autem poemata auditoribus subsellia sternebant. Iuuenalis de Statio: Sed cum fregit subsellia uersu. i Nil ne pudet capiti non posse: Senex cum sis: in qua ętate prudentia maior inesse debet: nonne pudet eiusmodi assentationibus delectari. k Pericula cano: quę ex tali assentatoria laudę: quę insanire propę nos facit oriuntur.

1 Quin tepidũ hoc optes audire decenter. Quin uehemẽter laudari: tibique amplaudi desideres: & ingẽti uoluptate afficiaris: cum audis assentatores scripta tua: (quę tepida sunt) decenter ac bene composita prędicantes. m Tepidum: quę ineptę descripta sunt: iure tepida nũcupat: cũ in calore sãguinis: ingenii uis cõsistat. n Fures ait pedio: ornatu: lasciuiaque uerborũ atque arte orationis tãtũ Romanos teneri dicit: ut nõ solũ in poematibꝰ sed etiã in causis peragẽdis eiusmodi mollitudine abutãtur. Ponit aũt aliquẽ furti pediũ accusãtẽ. o Pedius: quid: qua defesione se pedius tueat: cũ in ius uenit: oũdit. p Crimina rasis librat in antithetis: cũ obiecta crimina debeat ualidis rationibus confutare (quoniã permagna reo uincendi spes in confutatione locata est:) eius loco figuris elocutionis abutitur: atque in re lęni: fucoque orationis occupatus: uires ac neruos causę prętermittit. antitheton uero figura: (Quintiliano auctore) contrapositũ uel contentio dicitur cum singula singulis uel bina binis opponuntur. Rasis autem pro politis & climatis tanquaꝫ pilo carentibꝰ posuit: Librare uero (a libra tractuꝫ)ęstimare: perpendereque significat. q Bęllum hoc bellum ẽ: o tu qui tam lasciua scripta laudas: dicisqꝫ hoc bellum & hoc bellum est: es ne tam perditis moribus hęc ut probes. r An romule cęues: romulum pro romanis ponit: qui eundem quem colunt imitari deberent: tanquam uero de uirilitate romuli dubitaret: an romule cęues inquit: Moris enim romanorum scriptorum fuit cum in quempiam inuehe rentur: romulum inuocare. Catullus cinęde romule hęc uidebis & feres. Ceuere autem cinędorum est leniter & obscene clunes dum subagitãtur: mouentium. s Men moueat: similitudo est apte concinneque posita. Ait enim: Si reum uidero tali uerborum artificioso lenocinio se ruentem: perinde ad misericordiam commouebor: ac si naufragum casum suum in tabula depictum circũferentem: cantare audirem. Cui sic cantanti: cũ plorare debeat: se assem daturum negat. Quo dicto illud horatianum ostendit: illi in primis dolendu3 esse: qui sui misereri alios uelit: Si uis me flere dolendum est Primum ipsi tibi. t Cum fracta te in trabe pictum ex humero portes Mos erat eorum: qui maris periculum euasissent: depictum naufragium in tabella appensa humeris circũferre ut infortunio cognito ab inspectantibus naufragiumque miserantibus stipem sibi aliquam compararent. u Fracta i trabe: in aliquo fractę nauis fragmẽto. x Verum nec nocte paratum plorabit. Vere & ex corde: ex animoque dolebit & se sine talibus dicendi figuris tuebitur: qui me uolet ad sui misericordiaꝫ commouere. y Sed numeris decor est: Cum Persius huiusmodi sermonis lasciuiam & molliciem reprehendisset respõdet aduersarius decorem: quo ueteres carebant: tali scribendi stilo quęsitum esse. z Claudere sic didicit uersum berecinthius athis: auctoritatẽ poetarũ sui seculi affert qui sic uersus cõponere cõsuerũt: ut ostẽdat nõ reprehensionem: sed laudẽ illos mereri: qui cũ lepore ac uenere scribunt. Athin uero quidam ꝓprium nomẽ poetę dicunt. De quo martialis ad Classicum. Nec dictat mihi luculentus athis. Nõnulli confictuꝫ nomẽ ꝓ enaruato ac molli poeta ponũt: cuiusmodi phrygius athis a cybele dilectus fuisse dicitur. Peritiores quidã non ꝓprium aut effictum poetę nomen sed fabulam ipsã de athi cõscriptã intelligũt. Cęterũ berecintus mõs & urbs in phrygia est Quo in loco mater deorum Cybele, que athim dilexerat: colebatur unde & ipse quoque athis berecintius nominatur. a Delphin: delphini fabulam pelago illudentis: ac uel Arionem metinneũ: uel quempiã aliũ deuehẽtis: ab aliquo eius ętatis poeta descriptã reor. Nereũ uero, pro mari posuit: cũ deus marinus occeaui sit: & tethios filius. b Sic costã longo subduximꝰ apoenino. Longũ apoenninũ aliqui pro exametro uersu legũt: cui costa subducitur: cũ spõdeus ꝓ dactilo quinta in sede ponitur: uersũque antiquioris eẽ poetę uolũt. Quidam uero apoenninũ montem ꝓ multitudine ueterũ poetarũ & costam ꝓ corũ ruditate: duritieqꝫ accipiũt. Vt rũdentis depulsio talis sit. Hũc nostrũ scribẽdi morẽ o Persi nõ iure arguis quod nimis apparatꝰ & mollis sit. Eiusmodi eni stilo ruditatẽ oẽꝫ tanquã siluosã quandã costã apoennino longo. i. multo carmini abstulimus: decoręque ac uenustatẽ omni turgitate remota addidimus. c Arma uirũ: quod multã inflationẽ carminibꝰ nouissimi poetę subtraxerint exẽplo oũdit. Dicit eni: Nõne tibi o Persi: ut cęterorũ omittã: uel maronianũ opus inflatum turgidũque uideẽ. d Vegrãdi subere & si scio pregrandi subere scriptũ in omnibus fere exemplaribus prętérquã admodũ paucis: reperiri: ut ego tũ uegrãdi potius q̃ pręgrãdi legẽdũ putarim: Porphirion grãmaticꝰ me admonuit. Is i sermones Horatii sup Vepallida lecto destiliat mulier sic scribit. Quidã putauerũt uepallidã nũc unã prẽ oratiõis eẽ. Vt uegrandi subere coctũ ait Persiꝰ flaccꝰ prętérea cũ suber (auctore Plinio uolumine sextodecimo) arbor minima inter glãdiferas sit: iure eã Persiꝰ uegrãdẽ. i. paruã minutãqꝫ respectu aliarũ arborũ glandẽ ferentiũ appellauit. Vegrãdẽ uero male grãdẽ & paruã significare aptũ ẽ. ue eni syllabã rei paruę ueteres pręponebãt. Vũ ueiouẽ: puũ iouem:

Pellere? quin[l] tepidum[m] hoc optes audire decent[e]
Fur[n] es ait pedio: pedius[o] quid? crimina[p] rasis
Liberat in antithetis: doctas posuisse figuras
Laudatur: bellũ[q] hoc: bellũ ẽ? an[r] romule cæues?
Men[s] moueat quippe: & cantet si naufragꝰ asse3
Protulem? cantas cũ fracta[v] te in trabe pictũ
Ex humero portes. uerũ[x] nec nocte paratum
Plorabit: qui me uolet incuruasse querela:
Sed[y] numeris decor est: & iunctura addita crudis
Claudere[z] sic didicit uersum berecinthius athis
Et qui cæruleum dirimebat nerea delphin[a]
Sic[b] costam longo subduximus apenino
Arma[c] uirũ nõne hoc spumosũ & cortice pingui
Vt ramale uetus uegrandi[d] subere coctum:

Sic os tam logo

& uegrandé fabam:minutã fabam uocabant. In eadé significatione Ausoni⁹ secũdo epigramaton libro aít: Hic sę pe falsus messibus uegrandib⁹. Varro quoq3 secũdo de re rustica idé ꝓbat de foetura ouiũ sic scribés: Quodq3 postea concipiũt:fiũt uegrãdes atq3 imbecillę. Quare cũ inter glãdiferas minima suber sit: uegrãdis uero paruũ significet. si pręgrãdi legeret:eét cũ contra arboris quãtitatẽ:tũ porphirionis doctissimi atque diligétissimi uiri auctoritatem. Sũt tamẽ qui porphirionis testimonio ducti: cũ uegrandi legendũ assentiant uc ꝓ multum & ualde grãdi accipiũt. Quidã pręgrandi poti⁹ legi uolũt. Cũ antiquũ:multi eni tẽporis aliqd coctũ dicit:unde recocti hoies ipso usu & frequentia & longitudine tẽporis cautiores exercitatioresque facti cognominantur. Hora. in sermone: Plerũq3 recoct⁹ Scriba ex quiq3 uiro coruũ deludet hiantẽ. d Quid nã igit tenerũ: Si fil⁹ uirgilian⁹ turgidus & inflatus uidetur tibi:respõdet Persi⁹:quidnã graue & ornatũ putãdũ est. e Et laxa ceruice:libera ac remissa ceruice: & quę ꝓ q̃litate carminis iffectatur. f Torua mimalloneis: & si quidã hęc Persii uerba putãt cũ indignatione interrogãtis:an hęc talia carmina sint: quę laxa ceruice legant:sati⁹ tamẽ est ut ea respondenti aduersario tribuam⁹. Cũ eni poeta iterrogarit: qd laxa ceruice:legẽdũ eét ex quo Virgiliũ non ꝓbaret:respõdet ille hęc carmina quę subiũgit eiusmodi cẽ:ut iocũde ac flexibiliter legi possint:quę sane carmina uel alicuius potę cõtemporanei uel Neronis principis sunt:quẽ constat(auctore Suetonio)uersus notissimos conscripsisse Hos aũt maxime uersus poeta posuit in eorũ reprehensionẽ:qui grãdiorẽ sonũ captãtes: rerũ sensus nequaq̃ aduertunt. g Mimaloneis bombis:mimalones bacchę mulieres sunt cornua in orgiis ferentes:eaque spiritu inflãtes: cognominanẽ uero ut plures autumant:a Mima monte Ionię:de quo Plini⁹ libro quinto:& Strabo quartodecimo referunt. In Ionia enim iuxta lebebum:quę urbs nõ procul a mimãte locata est:artificũ liberi patris conuent⁹ est & ionum habitatio usque in helespõtum:in qua solẽnia & certamina libero patri quot annis celebrant. Verũ quidẽ3 ex doctioribus a mimume gręco uerbo quod imitor significat:mimalones dictas aiunt quod liberũ patrẽ imitarent: & ad ei⁹ imitationẽ cornua ferrent. Vnde etiã Cassandram Lycophron clari mimalonẽ appellat:quod in claro:ubi apollinis respõsa dabãtur:artẽ uaticinãdi ab eo docta in uaticiniis illũ imitaretur. h Torua cornua:ad sonantiũ toruitatẽ respexit. Toruũ aũt a tauris tractũ est: cum quadam cũ truculẽtia irati respectant. Cornua uero inflexa erant a curuo aerę:qd ea curuarent:cognominata. Inde cornicen:ut a tuba:tubicen deriuatur. In orgiis aũt ꝓpterea cornib⁹ utebãtur:quod bacchus illis in capite usus sit. Ei uero cornua dedit antiqtas:uel qd homines nimio uino (cui⁹ ipse inuentor fuerit:truces fiant) Vel ut Diodoro placet:quod prim⁹ tauros iugo submiserit:atque arare terras docuerit. i Vitulo caput ablatura supbo bassaris. Penthe⁹ Echionis fili⁹ thebarum rex liberi patris numẽ contẽnens: ira dei ab Agaue matre:reliqsque thyadibus uitulũ eum cẽ credẽtib⁹ discerptus ẽ: Bassarides aũt bacchę sunt a bassareo appellatę. Bassareus uero unũ ex cognominib⁹ bacchi est. Hora. Non ego te candide bassareu inuitũ quatiam. A genere aũt uestis:quã induebat(auctore Porphirione) bassareus dicit. Ea sane uestis ad pedes fluebat. Stati⁹. Si decet aurata bacchũ uestigia palla Vrere. A bassara uero loco lydię cognominata ẽ: ut noui quidã scriptores litteris mandauere. k Et lyncẽ menas flexura:a tygribus lyncibusque bacchi currus trahebat. Stati⁹ Effrenę dextra leuaque sequũtur lynces:& uda mero lãbũt retinacula tygres. Baccha uero mulier in liberi patris mysteriis lyncẽ ad dei currũ pesita; tanq̃ auriga deflectebat. Lynx quidẽ:ut Plini⁹ locis plurib⁹ auctor ẽ:binos utrinq3 digitos habet linguãq3 serpẽtiũ similẽ in magnã lõgitudinẽ porrigit:grandibusq3 ungulis ceu graculus est:circũagitq3 collũ in aduersum se. Peregrina ẽ auis & clarissime cernit:atq3 in ęthiopia nascit. l Menas:menades a mẽnome gręco uerbo: quod furor significat:appellatę:ut Diodorus i quinto scribit:bacchę mulieres sũt liberũ patrẽ semp secutę. m Corymbis:corymbi rami hederarũ sunt: quib⁹ bacchus coronabat. Tibullus:Sed uarii flores:& frons redimita corymbis. n Euhion ingeminat: Vt acron scribit ex eu,qd bonũ significat:& hios filiũ euhius cõponit. Ait eni bacchũ in leonẽ cõuersũ primũ deorũ omniũ illi gigãteo in pręlio affuisse rhetũque interfecisse:ex quo facto eũ Iuppiter ita laudauit euhie ,i.bone fili. Porphirion aũt a uoce bacchãtiũ dictũ refert. Nã hęc uox in bacchi sacris iactabat. Obqd ingeminari euhion dixit. o Repabilis echo:quę ipsa repcussiõe uocis:ut in cõuallib⁹ & cõcameratis locis audim⁹:reparat. Natura eni locorũ euenit & plerũq3 cõuallib⁹:ut acceptę uoces numerosiore repcussu multiplicẽtur. Nomẽq3 echo eiusmodi uoci a gręcis datũ est:ut Plini⁹ sexto & trigesimo libro scribit. p Hęc fierent:indignãter cum acrimonia uultus & ceruicis agitatione:uoceque clariore legendum ẽ: Ait enim Persius: Si quid in nobis uirilitatis patriq̃ superesset:nequaq̃ scripta eiusmodi ꝓbaremus. q Hoc de lũbe natat in labris. Hęc mollia & eneruia sepe legimus: crebroque in ore habemus: Genitalis autem seminis sedes in lumbis ẽ. Vnde a sacris litteris lumbos ut pręcingamus: admonemur. De lumbe uero hominẽ effoeminatum & mollem ob nimiam uenerẽ3 dicimus. Hinc de lumbe carmẽ pro lasciuo:minimeque uirili transfertur. r Et in udo est menas & athis:de menade atq3 athi uersus crebro legũt In translatione autem uerborum manet. Nã cũ saliuam lac natare posuerit:nũc meri:o udum addidit: Vocis eni iter

Quidnã[p] igitur tenerũ & laxa[e] ceruice legẽdũ ẽ
Torua[f] mimalloneis[g] implerunt cornua[h] bõbis
Et sectum uitulo[i] caput ablatura superbo
Bassaris:&[k] lincem menas[l] flexura corimbis[m]
Euhion[n] ingeminat reparabilis[o] assonat ęcho
Hęc[p] fierent si testiculi uena ulla paterni
Viueret in nobis summa de lumbe[q] saliua.
Hoc natat in labris:&[r] in udo est menas & athis

udum est:quę per uda arteriarum ac faucium uiam labitur. Virgilius de Almone: Hęsit enim sub gutture uulnus & udę Vocis iter. s Nec pluteum cępit:nec demorsos sapit ungues. Neque accurate neque apposite scriptum est. Ex Horatio uero transtulit:qui in sermonibus ait:Et in uersu faciedo Sępe caput scaberet uiuos & roderet ungues. Stilus aūt tardus potiꝰ ac diligens:q̄ celer & languidus cē debet. Nam quod bene scribitur satis celeriter scribitur. Quiuero moram stilo iudiciumque apponunt in ipso limę labore irati interdū & caput scabunt & pluteos cedunt & extremos ungues morsicant. Quę tamen coram aliis fieri non decet. Natu ut scribit Quintilianꝰ:ridicula sunt:nisi cū soli sumus. Nec pluteū cędit: plutei ꝓpric crates e corio crudo intentę sunt:quę militibus opus faciē tibus: ne ab hostibus lędi possent opponebantur. Postea uero etiam tabulę quibꝰ aliquid prę sepire tur:eodem nomine dictę sunt. Hinc librorū & tabularum;signorūque repositoria:plutei appellanē Iuue. Et iubet archetypos pluteū seruare cleantas t Sed quid opus teneras mordaci radere uero auriculas:interrogat aduersarius qd causę sit cur alios reprehendendo odiū in se cōtrahit. Admonet aūt:ex eiusmodi scriptis:mortis ei periculū imminere. Magna uero in his uerbis est uis. nā & mordax uerū esse & non tangere:sed radere aures:atque cas teneras dixit: utpote quę celeriꝰ reprehēsionem admittant:ꝓptereaque uehemētius indignentur. u Vide sis ne maiorū tibi forte limina

Nec[e] pluteū cedit:nec demorsos sapit ungues
Sed[t] quid opus teneras mordaci radere uero
Auriculas.uide[v] sis nec maiorū tibi forte
Limina frigescant:sonat[r]:hic de nare canina
Littera:per[r] mequidē sint omnia protinus alba
Nil moror:euge[s] oēs eteni bene mire eritis res
Hoc[a] iuuat:hic[b] inquis ueto quisquā faxit oletū.
Pinge[c] duos angues:sacer ē pueri[d] locus extra.
Meite discedo:secuit[e] lucilius urbem
Te[f] lupe te muti &[g] genuinum fregit in illis:

frigescant:uide si satyram scripseris:ne a potētioribus occidaris. Frigescere enim sibi potētiorū limina nihil ē aliud q̄ a potentioribus frigore:hoc ē morte:quę frigus ui caloris extincta inducit:feriri: Totus uero hic locus ex trebatiano admonitu apud Hora,sumptus est. O puer ut sis uitalis metuo:& maiorū nequis amicus frigore te feriat. u Sonat hic de nare canina littera. Hac tua in satyra tanta inest mordacitas quantā irritatus canis rigendo solet ostendere. R. aūt littera canibus tribuitur. Irati enim canes restrictis dentibus r litteram ringēdo exprimūt unde & irritare (Donato auctore)deductū est. y Per me equidem sint omnia ꝓtinus alba: Ironice respōdet Persius: quantum ad me pertinet nemo nigra:turpique nota efficietur. Nihil enim in quempiam scribam. z Euge omnes bene mire eritis res:assentientis proprie est:& quasi sponte sua cōgratulantis: quod bene si res habebit: si satyram non attigerit. Totum uero per ironiam cū risu legendū est:nam tacite cū ridens omnia uitia hominū se descripturū significat. a Hoc iuuat:si ꝓbe mentem tuā perspicio:quēquā reprehēdi te iuuat. b Hic inquis ueto quisq̄ faxit oletū. Veto ne quis hic uentrem exoneret. In re autem subsordida similitude assumpta est. Ait enim: Hic uetas excrementa deponi quasi satyrici carminis graue olentia quemq̄ potentiorū notari ꝓhibes: Oletū uero eb oleo: qd in prēterito & olui facit & oleui:unde oletum deducitur:tractum est:auctore aūt Festo stercus humanum significat Veraniꝰ. Sacerdotula in sacrario fecit oletum:ꝓprie uero ꝓ loco:in quo meimus atque excernimus:ponitur. Tacitus in Nerone:Gymnasium eo anno dedicatū a Nerone:prebitūque oletū equiti ac senatui. c Pinge duos angues:quoniā hic exercēdum:hoc est in aliquē primatem inuehendū esse nequaq̄ censes:pinge aliquod signum quo mouear a quibus mihi sit abstinendum. Geniū uero loci par angues ostendit:nam locum nullum ueteres carere genio putauerunt. Quod per anguium picturam genio sacratorū demonstrabat: Virgiliꝰ Incertus geniū ne loci:famulum ne parentis esse putet. Duplex uero eorum genus ē auctore Plini. nono & uigesimo libro. Quidam enim in aqua: nonnulli in terra uiuunt inter se fere persimiles. Pulcherrimū uero anguiū genusem quod in aqua uiuit:hydri uocantur. Sed hi noxu ac nulli serpentiū inferiores ueneno. Cęteri placidi ac fere semper innocui sunt. In terrenis autem anguibꝰ multa esse remedia credebantur:uulgoque romę & in domibus pascebantur. Acsculapioque salutis ac medicinę deo consecrabanē. d Pueri sacer est locus:extra meite Veteres quibus in locis oletum fieri nolebant: angues tanquam loci genium depingebant. Quo signo perspecto:inde metu pueri discedebant:per quam similitudinem pollicetur:si sibi ostenderit a quibus abstinendum sit:non in eos quippiā se scripturū ꝯ aliquo hinc tāquā a loco quodā uetito discessurum. d Discedo:separatum a reliquis hoc uerbum cum aliquo interuallo pronunciandum est: quo melius Persii asseueratio de sua discessione percipiatur. e Secuit Lucilius urbem:cum superius nihil se scripturum ꝓmisisset:uoluntate nunc mutata:cum Lucilio inquit: Horatioque licuerit quēuis aperte magna cum libertate reprehēdere cur non & mihi satyram scribere uel clanculum concedetur. Secuit: Hoc uerbo amaritudinem acrimoniamque Lucilii exprimit:qui non contentus paucos intrā satyrę legem reprehendere:totam urbem acrius flagellarit. f Tę lupe te muti: Lucilium maiorem Pompeii magni fuisse constat. Nam Pompeii auia: Lucilii soror fuit. Eius nobilitatis Horati. in sermonibus meminit. Quicquid sum ego quamuis infra Lucili censum. Ex arunca uero urbe nō procul a pōtinis paludibus genus duxit. Iuue. Per quem magnus equos aruncę flexit ulumnus. Acer autem & uiolens poeta fuit:primusque apud latinos satyram scripsit. Sed in primo eius libro ut apud Seruiū legit:dii cōciliū habere:& de interitu Lupi cuiusdā in repu,ducis agere inducūtur. Mutiū quoq̄ prępotentę: sed malū ac noxiū ciuem carmine suo

perſtrinxit. De Lupo Hora. Famoſiſque Lupo coopto uerſibus. De mutio Iuuena. Quid refert ſcriptis ignoſcat mutius an non. g Et gẽuinum fregit in illis: qui alios reprehendũt: gẽuinum dentẽ agitare: quaſi contundere morſibus: lacerareque dicũtur. Hiero. ad Marcellam. In pleriſque ꝓuinciis familiare eſt: ut gẽuino dente ſe lacerent. Verũ quoniã ad gẽuinũ peruentum eſt: non prẽter rem eẽ uidebit: ſi pauca de dentibus Celſum: Pliniũque ſecuti ſcripſerimus. Duriores oſſe dẽtes ſunt: quorum pars maxillę: ps ſuperiori oſſi malarum hęret. In hũano aũt ore quaterni ordines dentium ſunt. Ex his quaterni primi lati & acuti & quibus primo morſus affigitur: primores a noſtris: qa primi ſunt: temici a grẽcis: quia ſecant dicũtur. Poſt hos rotundi aliquanten⁹ & inſertę modum acuti: canini locati ſunt. Qui hos loco tertio ſubſecũtur duplices ac cibum conficientes molares dicuntur. Iuue. Interque molares difficile creſcẽte cibo. Vltimi omniũ gẽuini ſunt: qui ſero gigni ſolent. Nã circiter uigeſimũ annum quãdoque & octogeſimum innaſcũtur. Quoniã uero a genis dependeant: gẽuini cognominãtur. h Et admiſſus circu3 prẽcordia ludit: exta hõi: ut Plini⁹ undecimo libro ſcribit: Ab inferiori uiſcerũ parte ſeparantur mẽbranis quę prẽcordia: quia cordi pretenduntur: appellãt. Quãq̃ ut libro. xxx. idem ait prẽcordia uno noie exta in hoie nũcupam⁹. His i mẽbranis prẽcipua ẽ ſedes gilaritatis: quod i titillatu maxie ꝗ alarum intelligitur nõ alibi tenuiore cute humana. Ob quod maxima illic dulcedo ſcabẽdi eſt: cui⁹ rei Perſius nõ ignarus a lectoribus admiſſũ Horat.

Omne uafer uitiũ ridenti flaccus amico
Tangit: & [b] admiſſus circum præcordia ludit
Callidus [c] excuſſo populum ſuſpendere naſo
Men [d] mutire nefas nec clã nec cũ ſcrobe [e]? Nuſq̃ [m]
Hic [n] tamen infodiã uidi [a] uidi ipſe libelle
Auriculas [p] aſini quis nõ habet? hoc [q] ego opertũ
Hoc ridere meũ: tã nil nulla tibi uendo
Iliadæ: audici [r] quicũq; afflate cratyno
Iratũ Eupolidem prægrandi cũ ſene palles [s]
Aſpice & hæc: ſi forte aliquid decoctius [t] audis
Vnde [v] uaporata lector mihi ferueat aure
Non hic qui in [x] crepidas graiorum ludere geſtit

circa prẽcordia ludere: & eos quaſi titillare ſignificat. Quod ſane ad horatianos ſales referẽdũ eſt. i Callid⁹ excuſſo populũ ſuſpẽdere naſo. Doct⁹ populũ reprehẽdere acriderc. Naſũ enĩ cõtrahimus: cũ aliquẽ deridem⁹. Vnde naſuti ꝓ reprehẽſoribꝰ atque irriſoribus capiũtur. Martia. Naſutus ſis uſq3 licet: ſis denique naſus. Callidi uero ut ſcribit Cice. iii. de natura deorũ libro: dicti ſunt: quorũ tanq̃ manus ope: ſic anim⁹ uſu cõcalluit. k Men mutire nefas: cu3 Lucili⁹ atque Hora. acriter & apte reprẽhẽderint nõne me loqui uel clãculũ permiſſu3 erit. l Nec cũ ſcrobe: ſcrobes foſſa intra terrã manu facta eſt ad uineas uel arbores cõſerendas: uel metalla & quecũque alia fodiẽda. m Nuſquã reſpõdet aduerſari⁹ nec in ſcrobe quidem & occulte licere ei puẽquã corripe. Poſſum⁹ & aliter ordinare: ut cum Perſi⁹ dixerit. Eſt ne me mutire ac loqui nefas: ille reſpõdeat. Nec clam nec cũ ſcrobe te in alterũ loq decet. Qua quidẽ ꝓhibitione Perſi⁹ ſubiratus q̃ſi interrogãs cũ indignatiõe derugata frõte reſpõdeat. Nuſq̃ hoc eſt: nõne ſaltem clã & cũ ſcrobe mutire poſſũ. Ac deinde cũ aliquantulo interuallo ſedata uoce ſubiũgat. n Hic tamẽ infodiã: hunc ſuum libellũ ſignifcãs. o Vidi uidi: cõduplicatio color ẽ eiuſdẽ uerbi iteratiõe ad maiorem affectũ animi exprimẽdũ: magiſq3 qd ſentit in auditorũ ais ifigẽdũ. Cice. ꝓ milone: Erit: erit illd ꝓfecto tẽpus & illuceſcet aliqũ dies. p Auricu las aſini qs nõ habet: Midas Gordii fili⁹ phrygię rex inter Marſiã: uel ut Oui. ſcribit inter panẽ & Apollinẽ iudex electus: ex hebeti ſuo ingenio cũ ſentẽtiã ꝓ marſia tuliſſet: apollo cũ aſininis auribus deturpauit. Hęc auriũ deformitas cũ cęteros ois prẽter tonſorẽ eius lateret: tõſor uero nec reticere uiſũ poſſet: nec ꝓdere cuiq̃ auderet: in agrũ ſeceſſit: ſcrobẽq3 effodit: ac capite in eã demiſſo tenui uocabula retulit: q̃les midę aures aſpexiſſet. nõ multopoſt cũ arũdines ibi natę leui aura motarẽtur: eadẽ uerba: quę tonſor regi⁹ ſcrobi dixerat referebãt: hoc ẽ: auriculas aſini Mida rex habet: quo pacto hũc uerſũ prio pocta poſuit. Sed poſtea monẽte cornuto: ut nũc legit: imutauit: ne tã apte in ſe dictũ Nero aduerteret. Cęterũ mihi huiuſmodi figmẽtũ diligẽti⁹ pſcrutãti ſimile ueri fit qd Philoſtrat⁹ li. ſexto his uerbis ſcribit. Ipſe enĩ Mida ſatyrorũ gen⁹ pticipauit: quod ipſi⁹ aures manifeſtãt. Satyrus igitur quandam propter affinitatem ipſi illudebat in Midę aures calumnias iactans: nec uoce ſolum uerum etiam tibiis in ipſum carmia decantabat. q Hoc ego opertum: hoc quod clanculum ſcribo: quodque tam parui fieri & a quoquam non lectum iri exiſtimas: nulla acciana iliade commutarem. r Audaci quicunque: nõ a crudis deriſoribus aut mollibus ac eſſeminatis ſatyrarum contemptoribus: ſed ab his qui graues ſcriptores legere aſſueti ſint & a ſatyra non abhorreant: legi uult. Cratinus uero atheniẽſis & Eupolis atque Ariſtopha: quem pregrandem Ariſtophones ſenem appellat: priſcam comoediam multa cum libertate animi deſcripſere. s Palles: cum pallore legis uitiorum metu. t Si forte aliquid decoctius audis modeſtiſſime de ſe loquitur. ait enim quicunque alios ſatyros legiſti: meum quoq3 hoc op⁹ aſpice: niſi forte legi indignum ſit. decoctius autem pro bene concocto & appoſite ſcripto ponit. Contra ſuperius crudos proceres: quod non bene deſcripſerit apuellauit. u Vnde uaporata mihi ferueat aure. unde eſt hoc ꝗ mei operis lectione erubeſcat lector: eius a me aure uaporata: quędam uetera exemplaria inde habent: Quo modo ſi legemus: non a Perſio: ſed ab illis antiquioribus ſatyris autem uatiporatam iotelligemus: Vaparata aure hodie quoque moris eſt: ut quem acriter reprehẽderimus: ei aurem calefeciſſe dicamus: non ſine cauſa uero in properbiu3 hoc uenit. Aures enim indicia animi ſunt: & in muliẽribus cõmiſſum adulteriũ rubore ꝓdunt: Iuue. Vexataſque comas

& uultum auremque calentem in equis etiam & omnium iumentorum genere:ut Plinius.xi.uolumine auctor est: indicia animi prefcrunt: fessis marcidę:nutantes pauidis: subrectę furentibus:resolutę ęgris. Auribus autē lactam. auct.a uocibus hauriendis impositum nomen est:unde Virgili? Vocēque his auribus hausi.aut quia uocē ipsā grę ci audin uocant ab auditu per imitationem litterę aures uelut audes sunt noiatę. x In crepidas graiorum: crepidas ꝓ philo ponit:quia huiusmodi calciamenti genere utebantur. y Et lusco qui possit dicere lusce:& qui sine aliquo defectu lusco exprobret quod nulla sua culpa contigerit:quod non nisi inceptis: fatuisque hominibus fit. Lusci uero quanquam hebetioris quandoque uisus reperiū tur:ꝓprie tamen altero capti oculo appellātur. z Italo quod honore supinus existimās se magnum iam uirum esse factū exquo ędilitatē adeptus est: a Supinus uero:& si qdam pro superbo legūt:pro ocio tamē & molli negligentique ponitur. Quod a re ipsa tractum est.qui enim supini iacēt:ociose ac molliter negligēter degūt. Sencca ępistolarum ad Lucilium libro sexto. Est quidem mi Lucili supinus & negligēs: qui in amici memoria ab aliq̄ regione admonitus reducitur: Iuue. Et multum re ferens de moecenatę supino. Moecenas uero etiā ab Hora.mollis scribitur: ut malcinus tunicis demissis ambulat. Hinc & supinior in eadem significatione deductum est: Martia. Nusquam delitię supiniores. b Fregerit heminas arreti ędilis iniquas. Postq̄ e sacro monte in urbem reuersa est:ędiles quattuor plebs creauit:qui sacrarū priuatarūque ędium curam haberent. Vnde & appellationem sortiti sunt:aut quod ad eos facilis aditus plebi esset. Hi quoque annonę prę erant. Sed Cęsarum tempestate cerealei etiā appellati regiones pagrabant.mensurarūque & omnium ad annonam ꝓtinētium curā habebāt: Iuue. & de mēsura ius dicere: uasa minora Frangere pānosus uacuis ędilis ulubris. Hemina aūt mēsurę genus est:qua uinū uel frumentum metiebat:ab hemis qd semis significat:appellata. Dimidium enim sextarii cōtinet. Aulus gellius libro tertio. Si ex sextario hemina fusa est:sed dimidium. c Nec qui a baco numeros nec qui mathematicas artes irrideat. Mathematica enim quattuor in partis diuisa est. Arithmeticā:q̄ numeros. Geometriā:quę dimēsiones. Musicam quę sonos. Astrologiā:quę celum ac stellas cōplectitur:per numeros uero arithmeticam ostendit. Quaq̄ enim abacus mēsa est:supra quam uasa & pocula reponūtur:ut Iuue. Vrceoli sex ornamētum abaci:& Plinius libro ultimo:uasa ex auro & gemmis abacorum nouem:interdum tamē pro quadrata gypsoque oblita tabella ponitur:in qua quoniam arithmetici numeri conscribūtur:abacus ars ipsa arithmetica nūcupatur. d Et secto in puluere metas Geometriam significat:cuius partes:linea:supficies corpus solidum sunt:cuiusque officium est latitudinem:altitudinem:profunditatemque oim corporum dimetiri. Eiusmodi autem figuras geometrię i harena maxime uel in puluere radio describebat Philostratus circiter operis finem partim libris legēdis incumbebat: partim geometricas quasdam figuras in puluere designabant. e Si cynico barbam petulās nonaria uellat. Si meretrix philosopho illudit. Cynici uero Antisthenis sectatores:uel a gymnasio cyno sargi:ubi antisthenes uersabatur:cognominati sunt:uel a cynos.i.a cane:quoniam esset in cauillis castigationibusque more canum mordaces: uel quod obscenitate.licētiaque sermonis rabiem quandam caninam repręsentarent. sunt tamē qui a cōtrario potius dictos tradāt: quia nequaquam ut canes adularētur:sed oratione ac gestu in delinquētes inuecherētur. f Petulās nonaria:nonarię ut fere doctiores cōsetiūt meretrices a romanis sunt appellatę quod a nona hora cellam aperirēt atque ꝓstarent. Antea enim(ne rebus necessariis omissis iuuētus scortis uacarēt)nō licebat aperiri lupanar g His mane edictum post prādia calliroen do:quamuis Alcheloi filia Calliroe atq̄ alomeonis uxor fuerit:cōfictum tamē nomē ꝓ hermiōe quidam legūt quę a Paride deserta multū dicitur interpellati amoris dulce cōsortium defleuisse de qua ferūt cōficti o nomine Atinē celerē scriptitasse:qd quidem si ita est:do inquit ut post prandia iocosa potius atque amatoria quā hāc satyram meam legant. Quidam cum Galliroe fontis cognomē sit(Nam apud Plinium & Solinum in arabia & attica & iudea:apud Valerium flaccum & in paphlagonia reperitur)dicunt eiusmodi iuris tanquam mollibus luxuriosisq̄ dari:ut post prandia natationi indulgeant. Equidem Galliroen meretricis nomē existimo. Ait enim. Ab his doctrinę ac sapientię derisoribus legi nolo. Quin potius illis do ut mane prętorio edicto alupanaribus abstineant post prandia uero scortis uacare liceat. Qui sensus cum nonaria plane cōuenit.

Sordidus:& lusco[y] qui poscit dicere lusce.
Sese aliquē credens italo[z] quod honore supinus[a]
Fregerit[b] heminas arreti ædilis iniquas
Nec[c] qui abaco nūeros & secto[d] in puluere metas
Scit risisse uafer mulrū gaudere paratus
Si cynico[e] barbā petulans nonaria[f] uellat
His[g] mane edictū post prandia colliroen do:

Satyra secunda.

Hunc[a] macrine diē numera meliore[b] lapillo
Qui tibi labentes apponit cādidus annos

a Vnc macrine diem. Impia mortalium uota carpit: qui a diis scelesta nefariaque petentes: frustra ingentia offerunt munera:cum non ditia dona:sed probi mores ad templa deferri debeant. b Meliore lapillo.cōsuetudo foelicium:infoelicium uerum uersicoloribus lapillis designandorum a thracibus (auctore Plinio) emanauit: Eius uerba e libro septimo hic subieci: uana mortalitas & ad circunscribendam seipsam ingeniosa computat more thracię gentis: quę calculos colore distinctos pro experimento cuiusque diei in urnam condit: acsupremo die separatos dinumerat: atque ita dę unoquoque pronunciat.

c Funde merum genio:naturę deus humanę geniꝰ eſt cui natali die ſacrificatur. d Non tu prece poſcis emaci:cuꝫ laudat quod deos honeſta & recta poſtulet. e Prece emaci:cum donis aliquid impetramꝰ: id emiſſe uidemur. Qui uero preces ad ſuperos cum muneribus fundũt:emaci prece poſcere id dicũtur. f Seductis diuis:ſecreto & ſine arbitris. g Vt bona pars:maiorem ſacrificium numerũ impie uouere ſignificat. h Tacita acerra:ipſi taciti & uocem nõ attollentes:ne eorũ uota nefaria deprehẽdãtur. Acerra uero arcula ẽ turi cõdendo ac ſeruãdo deſeruiẽs: quę ad tẽpla cum erat neceſſitas ferebatur: Vigiliꝰ. Farre pio & plena ſupplex ueneratur acerra. i Haud cuiuis promptuꝫ ẽ: non facile cũctis eſt aperte ſuperos deprecari:quoniam iniqua uota eorũ ſunt. l O ſi ebullat:impia iniqui hois uota cõnumerat. O ſi autẽ optantis ad uerbiũ eſt. Quod cum iterũ repetat: cõduplicatiõe utitur ad maiorẽ affectũ animi oſtẽdendum. l Sub raſtro crebet ſeria:oſi dum terrã effodio pcuſſa raſtro ſeria crepitũ reddat. Eſt aũt ſeria uas fictile. Liuius de ſecũdo bello punico libro quarto: Et iuico iſtrio fontem ſub terra tanta ui aquam fluxiſſe:ut ſerias doliaque: quę in eo loco erant prouoluta: uelut impetꝰ torrentis tulerit. A ſeria quoqꝫ ſeriola diminutiuũ exoritur:ut ſeriolę uetere metuas deradere limũ. m Dextro hercule: bono & ꝓpitio:ſic Virgilius: Et nos & tua dexter adipede ſacra ſecũdo. Non ſolũ autem mercurius: ſed etiaꝫ hercules lucro prẽeſt: Hora. in ſermonibus. Diues amico hercule. Ob eam uero cauſã theſauris prẽeſt:quod intẽtos quęſtui multos labores:incõmodaque ſubire neceſſe eſt: quemadmoduꝫ non ſine magnis difficultatibus hercules iniũctos labores exterminauit. n Expungã per mortem extrudaꝫ atque amouebam. o Nanqꝫ eſt ſcabioſus oſtẽdit cum facile mori poſſe, quoniã bili ſcabięque laboret: Scabies uero(ut Celſus i quinto refert)eſt durior cutis rubicũda ex qua puſtulę oriũtur: quędã humidiores quędam ſicciores. Exit ex quibuſdam ſanies:fitq; ex his continuate exulceratio pruriens ſerpitque quibuſdaꝫ cito: atque in aliis quidẽ ex toto deſinit: in aliis uero certo tẽpore anni reuertit:quo aſpior eſt:quoque prurit magis eo difficilius tollitur. p Acri Bile:bilis q̃ a grecis cholera dicitur. Landino auctore ſecũdo de anima libro: Sanguinis ſpuma uideri poteſt:quę ita rubet:ut etiam in candorem ignis deflectat:compuſque optime nutrit. Sed hęc bona eſt: ipſumque ſanguinem acuit. uerũ huic aduerſa & noxia(de qua Perſius loquitur) duplex eſt:aut eni bilis corrumpitur cum alio ſe aſſiſtente humore adulteratur Aut ipſa ſponte a ſe degenerat:ſed cũ aliis miſcetur:uel pituitę:uel atrebali miſcetur. Si pituitatę:tũc uel bilis tenuior ẽ & colorem citro ſimilẽ reddit:unde eã citriuã dicunt:uel craſſior bilis ẽ uitellinaque dicitur qd̃ oui uitellum repreſentet:ſi atrabilis:tũc ita bilis aduritur:ut rubeat a quo colore rubra cognominatur. Cũ uero ipſa bilis ſponte ſua per ſe corrũpitur:aut uiridis herbaceaque ẽ:& praſſina a ſucce praſſii herbę dicitur. Aut ęneę crugini ſimilis eſt: & zinaria a colore denominatur. Zinar enim arabes ęris eruginem uocant. Cęterũ noxia ipſa bilis (ut Celſus in quarto uolumine refert)cõmune ſtomachi atque inteſtinorum uitiũ uideri poteſt nã ſimul & deiectio & uomitꝰ eſt: preterque hęc uentris inflatio ẽ inteſtina torquenẽ: bilis ſupra infraque erũpit:primum aque ſimilis: deinde ut in ea recens caro eſſe lota eſſe uideatur: interdum alba: nonnunq̃ nigra uel uaria. Ergo eo noĩe morbum hũc colericam gręci nominarũt. Preter ea uero quę ſupra reprehẽſa ſunt:ſębe etiam crura manuſque contrahũtur: urget ſitis: aĩa deficit: quibus cõcurrentibus nõ mirũ eſt:ſi ſubito quis moriẽ. q Nerio iam tertia ducitur uxor:uxoris mortem exoptat: ſ; non ſine indignatione ꝓnũciandum:quod cũ Nero iam tres uxores perierint: ſuã ſibi quã unicam habuerit ſepelire non liceat. ducere uero ꝓpie funerum ẽ: Vir. de apibus: Exportant tectis & triſtia funera dicunt. Neriꝰ autem foenerator apud Horatium in ſermonibus eſt:ut ſcribere decem Nerio non ẽ ſatis. r Hęc ſancte ut poſcas: impie uouentiũ improbitatẽ oſtẽdit:q nocturnas pollitiones fluuiali aqua expiãtes:tali luſtratione pfecta ſe pie ac ſancte a diis poſſe aliquid expoſcere iudicabãt. s Heus age reſpõde: interrogatiõe graui & cõcinna ait: exiſtimas ne iouem optimũ maximũ hoĩe aliquo meliorẽ cẽ. Si hęc eadẽ:quę iouẽ rogas:ab ipſo mortali hoĩe peteres: ille quãtũuis ipiꝰ: ad hęc uota tua nefaria iouẽ inuocãs exclamaret:reqꝫ iniquũ cẽ atqꝫ impiũ iudicarẽt. Quãto igitẽ magis hoc idẽ facere iouẽ cenſedũ eſt. Tu uero(qa iuppiter dũ ab eo hęc poſcis:neqꝫ ad ſeipſũ exclamat:neqꝫ fulmine te domũqꝫ tuaꝫ peutit)eũ tibi ignoſcere:tuaſqꝫ preces ac uota admittere putas. t An ſcilicet hęres:dubitas ne ſtaio iouẽ prẽponere. u Quis potior iudex:ironice de ſtoio hęc loqtur. Tacite eni ſatyrorũ more eũ ꝓpter auaritiã nõ rectę ſentẽtiaꝫ

Fuude[c] merũ genio non[d] tu parce poſcis emaci[e]
Quæ niſi ſeductus[f] nequeas cõmittere diuis
At[g] bona pars procerũ tacita[h] libabit acerta
Haud[i] cuiuis prõptũ eſt:murmurq;:hũileſq; ſu-
Tollere de tẽplis:& apto uiuere uoto. (ſurros
Mẽs bõa: fama: fides hæc clare ut audiat hoſpes
Illa ſibi introſum? & ſub lingua murmura: oſi[l]
Ebullat patrui præclarũ funus:& oſi
Sub[l] raſtro crepet argenti mihi ſeria dextro[m]
Hercule pupillum uel utinã quẽ ꝓximus hæres
Impello: expungam[n]: nãq;[o] eſt ſcabioſus:& acri[p]
Bile tumet: nerio[q] iam tertia ducitur uxor
Hæc[r] ſcẽ ut poſcas tyberino in flumine merges
Mane caput bis terq; & noctẽ flumina purgas
Heus[s] age reſponde: minimũ quod ſcire laboro:
De ioue quid ſentis? eſt ne ut præponere cures
Hunc cuiq̃? quo nã? uis ſtaio? an[t] ſcilicet, hæres
Quis[u] potior iudex: puerique[x] quis aptior orbis?

ferre:pupillosque suę cummissos tutele spoliare significat. x Pueris orbis:pupillis qui parentibus quasi luminibus priuati sunt. y Proh iuppiter:conduplicatio atque exclamatio summa arte confecta est. Votorũ enim atrocitas tãta erat:ut omnem auditorem quamuis sceleratum & impium commoueret. Ergo ad significationem indignationis exprimendam:iouem compellat. z Ignouisse putas: temerariam confidentiam turpiter uouẽtis reprehendit: qui iouem sibi ignouisse putat:qui cum fulminat:ilicem potius quam se percusserit. a Sulphure sacro:fulmine odorem sulphureũ redolẽte: b An qa non fibris ouiũ:an ideo iouez tibi annuisse existimas: quia nõdũ ab eo fulmine ictus sis. c Ergenna:que iubente Aruspicem hunc ergennã per fibras esse demonstrat. oues enim & cętera animalia ad aram mactare:extaque inspicere aruspex solet. d Triste bidental: quod fulmine ictum est bidental dicitur. Hoc expiari non poterat. Quare & triste euitandum in lucis insepultũ iacere dicit: qui uero hominem fulminatum attrectauisset furere a ueteribus putabatur: Hora. An triste bidental mouerit incestus certe furit. e Stolidam barbam qui stolidus esset si tibi barbam uel licandam pręberet:hoc est:si ea quę petis:concederet. f Lactibus unctis:hęc lactis i singulari foeminino genere declinatur. titinius in ferentinati. Craticulum:cerebellum:cerebellũ lactis agmina A uenericulo autem in oue atque homine lactes incipiunt per quas labitur cibus:ut Plinius undecimo libro scribit. g Ecce auia: foeminarum uota pro pueris suis carpit:quę non ꝓbitatem & uirtutem:sed opes & pulchritudinem illis optant. h Infami digito:quinque digiti manus sunt:quorũ crassior & cęterisque seiunctus: seque obuium reliquis cum uult prębens tanquam rector omnium ac moderator pollicis nomen accepit:quoniam uiribus & potestate inter cęteros polleat. Secundo qui salutaris dicitur: ab indicando auctore Quinti. indicis quoque nomen est inditum. Medius digitus impudicus atque infamis iure cognominat. Cum enim longitudine pulchritudineque cęteros excellat aliorum tamen auxilio indigens parum uaiet. qua similitudine:ueteres ducti cum homines: qui cęteris famosior esset hoc digito ignominię causa demonstrabant. Hunc sequitur medicus de quo Plinius libro:xxx. Muscę impari numero infricatę digito medico: quintus:minimus appellat. Idem uolumine tertio & uigesimo. Singulis primo digitis anulos gerere mos fuerat: qui sunt minimis proximi. i Lustralibus saliuis:quibus infantem expiat atque lustrat Saliua autem a saliendo dicta est: quoniam in ore saliat atque crescat. k Vrentes oculos inhibere perita : docta effascinationem prohibere: Virgilius. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Plinius quosdam in triballis & illyriis esse scribit:qui uisu effascinent:interimatque quos diurius intueantur:iratis pręcipue oculis:quod eorum malum facilius puberes sentiunt. l Spem macram:non quia spes petẽtis foeminę macra sit:sed quia uel uoto postea non fruatur:uel quia futura omnia incerta sint. Nihil autem infantis expectatione ĩcertius. m Nunc licini in campos:nunc crassi mittit in ędes Pueri crassianas exoptat opes. Aliqui uero a Crasso Licinium diuidunt:cumque Augusti prędiuitem libertum intelligunt:de quo Suetonius in Augusto: Multos libertorum in honore & usu maximo habuit:ut Liciniũ enceladum aliosque. Aliqui uero Licinium Crassum perendiadum legunt. n Quamuis te albata rogarit. Quidam albatam expiatam & purgatam:quo magis ualeat eius uota. Quidã uero uittatam legunt. Est aũt uitta fasciola tenuis:qua capillos circumligabant. o Poscis opem neruis:eorũ uota cõmemorat: qui bonã ualitudinẽ atque robur:longamque uitam a diis poscunt:quaz ipsi sibi nimiis epulis & oppiparo uictu tollunt. p Rem struere exoptas:uota ditari cupientium. q Quo pessime pacto:quo pacto uis augere diuitias cum quotidie rem imminuas muneribꝰ mercurio largiendis. r Tot iunicũ omẽta liquescãt Tot tauri immolẽtur & cõburanẽ. Iunicęs uero tauri uitulis grãdiores:bobusque iuniores sunt a iuniori ętate cognomiati.

Hoc igitur quod tu iouis aurem impellere tẽtas
Dic agedũ staio:proh[r] iupiter o bone clamet
Iupiter:at sese clamet non iupiter ipse
Ignouisse[z] putas:quia cũ tonat otius ilex
Sulphure[a] discutitur sacro:quã tu que domusq;
An[b] quia non fibris ouiũ ergennaq;[c] iubente
Triste iaces lucis euitandũq; bidental[d]
Icirro stolidã[e] præbet tibi uellere barbam
Iupiter:aut quidnã ẽ qua tu mercede deorũ
Emeris auriculas pulmone & lactibus[f] unctis:
Ecce[g] auia aut metuens diuũ matertera cunis
Exemit puerũ frontẽq; atq; uda labella
Infami[h] digito:& lustralibus[i] ante saliuis
Expiat urentes[k] oculos inhibere perita
Tunc manib9 quatit & spẽ[l] macrã supplice uoto
Nunc[m] licini in campos:nũc crassi mittit in ædes
Hunc optent generũ rex & regina puellæ
Hunc rapiant quicquid calcauerit ut rosa fiat
Ast ego nutrici non mando:uota negato
Iupiter hæc illi quãuis[n] te albata rogarit
Poscis[o] opem neruis:corpusq; fidele senectæ
Esto age sed grandes patinæ tu cetaq; crassa
Annuere his superos uetuere iouẽq; morãtur
Rẽ[p] struere exoptas cæso boue mercuriumq;
Arcessis fibra da fortunare penates.
Da pecus & gregibus fætũ quo[q] pessime pacto
Tot[r] tibi cũ flãmis iunicũ omenta liquescant

Omentum uero ut Celsus in quarto refert:mēbrana tenuis est intestina contegens ex interiori parte leue & strictū ex superiori mollius. s Opimo farto:copioso & abundanti sacrificio:fertum enim sacrificii genus est:uel quod ad sacra ferretur dictum:uel quod pluribus uariisque rebus fartum esset. Nam ut de re rustica Cato scribit:struem farris tritici:hordei:fabçſeminis rapacii:turc ac uino additis ante messem parabant in porcę prędanę imolatione: iano quc ac ioui & iunoni sacrificabant. Quę diuersarum rerum congeries:fertum nominabatur. t Nequicquam fundo suspiret numus in imo. Donec pecunias omnis in eiusmodi sacris absumpserit. Nequicquam uero pro non ponitur: Virgilio: Nequicqnā feros exercet noctua cantus. Alibi frustra significat. Idem in octauo: Ter saxea tentat limina nequicquam. u Suspiret uero ad gemitum & dolorē donantis retulit: qui cum se omnia consumpsisse cerneret spe frustrato suspiraret. x Si tibi crateras argenti:i cos dictū qui deos credunt:ut homines muneribus delectari. y Auro ouato:qui triumphum ducebat albis ęquis quattuor laureatus uehebatur:& boues immolabat. Atqui ouabat:nō in curru: sed pedes patritus in calceis myteam gestans coronā oues mactabat:unde & ouare & ouatio dicta ē. Hic quoque ouatum aurum dici nonnulli uolunt:uel ouatione uicteriaque quęsitum:uel ingens & copiosum quantū ouationibus comparatur: peritiores quidam ouatum ouo auratum accipiūt: quoniam oui albo antea illinito ęra ac marmora auri & argenti laminis decorentur nec obstat quod ouum prima longa efferatur. Plęraque enim deriuatiua primitiuorum naturam non seruant. Plinius quinto & trigesimo libro hoc pene uidet innuere. Ait enim de marmoribus loquens. Vt ouatus esset numidicus ut purpura distingueretur sinnadico. z Fratres aenos:pollucem & castorem quidaē legūt Satius tamen est ut deos omnis: quibus i templo statuę ponuntur:intelligamus.

Attamē hic extis:& opino[e] uincere farto
Intendis:iam crescit ager:iam crescit oliuæ
Iam dabitur iā iā:donec deceptus & expes
Ne[t] quicquā fundo suspiret[v] numus in imo
Si[x] tibi crateras[y] argenti:incussaq; pingui
Auro dona ferā sudes:& pectore leuo
Excutias guttas:lætari prætrepidum cor.
Hinc illud subiit auro sacras quod ouato[z]
Perducis facias:iam fratres[3] inter aenos
Somnia[a] pituita[b] qui purgatissima mittunt
Præcipui sunto:sitque illis aurea barba
Aurū[l] uasa Nume:saturniaq;[m] impulit æra
Vestalesq; urnas & tuscum fictile mutat
O[n] curuū in terris anime:& celestiū inanes
Quid iuuat hoc tēplis nostros immitere mores
Et bona diis ex[o] hac scelerata dicere pulpa
Hæc[p] sibi corrupto casiam[q] dissoluit oliuo

a Sónia pituita purgatissima:uera & bene purgata somnia. Omnium autem: quę dormientes uidere nobis uidemur diuersitates quinque Macrobio teste sunt. Somnium:uisio insomnium: oraculū uisus qui a grēcis phantasma dicitur. Ex his insomniū & phātasma cū falsa sint:interpretatione nō indigent: Tria reliqua uates interpretantur. Et oraculum quidē est cū quis in somniis aliquid nobis denunciat. Visio uero cum id quis uidet:quod eodem modo quo apparuerat:euenit. Somnium autem propric uocatur: quod tegit figuris & uelat ambagibus non nisi interpretatione intelligendis. b Pituita phlema grēce:pituita latine:quod uitā petat alio auctore:ut scribit Quintilianus dicitur. Est autē pituita:ut Landinus secundo de anima libro refert: sanguis rudis adhuc:necdum plene decoctus:sed quę quandoque sanguis absolutissime fieri possit. Ea uero aut artificiosa natura gignit:& bona est: Aut aliquo peccato in corpore surgit:ob idque adulterina iure appellari potest. Huius species quattuor sunt. Mucillaginosa:quę etiam cruda. Vitrea a colore ponderosa & uiscosa:quę liquęfacto uitro similis est. Gypsea crassa & albicans. Vltima omnibus siccior & leuior:ob eamque acutior & gustu falsa:Cęterum ut Celsus quarto uolumine auctor est:distillat humor ex capite interdum in nares:quod lene est: interdum etiam in pulmonē qd pessimum est. Si in nares distillat tenuis per has pituita profluit:caput leuiter dolet:grauitas eius sentitur:frequentia sternutamenta sunt. Si in fauces has exasperat:tussiculam mouet. Si in pulmonē:prēter sternutamenta: & tussim est etiam capitis grauida lassitudo:sitis ęstus Bilosa urina. l Aurum uasa numę:numa pompilius Pomponii filius curibus sabinorū oppido ortus:romulo mortuo regnū suscipiēs:a belli cura ad religionē populū uertit:templaq; multa ac sacerdotia instituit. Quoniā uero fictibilibus cū in publicis tum in priuatis ea tēpestate romani ob paupertatē & continētiā utebantur:septimū quoq; collegiū figulorū ordinauit. Longo postea interuallo cū auctis opib⁹ & increscēte luxuria argēto atq; auro ,p fictilibus uterent:ob eā cām Numę fictilia e tēplis expulsa ē ab aureis uasis cō memorat. m Saturuia ęra:quibus saturno regnante utebant. Aes uero apud antiquos in prēcio magno fuit. Vnde & numa collegiū tertium fabrum ęrariorum instituit:& inde militum ęra: & ęriarū tribunique ęrarii & obęrati ab ęre cognominant. n O curuę in terris animę:terrena tantum relictis cęlestibus cogitantes. Exclamans autem indignatur & quęrit quid luxuries tanta i templis ,psit. Exclamatio uero ipsa conficit significationem indignationis atq; doloris. o Ex hac pulpa:ex hac nimia luxuria nostra. Pulpa cni sine ossib⁹:caro ē. p Hęc sibi corrupto casiā dissoluit oliuo. ex eadē luxuria natū ē ut Olco casiaq; cōmixtis unguēta cōficiam⁹ & purpureis uestib⁹: uniōibusq; utamur:atq; auri & argēti metalla ęffodiam⁹. q Casiā dis. uirgiliana ęmulatio ē: Nec casia liqdi corrūpit usus oliua

Caſia uero(ut libro duodecimo tradit. Plini⁹)frutex ē amplitudinis cubitorū trium in ęthiopia iuxta cinnamī campos naſcēs:ſed in mōtibus caſſiore ſermēto:tenui cutę ueri⁹ q̄ cortice. Color triplex. Cū primū emicat candidus pedali menſura. Deinde rubeſcit addito ſemipede. Vltra nigricās. Hęc pars maxime laudatur:ac deinde ꝓxima. Damnat uero candidi. r Vitiato murice:muricis piſcis liquore lanę in purpurā tingebantur. Hęc bacchā cōchę raſiſſe. Margaritas dicit:quę rotūdę in morē baccharum ſunt:& e conchis piſcibus extrahuntur. Quoniā uero In concha gemine ſemp ſunt:neque unquā diſcrete reperiūtur ꝓpterea a romanis (ut ſcribit Plini⁹)unionū nomen illis eſt inditus s Et ſtringere uenas: aurū & argentum ſignificat:quod terrę uenis effoſſum tuſſūque lauat: utit & mollitu. r Peccat & hęc peccat: ſacris nō initiati peccant eiuſmodi luxurię ſeruientes:ſed ex ea tamē aliquam utilitatē percipiūt quia gemmis & auro:purpuraque utuntur. u At uos ſacerdotes dicite quid aurea dona in templis proſiut. x Nē pe hoc quod ueneri donatę a uirginę pupę. Ipſemet interrogationi ſuę reſpōdens: idem quod puellarū ludicra facere in tēplo aurū aſſeuerat. Eſt uero pupa puellula:& pupus puer paruul⁹. De pupa Auſonius in biſſula: Barbara quę latias uincis alūna pupas: De pupo Varro apud Marcellum: Māmam lactis ſugentem poſcere pupum. Sed a ſimilitudine pupa quoq; paruula puellaris imago dicitur. Varro in originibus: Itaque breui tempore magna pars in deſideriū puparū & ſigillorum ueniebat. Moris aūt fuit ueterum puellarum paruula quēdā puellaria ſimulacra ex linteo inſuere: deinde tomento infarcire:tum ueſtib⁹ amicire. Has uirgines pueritiam egreſſe Veneri:tanq̄ uirginitatis ſuę inſignia cōdonabant: ut Fauſtū foelixq; ſuturum matrimonium cederet. Veneri eni ab ioue maturę uirginum ętatis:nuptiarūque cura)Diodoro auctore) conceſſa eſt. y Quin damus id ſuperis honeſtatem uitę morumque ſanctitatem:non aurum aut argentum ſuperis largiendum hortatur. z De magna lance:lances uaſa lata ſunt & aliquantulum concaua minus tamen excauata quam patinę. a Magni maſſalę lippa propago:meſſalarum familia Romę clara & illuſtris fuit. Meſſalinum autem cottam prędiuitem uirum intelligit cuius in lyppitudinem ſatyrico more inuehitur:oculorum uitium ad animi auariciam referens. b Hęc cedo ut admoueam templis & ferre litabo:fac ut probitatem & ſanctos mores rectamque mentem ad templa feram & tunc minima quaque oblatione quicquid a diis petiero impetrabo qui non dantium dona. ſed mentem atq; animū perſcrutantur. Litare autē proprie deos propitiare ac placare uotumque impetrare ſignificat Plautius in penulo. Si hercle iſthuc unq̄ factum eſt:tum me iuppiter faciat:ut ſemper ſacrificem:neque unq̄ litem.

Hæc calabrum coxit uitiato^r murice uellus
Hæc baccam conchæ raſiſſe & ſtringere uenas
Feruentis maſſæ crudo de puluere iuſſit
Peccat^t & hæc peccat:uitio tamē utit:at^v uos
Dicite pontifices in ſancto quid facit aurum
Nempe^x quod ueneri donatæ a uirgine pupæ
Qui...^y dam⁹ id ſuperis de^z magna qd dare lāce
Non poſſit magni^a meſſalæ lippa propago
Compoſitū ius:faſq; animi factoſq; erceſſus
Mentis:& incoctū generoſo pectus honeſto
Hoc^b cedo ut admoueam templis & ferre litabo:

Satyra Tertia.

NEmpe^a hoc aſſidue.nā clarū māe feneſtras
Intrat & anguſtas extendit lumine rimas
Stertimus indomitum^b qd deſpumare^c falernū
Sufficiat:quinta dū linea^d tangitur umbra
En^e quid agis? ſiccas inſana^f canicula meſſes

a NEmpe hoc aſſidue:Indeſides & incontinentes inuehitur, quid fugiendum ſequendumque ſit oſtendens. Quendam autem adducit comitis inertiam circa bonarum artium ſtudia reprehendentem. Ordo uero eſt: Nempe tu hoc aſſidue facis:ut ad multam lucem dormias. b Indomitum falernum. Vel aqua non dilutus Vel tam uehemens:quod uix aqua domari poſſit: Virgilius. Durum bacchi indomitumque falernum. Ager autem falernus in capania eſt uino celeberrimus. c Deſpumate:in ſtomacho concoquere. Quod ab olla in qua carnes elixantur:tranſlatum eſt. d Quinta dum linea tangitur umbra: Antiqui per umbram gnomonis orto ſole horas in ſemiciclo ſpectabant:in quo duodecim lineę ęquis diuiſę ſpatiis a gnomone diſcurrebant. Prima uero linea ab occidente:ſole orto in primis adumbrabatur:deinde cętęrę ſingulatim. Verum cum ad ſextam lineam umbra uenerat:meridies erat. Quinta igitur linea iam prope medium diem declarabat. Quo tempore canicularibus dieb⁹ pecudes umbras & frigora captant. Horologium autem primus Anaximenes mileſius & umbrarum in horis diei cognoſcēdis rationem inuenit. e En quid agis? Cum ſuperiori caſtigatione correptus nondum ſurgeret grauius inſtat atque reprehēdit:quod tum maxime ſtertat:cum magna pars lucis peracta ſit. En uero demonſtrantis cum indignatiōe & caſtigatione eſt: Iuuenalis. En habitum:quo te leges ac iura ferentem. f Inſana canicula: Furens per ęſtum quale apud Horatium: Iam procyon furit. Idem enim canicula & minor canis & procyon ſunt. Plinius libro octauo ſupra decimum. Aegypto uero procyon matutino ęſtuoſus quod ſidus apud romanos non habet nomen: niſi canicula hanc uelimus intelligi: hoc eſt minorem canem. Duo uero canes in cęlo ſunt:maior & minor. Sed canem dicendo:maiorē intelligimus. Minor eni canis:canicula dicitur:quę quia integrū diem in ortu atq; occaſu canē prēcedit:

idem a grecis procyon appellatur pro enim ante:cynos uero canem significat. Ardentissimo autem estatis tepore canicula oritur.xvii.Iulii die sole primā Leonis parte ingrediete.Canis uero postridie sole primā parte Leonis ingresso. g Verumne:uerba castigati adolescetis:quod tā clarū mane sit indignātis:& aliquē seruorum ad se uocantis. h Nemon:separatim cum stomacho acri sono uocis legēdum est.Indignatur enim non presto ex seruis aliquem accurrisse. i Turgescit uitrea bilis:uel admonentis:uel Persii uerba sunt illū irasci demonstrantis. Bilis enim quādā proprie corporis humor est:ex cuius abūdantia morbus nascitur quia tamen animus quādoque corporis inclinationem sequitur:ad mores iracūdiamque transfertur Plini⁹ libro undecimo sed in felle nigro insanie causa homini morsque toto redito. hinc,& in mores crimen bilis noic:adeo magnum est in hac pte uirus:cum se fundit in animum. k Finditur arcadie pecuaria rudere dicas.Et si quēdaꝫ exemplaria findor ut habent:quia tamen in uetustioribus finditur in tertia persona inuenitur antiquā scripturam tanquam sensui magis coherentem secutus sum.Cum enim uel poeta uel monitor dixerit Turgescit uitrea bilis: statim finditur subiunxit: hoc est iracūdia indignationeque disrūpitur atqꝫ ita in seruos ad se non accurrētes exclamat:ut eiꝯ uociferatione audita arcadicos asinos rudere existimes.Rudere autē asinorum proprium est:abusiue enim de leonibus.Sera sub nocte rudentuꝫ: & de homine. Inclusumque cauo saxo atque insuetā rudētem dixit:Virgili⁹:In arcadia uero Boetie regione & apud reatinos i italia optimi asini nascebant. l Iam liber & positis bicolor mēbrana capillis : membrane a membris animalium dicte sunt:in quorum tergoribus primum ab uno latere scribi coeptum:deinde ab utroque derasis pilis.Earum usus pergami regnante Eumene inchoauit: uerum quanquā in membranis describitur.hic tamē pro inuolucro libri ponitur nam qui librū cōptius adornabant: membrana colore aliquo infecta preibant:quod Tibullus ad Neeram librum suum mittens significat. Lutea sed niucū inuoluat membrana libellum. m Inque manus carthe:cum librum membrana bicolori obuolutum sumpsisset:ut ex eo aliquid transcriberet cartham coepit.Cuius usus condita ab alexandro in egypto urbe sui nominis emanauit:antea enim:ut libro tertiodecimo scribit Plini⁹ palmarum foliis scriptitabant quādoque & arborum libris:unde etiam libri sunt appellati. Interdum & in plumbeis uoluminibus:& in linteis & in cereis scriptum est. Ex papiro autem earum confectio prima fuit:quod in palustribus locis egipti gignitur. n Nigra quod infusa uanescat sepia lympha:quod atramētum scriptorium:qd crassum antea calamo dependebat:nunc aqua dilutum nimis fluat:conqueritur. Apud ueteres autem ex atro sepiarum humore librarium attramentum fiebat.Sepie uero ut scribit Plinius in nostro mari binū cubitoruꝫ capiūtur:neque his bimatu longior uita: he se apprehendi quum sentiunt effuso atramento quod pro sanguine eis ē: infuscata aqua absconduntur,Pariunt autem omnibus mensibus. o Fistula calamum scriptorium intelligit. p O miser inque dies ultra miser:summa arte exclamatione:conduplicationeque utitur. Cum enim cerneret eum indies deteriorem futurū: exquo tam fatuā excusationem desidie suę afferret:in hanc significationem doloris prorupit. q Papare minutum:minutis ac blandiusculis uerbis patrem appellare:ut quidam sentiunt. Quod si patrem uocare significat per unicum p scribendum est.Papas enim pater est & cum p unico scribitur: quod patet apud Homeruꝫ in odyssea.Nausicaam enim alcinoi filiam inducit patrem suum uocantem:Papa phile id est pater care: Iuuenalis. Timidus pregustet pocula papas:,p aliquo q te filii loco amet.Quidam uero pappare p gemitiū p scribētes pappuꝫ: hoc est auum uocare dicūt.Pappꝯ enī auus ē:ut Festꝯ scribit qd & Ausoniꝯ ad nepotē suū ondit:pappos auiasqꝫ tremētes ante ferūt patribꝯ seri:noua cura nepotes. r Iratꝯ māmę lallare recusas:more infātiū expressit: q matris irati fugere māmam tenuūt:qd lallare dicit:qdā tamē lallare blādiusculis uocibꝯ loq infātiū more legūt.māma uero & uber & mater est. s An tali studeā calamo:excusat se adolescens tali calamo inhil scribere posse. t Cui uerba:nō meipsū:sed te decipis:respondet admonitor. u Sonat uitium:optima similitudine uasis cōfecti a figulo usus est,in qua diligētissime uerba similitudini accōmodata subiunxit. x Nūc nūc,pperandus:dū tenet & mollis es: & in quācūqꝫ pteꝫ faciliter flecti pntes. x Sine fine:nō qa exitꝯ nullꝯ futurꝯ sit:sꝫ sine itermissione tpis donec ad finē pducaris. y Sꝫ rute paterno rūsioni:quā facere aductsariꝯ posset:occurrit sibi studiis inuigilādū nō ē:quoniā diuitiarū satis haberet.

Iā dudū coquit:& patula pecus oē sub ulmo est
Vnus ait comitū:Verumne[g]? ita ne? otius adsit.
Huc aliquis:nemon[h]? Turgescit[i] uitrea bilis.
Finditur[k] archadiæ pecuaria rudere credas:
Iam[l] liber & positis bicolor membrana capillis
Inq;[m] manus carthæ:nodosaq; uenit arundo:
Tunc quærit crassus calamo qd pendeat humor:
Nigra[n] quod infusa uanescat sæpia lympha:
Dilutas quæritur geminet quod fistula[o] guttas:
O[p] miser inq ue dies ultra miser:huccine rerum
Venimus? at cur non potius teneroq; palumbo
Et similis regum pueris pappare[q] minutum
Poscis &[r] iratus mammæ lallare recusas.
An[s] tali studeam calamo? Cui[t] uerba:quid istas
Succinis ambages:tibi luditur:effluis amens
Contemnere:sonat[u] uitiū percussa maligne
Respondet uiridi non cocta fidelia limo.
Vdum & molle lutū es:nūc[x] nūc pperādꝯ:& acri
Fingendus sine[x] fine rota:sed[y] rure paterno

z Modicũ far:ad mẽsurã & modũ & q̃tũ ad uiuẽdũ sufficiat. a Salinũ hic ꝓ uasculo domestico salis ponit: ut apud Hora. Splẽdet in mensa tenui salinũ:ꝓprie aũt patella est:in q̃ primitiꝫ diis cũ sale dabant. b Quid metuis:multi ei metu:ne sibi necessaria desint maioribus opibus semper inhiant. c Secura patella:quꝫ te securum reddat. Est autẽ diminutiuum a patina:quo uase ad sacra ueteres utebantur. Cice. de finibus:quosdam ita nõ religiosos cẽ tradit: ut etiam de patella edant. Apud Liuium quoque legitur:patres sacrorum causa patellã retinuisse. d Hoc satis:ostendit non satis esse tantum fortunarum habere quantum ad degendam uitam sufficiat: cum recte uiuendi modus & scientia quẽrenda sit. e An deceat pulmonem rumpere uentis? an te inflare superbireque deceat: q̃ generoso sanguine clarus sis. f Stemate quod tusco ramum millesime ducis. stemma grẽce corona est: & a nostris pro nobilitate generis ponitur: Iuuenalis. Stemmata quid faciunt quid prodest pontice longo Sanguine censeri. Apud romanos autem ut scribit Plini⁹ Expressi cẽra uult⁹ singulis disponebant armariis: ut essent imagines q̃ commitarentur gentilia funera: semperque defuncto aliquo totus aderat familiꝫ eius qui unã fuerat populus: stemmata uero lineis discurrebant ad imagines pictas. g Censoremq̃ tuum uel quod trabeate salutas: uel quod trabeã insignem uestẽ indutus censorem gentilium tuum salutas: censores uero quoniã censum agerũt appellati i quinquennium creabant: quod tẽpus lustrũ cognominatur. Primi uero censores creati sunt. C. papirius & .A. Sempronius. M. Geganio macerino. &. T. Quintio capitolino consulibus. h Ad populũ faleras: hanc tuã generis claritatem & externa ornamenta populo non mihi ostentes: ego enim te intrinsecus uitiatum te esse cognosco. Falere aũt ornamenta equorum sunt. i Discincti nactꝫ: discictos antiqui negligẽtes & desides appellabãt: Hora. Discict⁹ ut pdã nepos: cõtra accictos & cinctutos solertes strenuosq̃ uocabãt: qd a re ipsa deductũ est. Molles enim demissis discinctisque uestibus uti solent. strenui uero atq̃ industrii: quo sint ad res exequẽdas promptiores succincti incedunt. Nacta uero pro deside infamique ac uulgari uiro ponitur: quod quidem exhoratio sumptum est: ungor oliuo: non quo fraudatis immundus nacta lucernis. k Sed stupet hic uitio: nactam ipsũ uitiorum ingurgite mersum neque uirtutem a uitio discernentẽ: ut qui penitus intẽperans factus sit: culpa ꝓpe modum carere asserit: quoniã quid perdat ignoret: per quod ostẽdit cũ castigatione accerrima dignum esse: qui cũ ingenio ualeat: incõtinensque tãtummodo sit: atque emẽdari facile possit: opibus ac fama adhuc integris desidiꝫ luxuꝫque se dedat. Sed stupet hic uitio: stupidus & insanus in uitiis factus est. stupere enim quodãmodo sensum rerum nõ habere significat. l Et fibris increuit opimũ pingue: eius prꝫcordia: in quibus ꝓpter calorem scientiꝫ sedes locata est cũ pinguia esse dicat: mirum in modum insaniã eius exaggerat. m Et alto demersus: & tanq̃ in profundam uoraginem mersus nunq̃ ad superiora reuertitur. n Magne pater diuum: deum rogat ut non alia poena prauos affitiat: q̃ ut uirtutis fulgorẽ cernẽtes: illa se carere sua culpa cognoscant. o An ne magis gemuerunt ẽra iuuenci: Cruciatus corporis minores esse tormentis animi ꝑ comparationem ostendit. Perillus autem atheniẽsis ẽreũ taurũ tanta arte fabrefecit: ut igne subdito qui eius in aluo includebantur eiulans mugire putaret. Hunc cũ in Siciliam ad phalaridẽ agrigẽtinorum tyrannum detulisset: tali muncre phalaris ob insitam opinionem crudelitatis suꝫ turbatus ẽ. Itaque ipsum artificem in taurum trudi iussit: ut primus artis suꝫ periculum faceret. p Et magis auratis pẽdẽs laquearibus ensis. Damodes philosophus: Dionysii syracusarũ tyranni: opes ac potẽtiã extolleret: beatamq̃ eius uitam in tanta opulẽtia rerum assereret: eũ ad coenã Dionysi⁹ inuitauit gladiũque seta alligatũ supra eius caput appẽdi iussit: quo ille inter coenandũ conspecto pre nimio imminẽtis periculi metu regalib⁹ mensis abstinuit: quod aduertẽs Dionysius. illi tyrãnos idẽtidẽ atque inter magnificos apparatus iminẽtib⁹ periculis cruciari affirmauit. q Laquearibus aureis: laq̃aria puꝫ q̃dã cõnexitates cõtignatõib⁹ testudinibusq̃ ẽdificiorũ: sũt q̃ uariis colorib⁹ adornant: Vir. Pẽdẽt lychni laq̃arib⁹ aureis: r Imus: im⁹ prꝫcipites: ordo talis & sẽsus ẽ: an magis affligit q crudelissime a tyrãnis torq̃tur quã qui conscientia scelerum agitatus ad seipsum intra se loquitur: Imus: imus prꝫcipites nulla salutis spe? An magis a tyrannis tortus cruciatus: quam ille qui est infoelix ac miser intus conscientia eorum scelerum palleat: quꝫ fidissimꝫ uxori narrarꝫ non audẽat. Quibus uerbis ostẽndit animi tormenta omnis cruciatus corporis superate.

Est tibi far modicũ[z] purũ & sine labe salinũ[a]
Quid[b] metuas. cultrixq̃ foci secura[c] patella
Hoc[d] satis: an deceat pulmonẽ[e] rũpere uentis
Stemate[f] quod tusco ramũ millesime ducis
Censorẽq̃[g] tuũ: uel quod trabeate salutas?
Ad[h] populũ faleras: ego te intus & tn cute noui
Nõ pudet ad morẽ discicti[i] uiuere nacte?
Sed[k] stupet hic uitio: &[l] fibris increuit opimũ
Pingue: caret culpa: nescit quid perdat: &[m] alto
Demersus sũma rursus non bullit in unda
Magne[n] pater diuũ sæuos punire tyrannos
Haud alia ratione uelis: (cũ dira libido
Mouerit ingeniũ: feruẽti tincta ueneno)
Virtutẽ uideãt intabescantq̃ relicta.
An[o] ne magis siculi gemuerũ æra iuuenci:
Et[p] magis auratis pendes laquearibus [q]ensis
Purpureas subter ceruices terruit: imus[r]
Imus præcipites quã si sibi dicat: & intus
Palleat infœlix: quod proxima nesciat uxor:

s Sepe oculos memini ipse quoque dũ puer erat utilibus salubribusque cõtemptis uoluptuosa & delectabilia quęsisse scribit. Verũ tacitę annuit: se tũc uenia dignũ fuisse: utpote qui rerum ignoratione uitiũ ętatis deliquerit. Sed cũ ipse tam sępe admonitus sit: ad eãq; rerũ cognitionẽ deuenerit: ut optime uitiũ possit a uirtute discernere: eũ uenia indignũ esse significat. t Oliuo: oleũ oculis infusũ quandã lippitudinem repręsentat: quã in filiis dum parẽtes metuunt eos a lectione auertũt. u Grandia uerba morituri catonis: cato qui uticẽsis cognomẽ (quia se uticę interemit) adeptus ẽ: ꝓfligatis iterum in libya pompeianis desperatis partib⁹ mori decreuit. Longa itaque oratione de anĩ morũ immortalitate ad amicos habita: lectoq; de eadẽ Platonis libro: gladio se trãsfodit. In ei⁹ postea laudem Cicero librũ scripsit. Cęsar duos cõtra in calũniam ei⁹ composuit: anticatonesque appellauit: ut cũ alii plures: tum Appianus secũdo bellorum ciuiliũ libro scribit. x Insano magistro: ualde sano ac docto. In enim prępositio interdum auget: Virgili⁹ Turnus ut infractos aduerso marte latinos. y Quę pater adductis sudans audiret amicis Solebant parentes: ut nomẽ filiis cõpararent: ad eos cũ aliqd recitaturi essent audiendos amicos conuocare. Sudãs autem incertũ est: an sermonis magnitudine sollicitus an metuens ne filius male recitet: an ob lętitiã apposite recitantes: an forsitan ob laborẽ in amicis cõuocandis. y Iure eteni Merito iure ait: ꝓpter ętatẽ puerilẽ: q̃ ludicra magisq̃ grauia uiriliaque delectant. Dexter senio & dãnosa canicula. In talis senio pũcta sex Canis uero unicũ pũctum continet: senionis aũt iactus perulitis canis dãnosus erat. Properti⁹. Sẽper dãnosi subsiluere canes. a Angustę orcę: orca uas est fictile lata aluo: angusto ore ac fundo longiori collo: in quam inter ludentes pueros qui inuicẽ; iniecisset uictor erat. Ab ea orcũla diminutiuũ deducit. Cato de re rustica. Cyminũ foeniculũ rutã mentã in orculam condito Ex ea quoque nonnulli urceũ atque inde ꝑ diminutionẽ urceolũ dici uolũt b Buxũ torquere: turbinẽ ex buxo in oui similitudinẽ tornatũ dicit de quo Tibullus: Nãque agor ut per plana citus sola uerbere turbo: quem celer assueta uersat ab arte puer. c Haud tibi in expertum: bonarum artium ad uirtutem ducentium: non es ignarus: quib⁹ uerbis ostendit: nisi desidiam euitarit maiorem reprehensionem mereri: q̃ si litterarũ & doctrinę ignarus esset. d Curuos mores: prauos atque distortos: quę enim recta sunt bona & utilia iudicantur. e Quęque docet sapiens brachatis illita medis porticus: & plane philosophię recteque uiuendi prącepta cognosti: qualia stoici docent. Athenis uero porticus stoa fuit: a qua & stoici (quoniam in ea conuenire differereque solebant) sunt appellati. Hęc quondã persianactia dicebatur ex uaria & multę scientię pictura polygnoti teste laertio in Zenone. In hac porticu darii Xerxisque persarum medorumque regis in gręciã transitus & salaminium illud nauale proelium: & turpis deinde fuga depicta erant. f Brachatis medis: brachas femoralia non eẽ galeotus martius recte sentit. Herodotus de persis: libro quinto. Et genus pugnandi: eorum huiuscemodi est. Breues arcus ac breuia spicula: longas brachas: longasq; in capitibus cristas: unde faciles captu sunt gerentes in pugnam eunt Diodorus ubi quoque de gallatis frigidis nationibus loquitur sexto uolumine: ita scribit: Vestęs ad terrorem intõsas ac coloris uarii ferũt: quas illi uocant brachas: uerum ut de longitudine uestium illi assenserim: ita ex pellibus tantum fieri iure negauerim. Naꝫ etsi in ponticis locis mala frigora hyrsutis brachis arceri scribit Ouidius: non tamen ex pellibus eas fieri dicit: sed longioris uilli uestes intelligit ut pauloantea ex Diodori uerbis percepimus: qui intonsas brachas ad terrorem Gallatas ferre scribit: Prętera in media India persia calidis regionibus: in quibus brachis utuntur: ex pellibus eas fieri non ẽ credendu; g Siliquis & grandi pasta polenta: tenuifacilique uictu contenta: pythagoricam autem uitaꝫ describit: quę cunctis animalibus abstinens leguminibus & oleribus uescebatur. Polenta uero: ut libro octauo supra decimum scribit Pli. niccnis contusi hordei libris: ternisque seminis lini: & coriandri seminis libra: salisque acetabulo: milio interdũ additofit. h Et tibi quę samios diduxit littera ramos: non te fugit etiam quemadmodũ Pythagoras uirtutis uitiorũq; ũiam similitudine ipsilon litterę demonstrauit. Ea quidem a grącis ita pingitur: ut in duos ramos aliquãto in dexteram longior discindatur. Samios autem ramos propter pythagoram samium dixit: non quod litterę huius inuentor fuerit: sed quoniã hois uitaꝫ i hui⁹ litterę formã prim⁹ diuiserit. Hois ei primã ętatẽ incertã eẽ dicebat: qppe quę nec uitiis nec uirtutib⁹ penit⁹ inhęret. postea biuiũ ipsilon litterę a pria adolescẽtia incipe: quo tpe hoies dextrã aut sinistrã uiã cuꝫ q̃dã electione capesserent. Hui⁹ uero litterę formã Palamedes: qui ad Troiã pugnauit e gruum uolatu assumpsit: ut Philostratus uolumine. iiii. refert: quod & Claudianus ostẽdit: Pẽdula ccu paruis moturę bella colonis Thratia cũ tepido pmutãt strimona nilo Ordinibus uariis ꝑ nubila tęxit alis Littera: pennarũq; notis inscribit aer.

Sæpe[s] oculos memini tangebã paruus oliuo[t]
Grandia[u] si nollẽ morituri uerba catonis
Discere: &[x] insano multũ laudanda magistro
Quæ[y] pater adductis sudans audiret amicis.
Iure[z] & enĩ id summũ quod dexter senio ferret
Scire erat in uoto: dãnosa canicula quãtum
Raderet anguste[a] collo nõ fallier orcæ
Neu quis callidior buxum[b] torquere flagello:
Haud[c] tibi inexptũ ẽ curos[d] deprehẽdere mores
Quæq;[e] docet sapiens brachatis[f] illa medis
Porticus insomnis: quibus detonsa iuuentus
Inuigilat siliquis[g]: & grãdi pasta polẽta
Et[h] tibi quæ samios diduxit littora ramos
Surgentẽ dextro mõstrauit limite callem.

i Laxūque caput cōpage soluta:apertū sōno caput ꝓpter cranei diuersas suturas:dixit. Quarū ut Celsus octauo scribit:duę sup aures tēpora a supiore capitis pte discernūt. Tertia ad aures p uerticē tendens occipitiū a sūmo capite diducit. Quarta ab eodē uertice p mediū caput ad frōtem ꝓcedit. l Oscitat hesternum:oscitando euaporat qd heri comedisti. Oscitare aūt est os totū adaperire:quod interdū excitatis sōno eneuit:interdū & desidia quadā fit. Vnde & oscitatio & oscedo deducit. Agellius libro quarto: Sed cū ille deieraſſet inuitissimū sese & repugnātem oscitatiōc uictum:tenerique eo uitio:quod oscedo appellat:tū notę iam destinatę exempt⁹ ē. l Dissutis undique malis:hoc oscitantib⁹ ꝓpter suturas mularū accidit. Male enim Celso auctore in sūma parte: singulas trāsuersas suturas habent. A medisque narib⁹ aut superiorū dentium gingiuis per medium palatum una procedit: aliaque transuersa idem placum secat. m Est aliquid quo tendis: proposuisti ne aliquem finem ad quem pergas? an uero uagus & fluctuans erras. n Et in quo dirigis arcum: a sagittario tractum est: signum quo sagittam dirigat in spectanti. o An passim sequeris coruos: testaque lutoque An more coruorum nullo certo meatu uolantium per cenosam stratamque uiam duceris. Coruos autem pro prauis & a uirtute deuiantibus: sine ullo respectu ponit: Iuuenalis Dat ueniā coruis: uexat censura colūbas. Nōnulli qd luto & lapidib⁹ coruos insectet:legūt. p Helleborū frustra cū iā cutis ęgra tumebit: optima similitudine utit. sicut eni morbo anteq uires adauge at occurrēdum est quoniā illi dum ingrauescit frustra remediū adhibetur:sic uitiis (anteq illis occupemur)repugnādū est. Nā ubi i animis nostris penitus Insederint:difficillime dimouent. q Et qd op⁹ cratero: nihil opus ē desperata ualitudie Cratero magna premia pollicerī. Craterus quidē insignis medic⁹ augusti tēpestate floruit:de quo Horatius in sermonib⁹. Nō est cardiacus Craterū dixisse putato. r Nagnos mōtes:antiquū dictu; in eos qui nimis magna temere pollicētur. s Aut metę quā mollis flexus:p metę similitudinē admonet:ne a uirtute ad uitia dilabamur. meta uero a metiēdo dicit: terminusque & signū a quo cursus itēdit: accirca qd curriculū aurigę uertunt. Moris eni erat septies metam lustrare. Propertius Aut prius infecto deposcit prēmia cursu Septima quam metam triuerit ante rota: Hanc consuetudinem:postea Domicianus inuertit & a septena lustratione ad quinam redegit. Suctoni⁹ in eius uita. In his circēsium die quo facilius centū missus peragerentur singulos a septenis spatiis ad quina corripuit. t Asper numus: nūmi signo impressi cōtrectādo digitis asperi sunt. Contra nō signati ęquigati & ꝑpoliti sunt. Nūmus uero:ut Aristoteles in ethicis refert:non a natura sed a lege: quę nomos dicitur:est induct⁹. & ueluti subsidiū cōmutandarū rerum cōpositus. u Et humana qua parte locatus es in re:quo i gradu rerū humanarū locatus sis:& quā facultatē rerum optineas:ne plus minusue facias q̄ conditio tua ferat. x Nec inuideas quod multa fidelia:nec liuore afficiaris q̄ aliquē ditiorē te cernas: & qui penariū multis reb⁹ refetum habeat quas umbri marsiq; clientes sibi donarint. y Putet:tandiu seruata sit ut putorem grauemque odorem redoleat.: z In locuplete penu:in copioso atque abundāti penario. Locuples uero loculorū plenus:quēadmodū pecuniosus a pecorum copia:assiduus ab esse dando cognominatur penus autem omne esculentum: poculentumque significat. Penarium uero locum intra domum in quo penus reponitur. Est autem penus quartę declinationis in genere masculino & foemININO. In neutro uero tertię. Nam hoc penus penoris ut pecus pecoris facit: Horati⁹ primo libro epistolarum: Annonę prosit:portet frumenta penusque: Virgilius in masculino uel foeminino posuit: Cura penum struere & flammis adolere penates. a Vmbris:umbra regio ab apennino ad hadriaticum usque sinum protenditur dicta quod in undatione terrarum imbribus superfuerit. b Et pernę:a pede perna dicta est cum toto pede sallita Cato de re rustica:& eo addito ungulam de perna. c Narsi monumenta clientis: ob eam causam a clientibus missa: ne e nomoria patronorum excidant: monumentum enim est quicquid de aliqua re nos monet: Marsi uero populi ultra picenum pelignis & marrucinis uicini sunt. d Menaque:mena piscis est colorem mutans. candidę enim hyeme(Pli. teste sunt)ęstate uero nigriores. e De gente hyrcosa:an inculta & horrida militantiū more:an potius graue olenti & fetida cuiusmodi hyrci sunt: utpotę quę libidinibus luxuiquę intenta a disciplina militari degenerarit.

Stertis adhuc? laxūq; caput compage soluta
Oscitat[k] hesternum dissutis[l] unde malis.
Est[m] aliquid quo tendis &[n] in quo dirigis arcū
An[o] passim sequeris coruos:testaq; lutoq;
Securus quo pes ferat:atq; extempore uiuis:
Helleborū[p] frustra cū iā cutis ægra tumebit
Poscentes uideas uenienti occurrite morbo.
Et[q] quid opus cratero magnos[r] ꝓmittere mōtes
Disciteq; o miseri:& causas cognoscite rerū
Quid sumus:& quid nā uicturi gignimur: ordo:
Quis datus aut[s] mete:quā mollis flexus & unde
Quis mod⁹ argento:quid fas optare:quid aspt[t]
Vtile numus habet patriæ carisq; propinquis
Quantū elargiri deceat:quē te deus esse
Iussit:& humana[v] qua parte locat⁹ es in re
Disce:neque[x] inuideas qd multa fidelia putet[y].
In[z] locuplete penu defensis pinguibus umbris[a]
Et piper & pernæ[b] marsi[c] monumenta clientis.
Menaq;[d] quod prima nondū defecerat orca
Hic aliquis de[e] gente hircosa centurionū

f Accersilas Scithi hic filius:patria pitãncus clarus philosophus fuit:& ętatis anno quinto & septuagesimo obiit. g Erumnosique solones:laboriosi:studio enim sapientię dediti cęteris rebus omissis multos labores perferunt: ob quod erumnosi cognominantur:solon uero patria salaminius exerestidię filius athenis maxime claruit: sed pisistrati tyrannidem fugiens in cypro:tamen octuagesimo anno ętatis moritur. h Obstipo capite:tristi:seuero ad terrã inclinato:nam obstipi dicuntur quibus colla rigent & in humerum capita inclinata sunt. i Expoirecto labello:labra interdum contrahimus:interdum exporrigimus atque extendimus: qui autem interloquendum uerba prępon derant labra quodammodo extendere uidentur.

Dicat:quod satis est sapio mihi:non ego curo
Esse quod archesylas[f]:erumnosique[g] solones
Obstipo[h] capite:& frigentes lumine terram:
Murmura cũ secũ:& rabiosa silentia rodunt
Atq; exporrecto[i] turtinantur uerba labello
Aegroti ueteris meditantes somnia gigni[k]
De nihilo nihil in nihilũ nil posse reuerti
Hoc est cur palles? cur quis non prandeat hoc ẽ?
His populus ridet:multũq; torosa[l] iuuentus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinos
Inspice[m] nescio qd trepidat mihi pectus:& ægris
Faucibus exuberat grauis halitus inspice sodes
Quid dicit medico iussus requiescere:postquã[n]
Tertia compositas uidit nox currere uenas.
De maiore domo modice[o] sitiente lagena
Leuia[p] loturo sibi syrentina rogauit
He[q] bone tu palles Nnhil[r] ẽ:Videas[s] tamẽ istd
Quicquid idest surgit tacitæ tibi lutea pellis
At[t] tu deterius palles ne sis mihi tutor
Iampridẽ hunc sepeli:tu restas:Perge[v] tacebo
Turgidus[x] hic epulis:atq; albo uentre lauatur
Gutture[y] sulphureas lente exhalante mephites
Sed tremor inter uina subit:calidumq; trientem
Excutit e manibus.dentes crepuere retecti.

k Gigni de nihilo nihil: & Democritus abderites & Dioge. apolloniates & Epicurus & philosophi fere omnes nihil esse quod sui originę nõ habeat, neque quicquam ex nihilo gigni posse: aut in nihilum id quod aliquid est conuerti posse scripserunt. Omnia enim ex aliqua re fieri necesse esse dixerũt: quoniam si quod defluit interiret in id huod non est:omnia iamdudum interiissent cum ea non essent in quę dissoluerentur. l Torosa iuuentus:ualẽs & robusta. Tori enim partes membrorum neruosę callosęque & in se propemodum collectę sunt. Valerius flaccus:protulit honẽ dosque toris informibus artus: quod & de uenis quoque cum uaricum in morem quibusdam in locis turgescunt: & dicit Celsus in septimo: Ac per ipsos uenarum toros in ęquale est. In herbis quoque eodem Pli.uerbo utitur.nam de inula scribẽs ait: Breuior his est sed torosior amariorque inula Item de brassica:alii in orbem porrecti:alii in latitudinem torosi. Item de asparagis:qui caules edu cens tempore ipso quo fastigatus est i totos stringitur. m Inspice:incontinentiam desidis delicatique uiri carpit: qui cum paucorũ dierũ abstinentia sanari possit: contra medici pręcepta balneo ac uino utens in grauiorẽ morbũ recidit,unde mortl tandẽ consequitur. Inspice autem ab ęgrotante ad medicũ dicitur.Nescio quid: uel ęgroti parum qd morbi esse dicentis: uel medici potius uerba sunt ignorare se qd inspiciat asserentis. Trepidat mihi pectus:noctę aduersę ualitudinis futurę sunt: ut Celsus etiã libro secundo refert: Si dolor pręcordiorum est:aut totius pectoris:aut si spiritꝰ grauior est. n Postquam tertia compositas uidit nox currere uenas. Medicinę Persius non ignarus ea profecto ponit:quę ueteres medici obseruauerunt.Celso enim auctore libro tertio: Vbi corpus ęgrotare incipit quamuis unam febris accessionem secuta integritas est: tamen quia tertiana timeri potest expectandus est dies tertius: & ubi accessionis tempus pręteriit cibus dandus est: sed exiguus: quia quartana quoque timeri potest. Hic autem die tertia cum uiderit febrim nõ reuertisse:tanq̃ omni periculo liberatus ad pristinum uictum & incontinentiam rediit. o Modice sitiente:cui ad summum labrum parum desit. p Lenia surrentina: Tiberius cęsar:ut scribit quartodecimo libro Plini. consensisse dicebat medicos ut nobilitatem surrentino uino darent.Surrentini autem montes in campania uicini massicis gauranisque collibus sunt. q Heus bone tu palles:medici uerba sunt ne se lauet:ne ue largius uino utatur:quoniam palleat. r Nihil est: ualitudinem ęget dissimulat:quo possit solitę incontinentię indulgere: s Videas tamen:admonet medicus quamuis a morbo liberatus sibiipsi uideatur:caueat tamen quoniam cutis eius tacite intumescat. t At tu deterius palles:medico cũuitiatur pręmonens ne sibi tanquã custos & tutor sit. u Perge tacebo:nullũ se ulterius uerbũ facturu: promittit medicus. x Turgidus: hic ex persona sua poeta loquitur ostendẽs hũc tandẽ ob incontinẽtiam interiisse. y Gutture sulphureas lente exhalãte mephites:ructus & exhalatio crudi stomachi signa sunt. Mephitis autem cũ terrę putor sit ex aquis maxime sulphuratis atque etiam corruptis proueniens: per translationem ad grauem ructuationis odorem retulit. z Calidũque trientem:& si triens ẽ tertia assis:pars ,p calice tamẽ hoc loco ponit qui tertiã sextani ptẽ cõtinet.Calidũ uero dixit:uel quia tãdiu calicẽ manibus potando ante tremorẽ aduentãdę febris tenuerit: ut eũ calefecerit. In quo sũma arte longã eiꝰ potationẽ incõtinẽtiãque reprehẽdit. Vel ad calidã potionẽ retulit. Iuue.

Quando uocatus adest calidę gelidęque minister. a Hinc tuba:funera ad tubam efferebãtur. Virgilius de pallãte: It cęlo clamorque uirum clangorque tubarum. b Beatulus alto cõpositus lecto crassisque lutatus amomis. Beatum ut scribit Plinius hominem etiam in morte luxuria fecit adhibens urendis defunctis pręciosa aromata: quę deorũ sacris conueniebant. Lutatum autem:pro oblito & unguentato ponit. Cadaucra enim uariis aromatibus cõdiebantur:amomo pręsertim:cui9 uua in uite persimili labruscę in India nascitur:frutice uenenoso: palmi altitudine oritur & in armenia & in syria & in media & in ponto. c In portam rigidos calces extendit cadauera anterioribus pedibus efferuntur: ut interitus ortui cõtrarius demõstretur. d Hesterni quirites:hesterna die morte domini liberati & quiritium ius adepti. e Capite induto pileato: nam libertatis indiciũ pilei gestamen erat. f Tange miser uenas tab infirmitate corporis unde propter ęgroti incõtinẽtiã mors tandem hominis secuta est: ad ęgritudinem animi transit: qua animus demersus in uitiis morit: medicum uero inducit adolescentis auaritiam libidinem gulositatem iracundiam:ob quę uitia insaniat:reprehendentem. g Nil calet hic:nullum in te febricitantis calorem sentio. h Non frigẽt: nullum aduentantis febris indicium uideo. solet enim frigus febrim pręcedere:ac tunc extremę partes prius frigere incipiũt. i Visa est si forte pecunia:tuum inquit morbum cognoui. Ipse enim sano corpore es:mente uero non bene uales: nam & auaricia & libidine ęstuas. k positum est:algente catino Durum olus:hęc perinde accipienda sũt ac si adolescens uiles dapes repudiasset: seque appetitum non habere dixisset:quod ex eo medicus dicit accidere:quoniã cibos uiles fastidiret. l Algente catino: uel quia ferculum in catino refrigeratum esset: uel quod meli9 est ad saporem retulit. Catino enim quod nõ lauti ferculi erat attribuit. m Et populi cribro decussa farina. Plebei ac tenues nõ ex molli siligine facto: sed pane secundario utebantur:qui eni pauperes sunt rariorib9 cribris utuntur: quo plus panis & furfuris min9 cõficiat. n Cribrorũ autem genera plura sunt. Gallię (eni auctore Plinio) setis equorũ i uenere: Hispania lino:excussoria & pollinaria: ęgyptus e papiro atque iunco o Farina:uero a farre denoiata noie ipso apparet. p Tenero latet ulcus in ore:gulositatẽ ei9 oñdit quę nõ nisi lautis cibis expleri possit. ulcus uero clausa ẽ & tecta intra cutẽ malignitas. q Alges:cum metu pecuniarũ uel libidinis afficeris tũc frigescis. r Timor alb9:pallid9 ab effectu:timor eni palloré inducit cũ ab exteriorib9 ptib9 ad prękordia sanguis recurrat. s Aristas pilos q inhumano corpe uelut aristę in grano sũt. Arista eni ut ac9 tenuis lõga eminet egluuia:atq3 ut Varro primo de re rusti. lib. placet dicta ẽ:qd̃ arescit prima granũ gerẽdo. Excussit uero q̃si excutiẽdo erexit:ut Arrectęq3 horrore comę & uox faucib9 hęsit apud Virgiliu3. t Nũc fac e supposita feruescit sanguis:adolescentẽ irritatũ:atque ira cõmotũ significat. u Dicisque facisque:eum quoque ob superiora uitia insanire ostendit.

Vncta cadunt laxis tũc pulmẽtaria labris
Hinc[a] tuba:candelæ tandẽq; beatulus[b] alto
Cõpositus lecto:crassisq; litatus amomis
In[c] portã rigidos calces extendit:at illũ
Hesterni[d] capite[e] obducti subiere quirites:
Tange[f] miser uenas:& pone in pectore dextrã
Nil[g] calet hic sũmosq; pedes attinge manusq;
Non[h] frigent:uisa[i] ẽ si forte pecunia:siue
Candida uicini subrisit molle puella
Cor tibi rite salit:positũ[k] ẽ algente[l] catino
Durũ olus:&[m] populi cribro[n] dicussa farina[o]
Tẽptem9 fauces:tenero[p] latet ulcus in ore
Putre[q]:quod haud deceat plebeia radere beta
Alges cũ excussit mẽbris timor[r] alb9 aristas[s]:
Nunc face supposita feruescit sãguis:& ira
Sintillant oculi:dicisq;[u] facisq; quod:ipse
Nõ sani esse hominis:non san9 iuret horestes:

Satyra Quarta.

REm[a] populi tractas? barbatũ[b] hoc crede magistrũ
Dicere sorbitio[c] tollit quẽ dira cicutæ
Quo fretus, dic hoc magni[d] pupille pericli.
Scilicet[e] ingeniũ:& rerũ prudentia uelox[f]
Ante pilos ueni:dicenda tacentaq; calles

a Hinc tuba:funera ad tubam efferebãtur. Virgilius de pallãte: It cęlo clamorque uirum clangorque tubarum. b Beatulus alto cõpositus lecto crassisque lutatus amomis. Beatum ut scribit Plinius hominem etiam in morte luxuria fecit adhibens urendis defunctis pręciosa aromata: quę deorũ sacris conueniebant. Lutatum autem:pro oblito & unguentato ponit. Cadaucra enim uariis aromatibus cõdiebantur:amomo pręsertim:cui9 uua in uite persimili labruscę in India nascitur:frutice uenenoso: palmi altitudine oritur & in armenia & in syria & in media & in ponto. c In portam rigidos calces extendit cadauera anterioribus pedibus efferuntur: ut interitus ortui cõtrarius demõstretur. d Hesterni quirites:hesterna die morte domini liberati & quiritium ius adepti. e Capite induto pileato: nam libertatis indiciũ pilei gestamen erat. f Tange miser uenas tab infirmitate corporis unde propter ęgroti incõtinẽtiã mors tandem hominis secuta est: ad ęgritudinem animi transit: qua animus demersus in uitiis morit: medicum uero inducit adolescentis auaritiam libidinem gulositatem iracundiam:ob quę uitia insaniat:reprehendentem. g Nil calet hic:nullum in te febricitantis calorem sentio. h Non frigẽt: nullum aduentantis febris indicium uideo. solet enim frigus febrim pręcedere:ac tunc extremę partes prius frigere incipiũt. i Visa est si forte pecunia:tuum inquit morbum cognoui. Ipse enim sano corpore es:mente uero non bene uales: nam & auaricia & libidine ęstuas. k positum est:algente catino Durum olus:hęc perinde accipienda sũt ac si adolescens uiles dapes repudiasset: seque appetitum non habere dixisset:quod ex eo medicus dicit accidere:quoniã cibos uiles fastidiret. l Algente catino: uel quia ferculum in catino refrigeratum esset: uel quod meli9 est ad saporem retulit. Catino enim quod nõ lauti ferculi erat attribuit. m Et populi cribro decussa farina. Plebei ac tenues nõ ex molli siligine facto: sed pane secundario utebantur:qui eni pauperes sunt rariorib9 cribris utuntur: quo plus panis & furfuris min9 cõficiat. n Cribrorũ autem genera plura sunt. Gallię (eni auctore Plinio) setis equorũ i uenere: Hispania lino:excussoria & pollinaria: ęgyptus e papiro atque iunco o Farina:uero a farre denoiata noie ipso apparet. p Tenero latet ulcus in ore:gulositatẽ ei9 oñdit quę nõ nisi lautis cibis expleri possit. ulcus uero clausa ẽ & tecta intra cutẽ malignitas. q Alges:cum metu pecuniarũ uel libidinis afficeris tũc frigescis. r Timor alb9:pallid9 ab effectu:timor eni palloré inducit cũ ab exteriorib9 ptib9 ad prękordia sanguis recurrat. s Aristas pilos q inhumano corpe uelut aristę in grano sũt. Arista eni ut ac9 tenuis lõga eminet egluuia:atq3 ut Varro primo de re rusti. lib. placet dicta ẽ:qd̃ arescit prima granũ gerẽdo. Excussit uero q̃si excutiẽdo erexit:ut Arrectęq3 horrore comę & uox faucib9 hęsit apud Virgiliu3. t Nũc fac e supposita feruescit sanguis:adolescentẽ irritatũ:atque ira cõmotũ significat. u Dicisque facisque:eum quoque ob superiora uitia insanire ostendit.

a REm populi tractas:adolescentem ambitiosum reprehẽdit:q cũ libidinosus & mollis cẽt: itrorsũ turpis & pelle decor9 rẽ publicã gubernare ante maturos ãnos studeret. b Barbatũ magistrũ:barbati ꝓ studiosis uiris & philosophis capiũtur: Iuuenalis. Barbatos licet admoneas mille inde magistros. c Sorbitio tollit quę dira cicutę. Socrates atheniẽsis philosophus Sophronisci & Phanerete fili9 accusante Anito capitis dãnat9 sorbitionẽ cicutę hausit:quę ut Plini9 sexto &.xx. libro refert:uenenũ est publica atheniensium Poena inuisa:quod & Iuuenalis de Athenis oñdit:Nil prętet gelidas ausę cõferre cicutas. Est uero cicuta herba caulę uiridi altior sępe binis cubitis in cacuminibusq3 ramosa:foliis coriandri tenuorib9 graui odoratu:semine aniso crassiore:radice cõcaua nulli9 us9:nã semini tãtũ & foliis refrigeratoria ẽ uis. d Magni pupille pericli:alcibiades:ut Plutar. asserit arcto gradu ꝓpinqtatis pericli cõiunct9 erat:sub cui9 tutela mortuo Clinia patre fuit. e Scilicet igeniũ. s. cũ derisu ꝓnũciãdũ ẽ. Oñdit eni rerũ agẽdarũ scia ante annorũ maturitatẽ nõ accedere. f Veloxq̃ ꝓfecto uelox ęẽt si tibi iuueni inesset.

Prudentia enim longo temporis interuallo plurimarum rerum usu & experientia gignitur. g Ergo ubi commota: quando populum commotum atque iratum inspicies oratione tua sedare cupies. h Maiestate manus: manu annuimus cum populo significamus ut sileat atque orare uolentes audiat. i Quirites: etsi quendam ueluti socratem Athenienſem ad Alcibiadem loquentem induxit: tamen cum de romanorum iuuenum ambitione libidine mollitięque loquatur iure quirites pro romanis nominauit. k Hoc puta: Priſciano auctore. xv. libro puta legendum ẽt quod quidem aduerbium eſſe uolunt atque ideo: Perſium corripuiſſe: cum ita & puta corripiantur. l Scis etenim: iuſtum a trutina tranſlatio cum aliquid perpendi tur: facta eſt. m Rectum diſcernis: noſti etiam rectum ab intorto dignoſcere: quod a fabris & architectis aſſumptum eſt. n Et potis es nigrũ uitio prefigere theta: & tantum auctoritate ac eloquentia uales: ut poſſis populis ac iudicibus perſuadere aliquem ut uitioſum interimant. o Nigrum tethatau & theta grecorum litterę ſũt: ſed tau abſolutionis ſignum & ſalutaris nota eſt ut i ezechiele legitur. Et ſigna tau ſuper frontes uirorum gementium. Theta uero damnationis & mortis. Martialis: Noſti mortiferum quęſtoris caſtrice ſignum. Eſt opere precium diſcere theta nouũ. p Quin tu igitur: cum quę a me ſuperius narrata ſunt facere nequeas: & extrinſecus comptus atque decorus: intrinſecus uero turpis & malus ſis: cur non rem publicam gubernare ante maturũ tẽpus deſiſtis? q Caudã iactare: blandiri & adulari: quod a canibus tractum ẽ. r Blando popello: uel populo qui ſemp ditioribus & potentioribus blãditur: uel cui cblandiẽdum ſit in ſuffragiis & magiſtratibus demandandis. s Anthiceras melior ſorbere meracas: aptior hellebori puris & ſimplicibus potionibus inſaniam tuam purgare: quã per ſummã ambitionem ante tẽpus temeritati populi te ſubiicere. Anthicyram uero pro helleboro poſuit: quoniam in anthicyra maxime ſumeretur

Ergo[g] ubi cõmota feruet plebecula bile
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ
Maieſtate[h] man⁹: qd deinde loquere: quirites[i]
Hoc[k] puto nõ iuſtũ: illud male: rectius iſtud
Scis[l] & enĩ iuſtũ gemina ſuſpendere lance
Ancipitis libræ: rectũ[m] diſcernis ubi inter
Curua ſubit: uel cũ fallit pede regula uaro
Et[n] potis es nigrũ[o] uitio præfigere theta
Quin[p] tu igitur ſũma nequicquã pelle decorus
Ante diẽ blãdo caudã[q] iactare popello[r]
Deſinis anthiceras[s] melior ſorbere meracas:
Quæ[t] tibi ſũma boni ẽ? uncta[v] uiuiſſe patella
Sẽper: & aſſiduo curata cuticula ſole
Expecta[x] haud aliud reſpondeat hæc an⁹ i nũc
Dinomaches[y] ego ſũ: Suffla[z]: Sũ[a] candid⁹ Eſto[b]
Dũ ne deterius ſapiat pãnucia Baucis[c]:
Cũ bene diſcincto[d] cantauerit[e] ozima[f] uerne
Vt[g] nemo in ſeſe tentat deſcendere nemo
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Helleborum enĩ: (ut Strabo uolumine nono ſcribit) quãuis in multis naſcatur locis: tamen circa urbem anthicyram in phocide optima pręparatur: quo frequentes olim aduenę purgationis cauſa nauigabãt. Horatius: nauiget anthicyram. t Quę tibi ſumma boni. Interrogat qua in re ſummũ ſuum bonum reponat. u Vncta uiuiſſe patella: putaſne lauto parato uiuere: corpuſque bene curare ſummũ hominis bonum eſſe? Atque hęc perinde ac ſi adoleſcens ita diXiſſet: ponit. x Expecta: indignatũ diſcidentęque iuuenem remoratur. l. nunc. Poſtquã eum admonuit: prętereuntem aniculam non aliter reſpõſuram fuiſſe: ei poteſtatem eũdi facit. y Dinomaches ego ſum: ſubiratus Alcibiades quod eũ Socrates illi aniculę compararit ſe a Dinomache clariſſima foemina multũ ab anu illa diſſimili genus ducere: ac propterea ſe nobilem eſſe magna cum indignatione pnunciat. A Dinomache uero maternum gen' Alcibiadi Plutarcho auctore fuit. z Suffla: ſuperatim legendum eſt: quod a uentoſorum hominum conſuetudine ſumptum eſt: qui buccas inflare: ſpiritusque emittere ſuperbientes ſolent. a Sum candidus: ſe quoque a pulchritudine commendat. b Eſto concedatur te generoſum formoſumque: eſſe dummodo baucis interrogata qua in re ſũmum bonum eſſe exiſtimet: deterius te nõ reſpondeat: illud in bonis tantum fortunę ac corporis poſuiſti. Non deſũt qui aliter ordinent l nunc o alcibiades & extolle ac iacta te: quod & a Dinomache genus trahas & formoſus ſis. c Baucis: inops atque ignobilis foeminę nomen eſt: quam pannuciam uilibus pannis indutam uocat. d Diſcincto uernę: deſidi ac luxurioſo. Vernę autem ex ancilla domi noſtrę geniti ſerui ſunt a uere denominati: quoniam ad anni tempus foeturę (ut ait Feſtus) maxime conuenit. e Cantauerit: uel alta & clara uoce: ut moris eſt olera per urbem uendẽtium exclamarit: uel ut bene uendat laudauerit. Horatius: Laudat uenales qui uult extrudere merces. f Ozyma: ozymũ herba hortenſis eſt: quod cito naſcatur dictũ ut Varro ſcribit: Ozys enĩ gręce: cito latine ſignificat Diſcinctorũ autẽ & molliũ uirorũ eſt eiuſmodi bene olẽtes herbas manu geſtare. g Vt nemo in ſeſe tẽtat deſcendere nemo: cũ admiratiõe legẽdũ eſt neminẽ ſua uitia reputare: cũ aliena diligẽti⁹ pſcrutẽt: In dictione aũt uemo cõduplicatione utit ad maiorẽ admirationẽ: affectuſque ſui expreſſionẽ in legẽtiũ animis iprimẽdã. Sed pręcedẽti ſpectat mantica tergo. Sed aliorũ ſemp uitia cernim⁹ ab ęſopo ſcribit mãticas hoies habere: unãq; pręſe: alterã pone ferre. Aliorũ uitia in anteriorẽ immittim⁹: atq; ideo aliena facili⁹ cernim⁹. Noſtra uero in poſteriore mãtica reponẽtes ea inſpicerę negligim⁹. Catull⁹: Sęd non uidem⁹ manticę qd in tergo eſt. Itẽ Horati. in ſermonib⁹: Reſpice ignoto

discet pendētia tergo. Est autem mantica numorū receptaculum: ut Asconius in secundā uerinam refert: quę tamē ꝓ pera interdū Porphirione auctore ponitur. h Quęsieris: exemplo ꝓbat neminē uitia sua inspicere: cū a iuna lin ceis oculis plene cernat. Dicit enim si quęsieris ab aliquo an uectidiū norit: statim ut ille se eum cognoscere dixerit eum auaritię argues. i Cuius? eius qui interrogatur an Vectidium nouerit responsū est: quęrentis quem uectidi um dicat. Plures enim eodē nomine uocabant. k Diues arat: respōdet interrogator cū se uectidiū dicere: qui multa prędia curib⁹ arat. Quantū non miluus oberrat: qui tot agri iugera in sabinis arat: quot miluus nō circūuolet. Iuuenalis: Tot miluos intra tua pascua lassos. l Hunc ais: interrogati responsio: Ais ne hunc uectidium quasi ostendat se eū ꝓbe cognoscere, hūc dis iratis: qui primum de uectidio quęrere coeperat: hęc omnia quę sequūtur de eo enumerat. Hūc eclypsis figura est. Dico enim uerbum extrinsec⁹ subaudiendum est. m Qui quandoque iugum pertusa ad compita figit: qui ita auarus est: ut arādo etiam in compitis aratrū figat: atq; aliquā partem attritę uię aratione cōminuat. Sunt qui ad cōpitalia referentes dicant eū ita auarū ēē: ut cū cōpitalia sacra fierent: cęteris feriatis ipse antequā pergeret: terram araret: atque subinde cū bob⁹ & aratro ad sacrificiū post arationem accederet. n Pertusa cōpita: frequentia hominū pedib⁹ attrita: sūt enim compita: loca: in quę multę uię competant. o Seriolę ueteris metuens deradere limum. summā hominis auaritiam maximo artificio uerborum expressit. Ostēdit enim eū non audere (ne paru; quidē uideretur) cadum inire: quod multos annos ob auaritiam in cellario seruarit. p Veteré limu; uasa: uel argilla (quā nunc limum appellat) uel pice uel resina: uel gypso obturabantur. q Hoc bene sit: uerba hęc tanq̄ a uectidio dicta ponūtur. Nam cu; ueteris uini cadum regypsare nō auderet: aliud deterius uinum potans: quasi per auariciā ingemiscēs si melius uinum assumeret deterrimo uino sūpto hoc bene satisque sit dicebat. r Tunicatū cepę: quod tunicas multas circum se habet. q Ollam farratam: olla; farre plenam: quo cibo pueri nimis parco uictui assueti: tanq̄ lauto & opiparo lętabātur. t Morientis aceti: deficiētis: acrimoniaque carentis. quanto enim acrius: tanto meli⁹ acetū est. u At si unctus cesses: quemadmodu; inquit tu uectidii auaritiam reprehendisti: sic aliquis si mollis desesque fueris te reprehendet. Et figas in cute solem: fricādo enim corpus atque unguentando ad solem cutis penetratur. x Ignotus: que; ipse non uideas cū a tergo propete sit. x Cubito qui tangat: aliquem cui uitia tua palam faciat. z Et acre despuat in mores: acriter inuehatur in mores tuos. a Penemque archanaque Lumbi runcantem: uellicantem ac depilantem uirile membru;: & obscenos locos: quo glaber & sine pilis circa inguinasis. b Runcare autem a rusticis transtulit: cum herbas frugibus noxias auellere atque sarrire significet. c Marcentes pandere uuluas: ut pandas acprębeas: uulua uero mulieris tantum ē sed ꝓpter coytum sacyrica mordacitate cinędi podicem uuluę munera peragentē uuluam appellauit. d Tu cu; maxillis: turpitudinem eius carpens interrogat cur barbam nutriat cur inguina uellicet & abradat. moris aūi fuit barbam nutrire: cū ante superioris africani tempora tonsores in urbe non fuerit. e Balanatum gausape: barba unguētata. Balanus eni inter prēciosa unguenta ponitur. Hora. Pressa tuis balanus capillis: gausape uero militare stramētum est: quod pro lecto in castris sternebatur. Plini⁹ octauo. Antiquis enim torus e stramento erat: qualis etiam in castris gausape: hoc cū uillosū ēēt: a uillorū pilorūq; similitudine gausape ꝓ barba posuit. f Detonsus curgulio: ura patens in gutture: per quam spiritus attrahitur atque emittitur: curgulio est. A cuius similitudine in obscenis eam ꝓtem appellat: quę a pene ad annum est per quam a lumbis semen humanum ut per curgulionem spiritus fluit. quidā pro pene in curgulionis uermis formā se contrahentem uel extendentē accipiunt. Nonnulli anum ab aspectus obscenitate intelligunt. g Quinque palestritę: quāuis quotidie te expiles: non tamē circa inguina glaber eris: quēadmodum nec filix ab agro penitus aratione diuellitur. h Plantaria: quoniā palestritę uiri robusti sunt a palestra & luctatione cognominati: propterea ne ualentibus uiris paulum quid uellendum daret: plantaria per translationē pro pilis dixit: sunt autem plantaria ipsę plantę non in arboribus: sed in terra natę quę cum radicibus & terra ꝓpria transferuntur. i Elixas: depilatas & perpolitas: ui enim pili euelluntur. Quidam elixas legunt: quasi aqua callida madefactas: ut dili facili⁹ uellicent. k Forcipe adunca: q̄ pili ipsi auellunt. forcipes eni q̄si fornicapes dicte sunt: qb⁹ forua: hoc ē calida capiunt. Virgilius. viii. Versantque tenaci forcipe massam. Forfices uero sunt quibus incidimus.

Quæsieris[b] nostin uectidi prædia? Cuius[i]?
Diues[k] arat curibus; quantū miluus oberret
Hunc[l] ais? hunc diis iratis; genioq; sinistro
Qui[m] quādoq; iugū pertusa[n] ad cōpita figit
Seriolæ[o] ueteris metuens deradere limū[p]
Ingemit; hoc[q] bene fit tunicatū[r] cū sale mordens
Cepe; & farratā[s] pueris plaudentib⁹ ollam;
Pannosā fecē morientis sorbet aceti.
At[v] si unctus cesses, & figas in cute solem
Est prope te ignotus[x] cubito[y] q tāgit; & acre
Despuat in mores penēq; archanaq; lūbi
Runcantē[b]; populo marcentes[c] pādere uuluas
Tu[d] cū in maxillis balanatū[e] gausape pectas
Inguinibus quare detonsus curgulio[f] extat.
Quinq; palæstritæ licet hæc plantaria[h] uellan
Elixasq; nates labefactent forcipe[k] adunca;
Non tamē ista filix mansuescit aratro.

l Cędimus inque uicem prębemus crura sagittis. Et ipsi alios repreh endimus: & nos quoque inuicem accusatiói aliorum subiicimur. m Inque uicem: themesis figura est: quę fit quotiens uerbum aliquod simplex uel compositũ diuidentes: unam uel plures dictiones interponimus: ut septem subiecta trioni. n Viuitur hoc pacto: ut alter alterius facta ac dicta carpat. o Sed lato balteus auro protegit: sed hoc tuum scelus ab opibus & diuitiis tegitur: quia uero ilia dixit: propterea balteo tegi subiunxit: nam balteus cinguli genus cum latum sit: ilia ipsa operit: quę sub lateribus supra coxendices sita sunt. p Vt mauis da uerba & decipe neruos: hac tuę nobilitatis uentositate: decoroq; habitu decipe populum: & qui te intus non nouerit quantũ uelis. Neruos eni & grauiores uiros & qui te intrinsecus noscunt nunquam decipies. Quidam neruos ueritatem ipsam intelligũt: quę plurimum habet uirium & neruorum. q Da uerba: dare uerba decipere est: Terentius: Cui uerba dare difficile est. r Egregium cum me uicinia dicat non credam. Hęc cum asseueratione pronuncianda sunt. Respondet enim adolescens. Nonne populi iudicio de me credam: si me egregium esse dicat. s Viso si palles: respondentis admonitio est: frustra se quempiam egregium esse putare licet ita iudicetur a uulgo: nisi ab auaritia & libidine procul sit. t Amarum penem hoc ideo dictũ est quoniam amaritudini semper uenus commixta est. Vnde & acidalię cognomen propter curas sollicitudinesque ac amara tedia meruit u Si puteal multa cautus uibice flagellas: sensus est: si gra uibus usuris debitores affligitis. Dicit enim: si in exigendis pecuniis cautus tam iugiter ad tribunal prętoris accedis debitores accusans: cosque ad solutionem cogens: ut puteal ipsu; frequentia & acerbitate tua cędere uidearis: frustra credes populo te ęgregium prędicanti. Nam puteal prętoris tribunal subselliumque est. Horatius: Forum putealque libonis mandabo siccis. x Respice quod non es: omissa ambitione atque aura populari: uirtutem sequere: teque ipsum cognoscere. y Tollat sua munera cerdo: suas uulgus auferat laudes. Nam cerdones uiles homines sunt lucrũ sęctãtes Cerdos enim lucrum significat.

Cædimus[l]: inque[m] uicẽ præbentes crura sagittis
Tiuitur[n] hoc pacto: sic nouimus: ilia subter
Cæcũ uulnus habes. sed lato balteus auro
Protegis. ut mauis: da[q] uerba: & decipe neruos:
Si potes: Egregium[r] cum me uicina dicat
Non credam? Viso[s] si palles improbe numo:
Si facis in penem quicquid tibi uenit amarum[t]:
Si puteal[u] multa cautus uibice flagellas:
Ne quicq̃ populo bibulas donaueris aures.
Respice[x] quod non es: tollat[y] sua munera credo
Tecum habita: aut noris q̃ sit tibi curta supellex.

Satyra Quinta

VAtibus[a] hic mos ẽ cẽtũ sibi poscere uoces
Centũ ora: & liguas optare i carmine cẽtũ
Fabula seu mœsto ponatur hianda[b] tragœdo:
Vulnera seu parthi ducẽtis ab inguine[c] ferrum
Quorsũ[d] hæc? aut quãtas[e] robusti carmiins ossas
Ingeris: ut par sit centeno gutture niti.
Grande[f] locuturi nebulas helicone legunto:
Si quibus[g] aut prognes: aut si quib9 olla thyestæ
Feruebit sæpe insulso[h] cœnanda gliconi
Tu[i] neque anhelanti: coquitur dũ massa camino
Folle premis uẽtos: nec clauso murmure raucis
Nescio quid tecũ graue cornicaris inepte

a VAtibus hic mos est: Diuersa hominum studia esse demonstrans. Cornutum prę ceptorem suũ philosophia delectari scribit. Cui non nisi qui liber sit possit incumbere. Libertatem uero in animo esse probat. b Hianda mœsto tragœdo. Cum hiatu pronuncianda. Mœsto autem dicens ad naturam allusit tragœdię: cuius cum luctuosus exitus sit: tragœdus quoque mœstus ac tristis pro conditione personę inducitur. c Ab inguine parthi: sagittis in proelio maxime ualent: quas fugientes interdum in hostes iaciunt. Quoniam uero pharetra ab humeris pendens coxis laterique illidit: ob id ait ab inguine sagittas educere. d Quorsum hęc: interrogat cur centum sibi ora poetę inuocent: cum ut ait Horatius: Nisi locus exigat fieri non deceat. e Quantas offas: hoc in uituperationem scribetis dicitur qui nimium & inflatur & turgeat. f Grande locuturi nebulas helicone legunto: Res grandes scripturi nebulas hoc est inflata & inania uerba ex helicone sumentes musas inuocent. g Si quibus aut prognęs: aut si quibus olla thyeste feruebit. si qui tragœdias de progne atreoque describent: qui parentibus filios in olla decoctos in cibum apposuerunt. Progne enim pandionis athenarum regis filia. Terei thracum regis uxor philomenę soror fuit: Quam cum a Tereo marito suo per uim stupratam comperisset itim filium ei comedendum apposuit. Atreus uero pelopis filius grauiter ferens Phyestem fratrem cum Europa uxore sua concubuisse: eius liberos interfecit: decoctosque epulandos parenti dedit. h Insulso cœnanda gliconi: quoniam ollam feruere dixerat in translatione uerborum peritans cœnandam pro recitada subiunxit. Glico uero tragœdus tempestate Neronis fuit. i Tu neque anhelanti: Cornutum laudat: qui ampullositate uitata mediocritatem summo cum artificio prosequatur: quod ex Horatio transtulit: At tu conclusas hircinis auras: ut mauis imitare.

l Sclopo:inflatis spiritu buccis:sonit⁹ qui inde emittitur:sclopus dicitur. Bucca uero ea pars in facie supra mentum ad oculos est quę spiritu inflatur. Horatius primo sermonum: Quod causę est merito quin illis iuppiter ambas Irat⁹ buccas inflet. l Ore teris modico:ore modesto limas & corrigis. Modicum eni modestũ a modo significat. m Pallentes mores Malos:uitia enim pallorem generant: Horatius in epistolis: Nil conscire sibi nulla pallescere culpa. n Radere:signatis uerbis facilitatem cornuti exprimunt:qui non grauius cęderet sed leniter corriperet delinquentes. o Ingenuo culpam defigere ludo:lenitate perfacili & liberali ac suaui oratione reprehendere. p Hinc trahe quę dicas:hęc ad seipsum poeta loquitur ut qui tragoediis:turgiditatibusque neglectis hãc cornuti modestiã in satyra describenda sectari uelit. q Nõ equidem hoc studeo:tragoediis ludicrisque omissis se satyram scripturum ostendit:quam ei diligẽtius emendãdam committit. r Pullatis nugis: quoniam in tragoediis flebiles illustrium personarum exitus continebãtur: histriones quoque aliq cum pulla uestę inducebãtur. Pullum autem nigrũ significat: Virgilius: Ne maculis infuscet uellera pullis. s Dare põdus idonea fumo:uel res leues apta stili magnitudine illustrare:uel digna quę incendio consumatur. t Hortãte camena:ut hanc meam satyram tibi excutiendam atque emendandam prębercm antequam ederem. u Camenę uero musę sunt quasi canenę a canendo cognomiatę. x Quantaque nostrę Pars tua sit cornutę animę:hoc non solum ad amorem sed ad doctrinã etiã refert:cum omnem scientiam suam ab eo emanuisse profiteat. y Pulsa dignoscere cautus Doctus amicũ fictum a uero:& peritum ab imperito ꝓbe discernere. Quod translatum ab emptoribus uasorum est: an solida sint pulsatione dignoscentibus. z Pictę tectoria linguę:fucatam & dolosam orationem per eandem translationem intelligit. Tectoria enim sunt cum calce: aut gyspo parietes & eiusmodi cętera oblinuntur & leuigantur ad maiorem spectantiũ gratiam & decorem. a Hic ego centenas: ad singularem amorem suum erga cornutum significandum centum ora sibi audere deposcere scribit. Quod superi⁹ in poetis insania scribentibus increpauit. b Sinuoso pectore:amoris gratięque capaci. Sinus enim quodcunque inflexus curuitatesque continet appellatur. c Resignent:aperiant & denudent. Nam signare signum apponere & occludere. Resignare autem aperire significat. d Cum primum custos: postquam ex ephebis discessi:me tibi coniunxi tu amque institutionem secutus sum. e Pauido mihi:pedagogum magistrumque timenti. f Custos purpura: prętextam intelligit: quę simul cum bulla in usum nobilium puerorum usurpata est. Dependebat autem bulla: hoc est monile antiquum ornamenti genus quod collo gestabatur a pectore:ut puerilem ętatem alterius consilio regendam esse ostenderet. Eius forma in bullarum more rotunda erat. A cuius rei specie Plautarcho auctore in problematibus dicta est. Est uero bulla tumor quidam excrescens. Vnde & diminutiuum bullula deriuatur. Celsus secundo de urina scribens. Aut si quasdam quasi maculas repręsentat:aut si bullulas excitat:qui de bullo uerbo idem post paulo utitur. Aut si bullat:aut si male olet. g Laribus donata:generosi adolescentes pueritię annos egressi auream bullam laribus suspendebant: Horatius in sermonibus: Donasset iam ne catenam ex uoto laribus quęrebat. Laribus uero Seruius tullius primus omnium compitalia & ludos instituit: quod in regia cubanti puero caput arsisse uisum: creditumque laris familiaris filium. Ab Augusto postea idem ludi renouati:laresque in compitis positi: & libertini sacerdotes dati sunt quos augustales appellauit. Lares autem dii domestici Manię deę filii dii sunt & caninis pellibus Plautarcho auctore induuntur: quas ideo succingunt ut expeditioresq; sint: Nã diligentes exactores uniuscuiusque uitę sunt:& humanarum exactionum speculatores scelerumque ultores: quapropter & canes iuxta eos assidẽt quoniam ad inuestigandũ sagaces sunt. Suburra rota:suburra regio romę est uicta:ut Varro scribit: uel quod sub tereno carinarũ muro cẽt:uel qd iuerit sub antiq̃ urbe: Vel poti⁹ a pago succusano:sic dicto qa succurrit carinis. Hęc iuxta carinas celio mõti cõiũcta erat. Suburrã aũt ꝓ uiris subarranis: cõtinens pro contento ponit. i Iam cãdid⁹ umbo:cũ iã id ętatis ęssem: ut in militiam scribi possęm. Vmbo enim curuatura scuti est:quam tamen pro scuto ponunt.

Nec scloppo[k] tumidas intendis rũpere buccas:
Verba togæ sequeris:iũctura callidus acri
Ore[l] teris medico:pallentes[m] radere[n] mores
Doctus:& ingenuo[o] culpam defigere ludo.
Hinc[p] trahe quæ dicas:mẽsasq; relinque micenis
Cũ capite & pedibus:plebeiaq; prandia noris:
Non[q] equidẽ hoc studeo:pullatis[r] ut mihi nugis
Pagina turgescat:dare[s] pondus idonea fumo
Secreti loquimur:tibi nunc hortãte[t] camœna[v]
Excutienda damus præcordia: quantaq;[x] nostræ
Pars tibi sit cornute animæ tibi dulcis amice
Ostendisse iuuat pulsa[y] dignoscere cautus
Quid solidum crepet:& pictæ[z] tectoria linguæ
Hic ego[a] centenas ausim deposcere uoces
Vt quantum mihi te sinuoso[b] in pictore fixi
Voce traham pura:totũq; hæc uerba resignent[c]
Quod latet arcana non enarrabile fibra.
Quũ[d] p̃mũ pauido[e] custos[f] mihi purpura cessit.
Bullaq; succinctis laribus[g] donata pependit.
Cũ blandi comites:totaq; impune suburra[h]
Permisit sparsisse oculos:iã[i] cãdidus umbo:
Cumq; iter ambiguũ est:& uitæ nescius error

Tyrones uero albis ſcutis utebantur ad eorum nouitatem tyrocinii demonſtrandam: Virgilius. Parmaq; inglorius alba. Contra ueterani & ſtrenui milites picta ſcuta geſtabant: ut apud eundem poetam & picti ſcuta labici. h Ramoſa in compita. Hoc propter pythagoram dicit: qui hominis uitam in ipſilon litterę formâ diuiſit. i Trepidas mẽtes ambiguas an uoluptatum quę lata & plana eſt: an uirtutis: quę arcta & ardua: uiam ſequantur. m Appoſita in tortos extendit regula mores. Rectam inſtitutionem cornuti laudat: qui tanta facilitate ac tali regula intortos iuuenum mores ad uirturem diriget: ut ipſi eius pręcepta libenter admitterent. n Artificem uultum: artificioſum: nam artificem pro eo quod arte perfectum eſt poſuit. Quę tranſlatio ab his qui fingunt imagines ſũpta eſt. o Laxamus ſeria: ſeuerioribus interdum ſtudiis ad menſam depoſitis iocos & ſales modeſte inſpergimus. p Non equidem hoc dubites: mutuum hunc amorem a ſideribus naſci uult: qđ ſub geminis natus uterque ſit iouis benignitate: ſaturni malitiam ſuperante. q Aequali libra: parcam dicit ęqua lance ac liberatione utriuſque horam ſuſpendere. Libra uero quę & as & mina dicitur duodecim unciis cõſtat: & ab ea librare de librareque ducitur. r Fidelib⁹: nobis qui mutuo inter nos animo fidi ſumus: s In gemios: caſtorem & pollucem maxima concordia iitert ſe iunctos iuppiter parens cęlo intulit quos geminos poſteritas nominauit. Horum ſtellę ſalutares ſũt in medio ęſtiuo ſolſtitio iuxta cancrũ locatę. Varro tamen de re ruſti. libro ſecundo: Apollinem & Herculem deos appellari geminos autumnat. t Neſcio quid certe eſt: ſcio equidem propitio quodam aſtro me tibi coniunctum eſſe: quod tamen illud ſi ignoro. Aſtrum uero gręcum eſt: quod ſid⁹ latine dicitur. Plures autem ſtellas ſignificat: que aliquod ſignum componant: ut gemini: lyra corona & quęcunque alia formarũ genera in cęlo notantur. Interdum tamen ſidus pro ſtella unica reperitur. u Millę hominu; ſpecies: diuerſa hominum ſtudia eſſe monſtrans. Coruutũ philoſophia teneri dicit: cui nemo niſi q libero animo ſit: ſtudere poſſit. x Pallentis cumini: cuminum & ſatiuum & ſilueſtre eſt quaternis aut quinis foliis uelut ſeratis multis ęgritudinibus magno uſui: ſed pallorem bibentibus gignit: Horatius primo epiſtolarum: quod ſi pallerem caſu biberent exangue cuminum. y Irriguo mauult turgeſcere ſõno: bene ſaturari pleniores ſomno tumeſcentibus uenis fiunt: Virgili⁹ in bucolicis de Sileno inflatum heſterno uenas ut ſemper iacho: Irriguũ autem ſomnum dixit: quod membra in riui morem campos preterlabentis irrigat: ut Feſſos ſopor irrigat artus apud eundem poetam. z Hic campo i dulget: martium campum intelligit: in quo; honoris & dignitatis cupidi magiſtratu petituri deſcẽdebant. a Hunc alea decoquit: decoquere eſt ſoluere creditoribus impedita fidem concidere. Quod perſepe euenit aleę luſum ſectantibus. b In uenerem putris: nimia uenus corpus debilitat & reſoluit. c Lapidoſa chiragra: podagra pedum: chiragra manuum dolor eſt: q̃ lapidoſam propter excreſcentes tumores dicit. d Fregerit: ita enim quandoque podagra diſtorti ſunt: ut infracti eſſe uideantur. e Tunc craſſos: tunc quęruntur in rerum ignoratione tanquam in tenebris ſe uixiſſe. c Fuge cleanthea: philoſophica diſciplina. Cleantes enim Aſius philoſophus Phanii filius plurimos libros in ſtoica ſecta compoſuit. g Miſeriſque uiatica canis. Senectuti: quę canitię capillorum ſiguificatur. Eſt uero permoleſta miſeraque rudibus & indoctis uiris ſenęctus: niſi philoſophię uiatico tuſſinoque pręſidio ſubleuetur.

Deducit trepidas ramoſa[h] in cõpita mõtes[i]
Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico[m] cornute ſinu: tũc fallere ſolers
Appoſita intortos oſtendit regula mores
Et premitur ratione animus uinciq; laborat
Artificẽq;[n] tuo ducit ſub pollice uultum
Tecũ & enĩ longos memini conſumere ſoles
Et tecũ primas epulis decerpere noctes.
Vnũ opus & reqniẽ pariter diſponimus ambo
Atq; uerecuda laxamus[o] ſeria menſa
Non[p] equidẽ hoc dubites amborũ fœdere certo
Cõſentire dies: & ab uno ſydere duci
Noſtra uel æquali[q] ſuſpendit tẽpora libra
Parca tenax ueri; ſeu nata fidelibus[r] ora
Diuidit in geminos[s] cõcordia fata duorũ
Saturnũq; grauẽ noſtro ioue frangimus una:
Neſcio[t] quid certe ẽ quod me tibi tẽperat aſtrum
Mille[v] hominũ ſpecies. & rerũ diſcolor uſus.
Velle ſuũ cuiq; eſt: nec uoto uiuitur uno.
Mercibus hic italis mutat ſub ſole recenti
Rugoſũ piper & pallentis[x] grana cymini.
Hic ſatur irriguo[y] mauult turgeſcere ſomno:
Hic[z] cãpo indulget: hunc[a] alea decoquit: ille
In[b] uenerem putris: ſed cũ lapidoſa[c] chiragra:
Fregerit[d] atticulos ueteris ramalia fagi:
Tunc[e] caſſos trãſiſſe dies: lucẽq; paluſtrem
Et ſibi iã ſeri uitã ingemuere relictã.
At tẽ nocturnis iuuat impalleſcere chartis:
Cultor enĩ iuuenũ purgatas inſeris aures
Fruge[f] cleanthea: petite hinc iuueneſq; ſeneſq;
Finẽ animo certũ miſeriſq;[g] uiatica canis

h Cras hoc fiet: ostendit multos mortales diem ex die protrahendo nunquam ad doctrinam uirtutis alúnam incúbere. i Quid (quasi magnum) nempe diem donas. Interrogatiue cum quadam commiseratione per parenthesim legendum est: dicit enim: Cur hunc diem incipiendi certum finem cognoscere: quasi magnum quid sit tantum differs Nempe uero confirmatiuus aduerbium est: ut Nempe hoc assidue. k Iam cras hesternum: cras respectu dici exacti dicit: est enim ex aduerbio nomen factũ. l Nam quauis ppe te: optima similitudo a curru translata. Quãuis enim inquit te cras inchoaturũ semper dicas: nunq̃ tamen incipies: quẽadmodus euenit in quadrigis: in quibus secũdi axis rota licet priori semp insteet eam tamen nunquam consequitur. m Vertentẽ cãtum: ferrum quo rotę extremitates uinciũtur cantus (auctore Quintiliano in primo) dicitur. n In axe secundo: quadrigę duos rotarũ ordines cũ habeant duplici quoque axe uertuntur. Axis uero stipes teres est: circa quem rota uersatur. o Libertate op⁹ est: ad certam finem animi consequendum: recteque philosophãdum libertate animi opus esse demonstrat. p Velina tesserula: an quia ius suffragiorũ in tribubus habentes muncra a diuisoribus capiebant. An potius ad cęsarum morem respexit: qui frumẽtum quandoque populo diuidebant. Velina uero regio in urbe est palatino monti coniuncta, in q̃ Valerii publicolę domus & uictorię deorumque penatiũ ędes erant: Dicta autem uelina est: quod ibi pastores palatini uellere lanam sint soliti. Prisci enim ante tonsurę usum lanam uellãt: unde & uellara nominant. q Publius prenomine liberũ ac quietem esse ostendit. Verum non hanc corporis libertatem ad sapientiam satis esse declarat. r Thesserula: a thessa mensurę genere diminutiuum thesserula fit. Quę interdum & symbolum bellicum est quod in aciem prodeuntibus dabatur: ne confusio inter milites oriretur: Virgilius septimo: Classica iamque sonant it bello tessera signum: est prętera quattuor laterum talus: quo aleam ludebant. Martialis tertiodecimo: Non mea magnanimo depugnat tessera talo. s Scabiosum far: an ut rem magis imminuat scabiosum quasi corruptum frumentum dicit. An uero ad glumen aristamque grani respexit: quorum in uolucris tanquam corpus scabie granum operitur possidet. t Heu steriles uiri: non manu emissos: sed a cupiditatibus solutos liberos esse significat. Ordo autem talis est: Heu steriles uiri: hoc ẽ ignari ueritatis: quibus una uertigo id est per prętorem facta liberatio: facit aliquem antea seruum: liberum ac quiritem uideri: possidet ne ueram libertatem qui sic corporis seruitutem exuerit. u Vna uertigo: dominus seruum liberaturus cum ad prętorem duceus dextra apprehendebat atque ad se conuertebat: ut Apianus quarto de bellis ciuilibus libro scribit: libertate se eum donare dicens. tunc prętor uindicta eum tangens seruitio liberabat. Ille postea raso capite in templo feronię libertorum deę pilleum assumebat. Cuius rei in amphitrione Plautus meminit. Quod utinam ille facit iuppiter: ut raso capite portem pilleum. x Hic dama est: hic uilis seruus & nequam est & eum (qa dominus liberarit) existimas liberum factum esse. Dama autem serui nomen est: quo & Horatius utitur. Tu ne yri dame aut Dionysi filius audes Deiicere e saxo ciues. y Non tressis: non trium assium precii. z Agoso: serui nomen hoc loco ut apud Horatium quoque ponitur. si patinam pede lapsus frangat agoso. Alibi auctorem equorũ significat. Plinius quinto & trigesimo de anthimone pictore: pinxit & in una tabula: quaque maxima inclaruit: agasonem cum equo a Vappa: uinum quod iterum sponte deferbuit: saporemque amisit uappę nomen accepit. Qd Plinio teste quartodecimo libro probrosum quoque hominibus est: cum eorum animus denegauerit. Vappa itaque pro uili & ignauo & nugatore accipitur. Horatius in sermonibus: Non ego auarum. Cum ueto te fieri: uappam iubeo aut nebulonem. b Et in tenui farragine mendax: sub specie libertatis per quam tesserulam suaꝫ farris obtinuit: mendax tamen est: quia cum liber appareat uitiis & turpitudini seruit. Farrago uero inde dicitur quod far ferro cęsum: aut quod primum in farracia segete seri coeptum. c Exit marcus dama. Qui pauloantea cum seruus esset dama uocabatur: mox a domino manumissus momento temporis marcus dicitur. Quod uiri romani prenomẽ est. Proprio enim nomini Prisciano auctore prenomen pręferebatur: uel differentie causa: ut alter ab altero nosceretur: uel quod cum sabinos in urbem receperunt: ad confirmandam coniunctionem illorum nomina suis nominibus prępo fecerunt: & inuicem sabini romanorum atque ex eo tempore seruatum est: ne nemo romanus prenomine careret. Quo quidem a seruis distinguebantur. Nam prenomina seruis indere non licebat: Prenomina uero sunt ut. P. Marcus: Gaius. Cn. & ciusmodi cętera. Itaq; Persius publium: Marcumque dicendo quiritem factum esse demonstrat. p Pape marco spondente recusas credere tu nummos: Respondentis loquitur uerbis liberum esse: quoniam & pro

Cras[b] hoc fiet: Idẽ cras fiet: Quid[i] (q̃si magnũ)
Nẽpe diem donas: Sed cũ lux altera uenit
Iã[k] cras hesternũ consũpsimus: ecce aliquid cras
Egerit hos annos: & semp paulũ erit ultra.
Nã[l] quamuis prope te: quãuis temone sub uno
Vertentem sese frustra sectabere cantum[m]
Cũ rota posterior curras & in axe[n] secũdo
Libertate[o] opus est: nõ hac qua quisq; uelina[p]
Publius[q] emeruit scabiosũ tesserula[r] far[s]
Possidet: heu[t] steriles uiri: quib⁹ una[u] quiritem
Vertigo facit: hic[x] dama est: non[y] tressis agaso[z].
Vappa[a] & elippus: & in[b] tenui farragine mẽdax:
Verterit hunc domin⁹ momẽto tẽporis: exit[c]
Marcus dama Pape[p] marco spondente recusas

alio respondere & tabulas subscribere possit:quod seruis negatum est.pape uero admirantis aduerbiũ est. Terentius in Eunucho:Pape superat ipsam thaidem. e Hęc mera libertas:respondet poeta in manumissione meram libertatem non consistere sed decora pronunciatione hic uersus legendus est. Hanc nobis pillea donant: pilleum capite assumebat qui manu a domino mittebatur. Libertatis enim ad signum erat. Appianus de bellis ciuilibus romanorum libro secundo. Ex his quidam pilleum in hasta pręferebat libertatis signum: uniuersosque ad ciuilitatem patriaꝫ uocabat. f An quisquam est alius liber:tripertita concinatione se liberum esse colligit. Primo enim ꝓponit libertatem esse uiuere ut uelit. Deinde assumit licere sibi ut uelit uiuere. Postremo concludit cum id sibi liceat liberiorem se bruto esse. g Aures mordaci lotus aceto:habens aures aceto lotas beneque purgatas & eruditas & quę nullis argumentationibus decipiantur. Nam cum acris & uehemens aceti natura sit eoque pulsus & nares & tẽpora & aures excitenẽ: quod sensuum erat ad ingenii scientiaꝫ transtulit. h Licet illud ut uolo uiuere tolle. Assũptionem non probat:qua ille asserebat licere sibi ut uellet uiuerę. ostendit autem neminem uiuere ut uult prętер eum qui recta sequitur:& cui uiuendi uia considerata atque ꝓuisa sit. i Vindicta postquã meus a prętorie recessi: postquam me liberũ prętor fecit:cur negas nõ licere mihi quodcunque libuerit facere: his exceptis quę legibꝰ ꝓhibemur. Vindicta uero uirga est:qua serui a prętore in libertatem asserebantur:dicta autem a uindicio seruo est:qui coniuratos uolentes in urbem recipere tarquinos ꝓdidit. Liuius secũdo ab urbe condita. Premiũ indici pecunia ex ęrario:libertas & ciuitas data. Ille primum dicitur uindicta liberatus. Quidam uindicię quoque nomen tractum ab illo putant:quia uindicio ipsi nomen fuit. k A prętore:omnem magistratum cui pareret exercitus:prętorem:appellauerunt: unde & prętorium tabernaculum eius dicitur:& in castris porta prętoria:& pręfectus prętorio nũcupatur: sed patres quo tempore. L. Sestius primus ex plebe cõsul creatus est: Fusium camillum Marci filium primum prętorem urbanũ (qui in urbe ius diceret)creauerunt. Mox unico prętore non sufficiente(q̃ multi perigrini in ciuitatẽ uenirent) alius creatus est:peregrinus:quia peregrinis ius diceret appellatus. Procedente deinde tempore alii prętores creati sunt:q & in prouincias mittebantur. Dictus uero prętor est:ut Varroni placet:qui iure pręiret. Eius magistratus insignia: trabea uestis:cella currulis:lectoresque sex cum fascibus extitere. l Masuri rubrica:miniũ & rubrica eiusdeꝫ ferme coloris sunt:quibus(quoniam clariores litteras facereut)in scriptura uoluminũ utebantur:sed quia capita legũ librorumque tituli rubrica inscribebantur:rubrã pro lege denominauit. Masurius autem sabinus iurisconsultus clarꝰ est habitus. m Sed ira cadat naso:noli irasci:irati eni quandoque nares contrahunt. n Rugosaque sãna: irrisio quę ꝑ desannationem fit:ut Posticę occurrite sannę. o Veteres auias:ineptas confabulationes quas puer ex auia didicisti Tibullus: Assideat custos sedula semper anus. hęc tibi fabellas referat. p Nõ prętoris erat:incipit ratione ostẽdere:prętorem non posse tenuia & acuta sapiẽtię prącepta ignorantibus uiris dare: & ꝓpterea ne libertatem quideꝫ (quę non nisi in sapientem cadit)posse concedere. q Sambucam citius caloni aptaueris alto: nõ me fugit cum sambuca musici instrumenti genus sit:hunc uersum fere ab omnibus legi:quod citius caloni alto musicę rationeꝫ tribueris:quam prętor uitiosis libertatem concesserit. Verum cum calones militum serui sint Sambuca quoque machinę licę genus sit(ut in similitudine atque translatione uerborum persiet)potior sensus erit: Citius caloni seruo militari alto ac propterea rudi atque inepto sambucam intendendam aptaueris:hoc est rei militaris peritiaꝫ dederis:quã prętor uitiosos libertate denauerit. Est uero sambuca(ut Festus ait)machina bellica: quam in urbium expugnationibus intendebant:dicta quod ut uoces in sambuca organo:sic funes in ea machina intendũtur. r Calones autẽ militum serui sunt castra sequentes:uel a calis:id est a lignis & fustibus quos gestabant:uel a calãdo cognominati:hoc est quia ad ministerium uocarentur. Calare enim uocare est: Vnde & calendę. A quibus nonnulli dictos quoque calones putant q̃ calendarum die cibaria caperent. s Quod quis uitiauit agendo:quod si agatur uitiosum sit. Nihil uero prętер rectum fieri licet. t Publica lex hominum natura quę cõtinet hoc fas. Leges omnes aut diuinę aut humanę sunt. Humanę moribꝰ diuinę natura cõstant. Fas ęx diuina est: Ius humana: Ait ergo & humana & diuina

Credere tu nummos:marco sub iudice palles:
Marcus dixit ita est:assigna marce tabellas:
Hæc[e] mera libertas:hanc nobis pilea donant.
An[r] quisquã ẽ alius liber:nisi ducere uitã
Cui libet ut uoluit licet ut uolo uincere nũ sũ
Liberior bruto:Mendose colligis inquit
Stoicus:hic aurẽ[s] mordaci lotus aceto
Hæc reliqua accipio:licet[b] ut uolo uiuere tolle
Vindicta[i] postq̃ meus a[k] prætori recessi.
Cur mihi non liceat:iussit quodcũq; uoluntas
Excepto siquid masuri[l] rubrica uetauit
Disce:sed[m] ira cadat naso:rugosaq;[n] sanna.
Dũ ueteres[o] auias tibi de pulmone reuello.
Non[p] prætoris erit stultis dare tenuia rerũ
Officia:atq; usum rapidæ permittere uitæ
Sambucã[q] citius caloni[r] aptaueris alto:
Stat cõtra ratio:& secretã gannit in aurẽ
Non liceat facere id quod[t] quis uitiabit agendo
Publica[t] lex hominũ: naturaq; continet hoc fas

lege hoc constare:ut uitia fugiamus:neque per ignorantiam excusemur. u Vt teneat uetitos inscitia debilis actus:
ut etiam inscii acrudes a quibus debeant abstinere cognoscant. x Inscitia debilis:ignorantia enim mortales im-
becillos ac debiles contra cupiditates reddit. y Diluis helleborũ:similitudine probat insipienti non licere ut uelit
uiuere:neque ei libertatem concedere quenquam posse:quemadmodum medicinę ac nauigationis inexpertis: neq;
pharmacorum confectio:neque mauis gubernatio permittetur. Hellebori autem genera duo sunt:Nigrũ:quod:pur-
gat per inferiora.Candidum:quod uomitione causas morborum extrahit. z Peronatus arator: peronę calciatus.

Vt[v] teneat uetitos inscitia[x] debilis actus.
Diluis[y] helleborũ certo compescere puncto
Nescius examen:uetat hoc natura medenti.
Nauim si poscat sibi peronatus[z] arator
Luciferi[a] rudis:exclamet[b] melicerta perisse
Frontẽ de rebus:tibi recto[c] uiuere talo
Ars dedit:& ueri specimen dignoscere calles
Nequa subærato[d] mendosum tenneat auro
Quæq; uitanda forent:quæq; sequenda uicissi;
Illa prius creta[e]:mox hæc carbone[f] notasti.
Et modicus uoti presso[g] lare dulcis amicis
Iam[h] nunc astringas:iam nunc granaria laxes:
Inq;[i] luto fixum possis transcendere numũ:
Nec[k] gluto sorbere saliuã mercurialem:
Hæc mea sunt teneo:cũ uere dixeris esto
Liberq; ac sapiens prætoribus[l] ac ioue dextro:
Sin tu cũ fueris nostræ paulo ante farinæ
Pelliculam ueterem retines:& fronte[m] politus
Astutã uapido[n] seruas sub pectore uulpem
Quæ dederã supra repeto funẽq;[o] reduco
Nil[p] tibi concessit:ratio:digitũ[q] exere:peccas.
Ecquid[r]? tã paruum est:sed[s] nullo ture litabis
Hæreat in stultis breuis ut semuucia[t] recti.
Hæc miscere nefas:nec[v] cũ sis cætera fossor

Est enim pero calciamentũ rusticum ex corio con
tra imbres niuesque ac frigora paratum. Iuuena-
lis libro.v. Quem non pudet alto per glaciem pe-
rone tegi. Virgi.libro.vii. Priscos latinos perone
in bellis usos ostendit: Vestigia nuda.Sinistri in-
stituere pedis:crudus tegit altera pero. a Lucife
ri rudis:nauigationis ignarus cum uel eam stellã
quę cunctis innotescat ignoret: Lucifer sane idẽ
quod hesperus est. Sed cum plurimum distat a so-
le:facta uicina occidentalibus plagis exacta pro-
pe modum nocte apparens: Lucifer(quia tunc ma
xime luceat) appellatur Hesperi uero nomen acce
pit: quod in eois uespere post occasum solis appa-
reat. b Exclamet melicerta perisse frontem de re
bus:pudorem omnem & uerecundiam: quę maxi
me in fronte dignoscitur:Interisse Melicerta nau
tarum deus clamitans conqueratur. Melicerta ue
ro Inonis & Atamãtis regis thebarum filius pa-
trem: cum matrem fugiens se una prępcipitauit in
pelagus. Ambo uero in deos marinos miseratiõe
deorum conuersi sunt Ino in matrem mutatã:quę
& leucotoe.Melicerta in portunu; qui & palemõ
etiam dicitur. Hic a romanis:ut scribit Festus:in-
ter deos colebatur. Nautę quoque cum uenerabã
tur: Virgi.in Georgi. Votaque seruati soluent in
littore naute Glaucoque & panopeę & Inoo Me
licertę. c Recto talo:recta uia & ratione.Quod
a talo calcis osse translatum est: Talis enim & cru
ribus non obtortis recte inceditur. d Sub ęrato
auro:cum aurum extra appareat: ęs intus existẽs.
e Creta:colore albo & benigno. f Carbone:ni-
gro colore ac subinde noxio. g Presso lare:lardo
mestico deo est:q pro ipsa domo interdũ ponit.Ho
ra. Qui patriũ mimę donat fũdumque laremquę:paruam igitur & modestam domum intelligit. h Iam nũc astrin-
gas iam nunc granaria laxes:quantuz debes & potes quibus decet impartiare.Granaria autem loca in horreis sunt
seruãdis seminum granis parata. i Inque luto fixum possis transcendere numum:uel de puerorum consuetudine
tractum est qui numum filo alligantes:in lacumque iacentes si quis eum colligere uoluisset per filum occultatũ ad
se trahebant illius auaritię illudentes. Vel potius turpe lucrum ex sordido quęstu partum intelligit. k Nec gluto
sorbere saliuam marcurialem: Nec cum magna anxietate lucro inhiare. A gulosis uero translatum est. nam a gula
gluto: gulosus dicitur: & sorbere ad nimiam gulositatem referitur. Ipsa quoque saliua in ore est: quam pro lucri cu-
piditate per translationem posuit. Cui quia mercurius prę est: mercurialem cognominauit. l Prętoribus ac ioue
dextro. Humano:diuinoque iure concedentibus. m Fronte politus:ferens pre re speciem boni uiri intrinsecus ple
nus dolorum sis. n Vapido sub pectore: astuto a uapore. Qui enim calidiore sanguine sunt: ingenio & astu-
tia magis ualent. Vulpi uero astutia tribuuntur. o Funemque reuoluo. Iterum te in seruitutem redigo cui pau-
lo ante(si careres his uitiis) libertatem concesserim. p Nil tibi concessit ratio: nunquam tibi ratio dederit: ut ui
tiis seruiens liber sis. q Digitum exere: aperte profiteare: quod a pugnantibus tractum est pollicis erectione
se uictos fatentibus. r Ecquid tam paruum est: Ecquid separatim per interrogationem legendum est. Respon-
dentis enim uerba sunt ad mirantis simul & scisitantis cur ob tam parua uitia libertate carere putãdus sit: s Sed
nullo iure litabis: nullis donis a superis impetrabis ut in quibus uitiositas est: uirtutis pars aliqua ac propterea ne
libertas quidem esse possit. t Semuncia uero media uncia est a semis: quod medium significat deriuata. u Nec
enim sis cętera fossor: quemadmodum fossores inepti & agrestes homines imitari nulla mimos in parte sciunt: sic

uitiis dediti neque iuit exercere uirtutes. Batillus autem Neronis ęuo ioculator ac saltator eximius fuit: Iuuenalis Molli saltante batillo. Tuscia uesicę non imperat. Satyri uero dii siluestres petulantes ac saltatores in antiqs comoediis inducuntur: quorum personas in theatro mimi plęrumque assumebant. x Liber ego: asseueranter aduersari liberum se esse affirmat. unde datum hoc sumis: Respondet poeta cum tot uitiis subditus sis: unde tibi libertatem audes assumere. y An dominum ignoras nisi quem uindicta relaxet: an non credis alium tibi esse prǫter eum a quo te prǫtor liberauit: quibus uerbis ostendit non ęum qui uindicta prǫtoria liberetur: sed qui uitiis non seruiat: liberum esse. z I puer & strigiles: seruitutem corporis non tam artam q̃ animi esse ostendit. dicit enim Si quid ab hero facere iussus sis: hęc seruitus corporea nihil animum tuum perturbat. At si intrinsecus uitiis seruis: uehementi angeris: q̃ qui metu uerberum hero paret. Strigiles uero ad fricãdum & polliendum corpus paratę sunt: a stringendo hoc est tergendo & radendo cognominate. Puer autem pro seruo ponitur. Horatius in sermonibus: An hic peccat sub noctem qui puer uuam furtiua mutat strigili. a Qui tu impunitior exis atque hic: ex Horatio sumpsit Qui tu impunitior illa: quę paruo sumi nequeunt obsonia captas: quidã qui pro cur & quare legunt: ut qui sit moecenas: Atque uero pro q̃ comparantis aduerbio ponitur Idem in primo sermonum: Non se peius cruciauerit atque hic. b Scutica: scytos gręce: pellis latine dicitur. Vnde scutica genus uerberis e loris facti deducitur. c Manc piger stertis: altercationẽ inter se auaritię ac luxurię ponit: quarum utriuis qui obtemperat nullo pacto liber esse quęat. d Eya: hortantis aduerbium est: Horatius primo sermone: Eya quid statis. e En quid agam: desidis dubitatio quid si surgat agendum sit. f Rogitas auaritie uerba cum quid facere debeat admonentis. g En saperdam aduehe: en & ecce ostendentis aduerbia sunt: & separatim a reliquis hoc in loco en debet pronunciari: Saperda uero ut Festus ait: pessimi piscis genus est. h Castoreũ: castor & fiber ponticum animal idem est testiculos sibi amputans urgẽte periculo: ob eos se peti gnarus. In usu enim medicis sunt. Horrendi quidem animal morsus est. Nam si hominem comprehenderit: non ante morsum resoluit: q̃ ossa infracta concrepuisse senserit. Caudam uero piscium similem: cęteram spem lutrę habet. i Hebenum: hebeni arboris indicę genera duo sunt. Vnum fruticosum citisi modo. Alterum rarum enodi trunco. Materia eius nigri ac iocundi splendoris é: quam accẽdi negant. Eam pompeius magnus mithridatico triumpho primo exibuit. k Lubrica coa: uina coa uel aluum soluentia uel quę sine palati asperitate potentur ob eorum lenitatem. l Tolle primus: primus ait quia minus lucrantur qui in mercibus emendis postremi sunt. m Sitiente camello: prępropperam negociatoris festinationem ostendit. In quatriduum enim sitim hoc animal tolerat. Verum cum bibendi facultas datur: tantum impletur quantum prǫteritum sitim expleat & in futurum diu prosit. n Iura: uel quo citius ac melius uendas: uel quia ut Horatius inquit: Laudat uenales qui uult extrudere merces. o Sed iuppiter audiet: adolescentis uerba: Ionem si ita iurauerit auditurum. p Heu heu: auaritia admonet: si metu deorum teneatur: pauperem semper futurum. q Varo: stulte ac non recte sensisti. A uaris translatum: qui introrsum crura intorta gerunt. nam qui in exteriorem partem obtorta habent: uacii appellantur. Varro de re rustica libro secundo de canibus scribens: Cruribus rectis ac potius uaris q̃ uaciis. r Iam pueris pellem: hęc ex poetę persona dicuntur ostendentis illum iam auaritię parere uelle: Dicit enim: iam te paras ad nauigandum. s Oenophorum uas: uas est uinarium. Iuuenalis: Totum oenophorum sitiens. t Ocyus: ab ocys uerbo gręco: quod cito significat: ocyus & ocyssime aduerbia: & ocyor & ocyssimus nomina deriuantur. u Solers luxuria: ingeniosę contra auaritię adhortationes. Alias enim dises & laute est: nam luxuria nimia rerum profusio ac supra pudorem est: unde luxuriosos in re familiari prodigos & solutos dicimus. x Quo deinde insane ruis? quo? luxurię uerba adhortantis ne auaritię deditus perpetuis cruciatibus torquęatur: sed domi ociosę degens genio suo indulgeat. y Callido sub pectore mascula bilis intumuit: quam non extinxerit urna cicutę. hoc per parenthesim legitur: & poetę attribuitur. ait enim propter luxurię

Tris tantũ ad numeros satyri moueare batilli
Liber[x] ego: unde datũ hoc sẽtis tot subdite reb?
An[y] dominũ ignoras: nisi quẽ uindicta relaxat
I puer[z]: & strigiles crispini ad balnea defer
Si increpuit cessas: nugator seruitiũ acre
Te nihil impellit: nequicquã extrinsecus intrat
Quod neruos agitet: sed si intus & i ecore ægro
Nascuntur domini: qui[a] tu impunitior exis
Atq; hic quẽ ad strigiles scutica[b] & met? ægit he-
Mãe[c] piger stertis: surge inqt auaritia eya[d] (rilis
Surge: negas? instat surge inqt: Nõ queo: Surge.
En[e] qd agã? Rogas[f]: en[g] saperdã aduehe põto
Castoreũ[h]: stupas: habenũ[i]: tus: lubrica[k] coa
Tolle[l] recens primus piper e sitiente[m] camelo
Verte aliqd: iura[n] S3[o] iuppiter audiet. Heu[p] heu
Varo[q] regustatũ digito terebrare salinũ
Cõtentus perages si uiuere cũ ioue tendis
Iã[r] pueris pellẽ succinctus: & œnophorũ[s] aptas
Ocius[t] ad nauem nihil obstat: quin trabe uasta
Aegæũ rapias: nisi solers[u] luxuria ante
Seductũ moneat: quo[x] deinde insaue ruis? quo?
Quid tibi uis? calido[y] sub pectore mascula bilis

reprehensionem contra auaritię tuę cupiditatem: quę iubet ut nauigandi sententiam mutes: ita irasceris: ut non solum obolo aut drachma cyato ne aut acetabulo: sed ne urna quidem cicutę ab ira eiusmodi purgari possis. Cicuta uero licet homini (ut inquit Lucretius) acre uenenum sit: ad multos tamen usus ac prę sertim ad refrigerandum stomachum ualet. Itaque cum bilis ardore intumuisse poeta dixerit: ut medicinę artis peritus: cicutam in remedio posuit.

z Veientanumque rubellum: uciantanum uinum pessimi saporis ueientano hętrurię agro nascitur. Horatius: Qui ucientanum festis potare diebus Campana solitus trulla: Rubellum autem a rubro colore diminutiuum est. quoniam ucientanum uinum rubeat: nam a rubro rubellum deriuari. Plinius decimoquarto auctor ę. Proxima dignitas nomentanis rubente materia. Quapropter quidam rubellas appellauere uineas

a Vapida pice: ad uasa uino condędo antiqui pice utebantur. Sed si ea fumidum uirus: aut adustiorem: acoremque sentiret: uina non parum lędebantur. b Sessilis obba: poculi lignei genus Marcello auctore obba est: quę cum fundo latiore sit: sedere uideatur. c Quincunce modesto: Modestiore ac temperatiore lucro: Quicunx uero quinque uncię sunt. d Auidos sudore deunces: q maiori lucro inhiant: maiores quoque labores periculaque suscipiunt: propter quod sudare quasi cum maiore sudore discrimineque parare auidos deunces dixit. Atque auidos dicendo id nummis quod auari hominis erat: dedit. Deunx uero undecim uncias continet quasi una uncia ex asse dempta. e Nostrum est quod uiuis: in uoluptate corporis bonum ponit: cum ex nobis post obitum nihil restet. f Hoc quod loquor inde est: hęc etiam quę nunc loquor elapsa sunt. nam ut ait Horatius: Dum loquimur fugit inuidia ętas. g En quid agis? scisscitatur poeta cum ita ab auaritia & luxuria pessimis ac diuersis inter se malis adhortetur: utram sequatur: cum alterutram sectari oporteat. h Nã luctata canis nodum arripit: quemadmodum nec canis si catenę nodum luctando abruperit quãuis fugiat libera tamen non est: quia magnam partem catenę a collo trahit: qua iterum pospaulo capiat: Sic tu si semel atque iterum uitiis obstiteris: non propterea te ab eis liberum esse putes: cum ab illis non multo postea iterum illegeris. i Daue cito hoc credas iubeo. Exemplo probat non liberos amatores esse Cherestratum autem amicam chrysidem relinquere meditantem orta inter eos dissentione cum duo seruo loquentem inducit: quod ex Menandri poetę fabula sumptum est. k Siccis Cognatis? sobrii: ipse enim se mox ebrium appellauit. Cognati uero e matris. agnati ex latere patris sunt. l Vdas fores: propter unguenta quę spargebant amicę postibus amatores. m Extincta cum face: longiorem moram significat: cum tantum ad amica limina pernoctarit: ut etiam fax tota consumpta sit. n Euge puer: Daui uerba sunt heri consilium approbantis: atque ut diis hunc morbum depellentibus agnam feriat adhortantis. o Sed censen plorabit daue relicta: Cherestratus more amantium qui ab indignatione ad commiserationem momento temporis inuertuntur: duum interrogat: an chrysis a se relicta desertum amorem sit deflectura. p Nugaris: Daui: uel poetę potius: sub Daui persona uerba sunt: fore eum sub imperio chrysidis ostendentis. q Solea rubra: hoc ex re ipsa deductum est. Domine enim quandoque amatores suos percutiunt: cum illos sibi deuinctos intelligunt. Iuuenalis: Et solea pulsare nates: r Ne trepidare uelis: ne uelis festinare hunc amorem incassum abscrindere cum seruus illius sis. Trepidare autem interdum festinare significat. Virgilius quarto ęneidos. Dum trepidant alę: saltusque indagine cingũt. s Atque artos rodere casses: sũpta translatio est a feris: quę plagis comprehensę rodere illas festinant: ut effugere inde possint: Casses uero retia sũt. unde & cassũ p inani & uano: & incrassum aduerbium (.i. frustra quasi absque cassibus: sine quibus uenatio est inanis) deducitur.

Intumuit (quam non extinxerit urna cicutæ)
Tũ mare transilias? tibi torta canabe fulto
Cœna sit in transtro: uenientanũq; rebellum
Exhalet uapida[a] læsum pice sessilis[b] obba
Quid petis? ut nũmi: q̃s hic quincũce[c] modesto
Nutrieras: pagant auidos[d] sudore deunces
Indulge genio: carpamus dulcia nostrũ[e] est
Quod uiuis: cinis & manes: & fabula fies
Viue memor læti: fugit hora: hoc qd̃ lic̃ r̃ide est
En[g] quid agis? duplici ĩ diuersũ scinderis hamo
Hũccine: an hũc sequeris? subeas altern[9] oportet
Ancipiti obsequio dominos alternus oberres
Nec tu cũ obstiteris semel instantiq; negaris
Parere imperio: rumpi iam uincula dicas
Nã[h] luctata canis eodũ arripit: ast tamẽ illi
Cũ fugit a collo trahitur pars longa cathenæ:
Daue[i] citohoc credas iubeo: finire dolores
Præteritos meditor crudũ cherestraius unguem
Abrodens ait hæc: an siccis[k] dedecus obstem
Cognatis? an rem patriã rumore sinistro
Limen ad ebscœnũ frangam dũ chrysidis udas[l]
Ebrius ante fores extincta[m] cum face canto?
Euge[n] puer sapias diis depellentibus agnam
Percute: Sed[o] censeu plorabit daue relicta
Nugaris[p]: solea[q] puer obiurgabere rubra
Ne[r] trepidare uelis: atque[s] artos rodere casses

t Haud mora:absque ulla mora & tarditate. u Quidnam igitur faciam: phedrię in Eunucho apud Therentium uerba sunt cum parmenone seruo dicentis exclusum se a thaide ad illam etiam si se obsceret non reuersum. x Si totus & integer:si te totum ab eiusmodi seruitute animi liberaris:tunc te uere liberum iudicabo:non autem eum: qui uindicta prętoria:quam festucam cognominat:liberetur. y Ineptus:non aptus & impotens:a seruitute animum liberare. z Ius habet ille sui palpo:ambitiosos quoque ostendit sui potestatem non habere & honorum cupiditatibus inseruire. a Palpari uero blandiri est: Vnde palpo pro adulatione atque blanditore deducitur. b Cretata ambitio Candidata: nam summos honores petituri in campum martium candidati descendebant. c Et cicer ingere large:uetustiores ediles leguminia populo floralibus ludis dabant: Horatius in sermonibus: In cicere atque faba bona tu perdasque lupinis. Latus ut in circo spatiere. d Florida:ut Varro de re rustica primo refert. Robigum & floram deos agricolarum uetores maxime colucrunt quibus adiutoribus frumenta atque arbores rubigine non consumeretur & tempestiue floerent. Itaque robigi robigalia: & flore floralia ludi maio mense sunt instituti. e Aprici senes:aprici dicuntur senes qui locis apricis gaudent apricatione neque delectatur. Aprica quoque dicuntur loca sole aperta & frigoris horrore carentia. Virgilio: Duceret apricis in collibus una colorem. f Quid pulchrius:uel hironice a poeta prolatum est:quasi turpe sit per summam ambitionem honores quęrere:uel ambitiosi uerba sunt:nihil pulchrius esse q̃ populo placere dicentis. g At cum herodis uenere dies: superstitiosos: cum uano semper metu deterreantur:non liberos esse dicit. Herodis dies: sabbata quę a iudeis concelebrantur: quorum rex herodis fuit. h Vnctaque fenestra: eorum ritũ in sacris enumerat. Nam iudęi accenso candelabro utebantur. quod uiolis adornatum: ad fenestrãq; positum dicit inuncta oleo candelabri lucernarũ. i Recutita sabbata: quę a iudęis circuncisis concelebrantur. Recutiti enim iudęi a circuncisa penis cute sunt appellati. Vnde & apellę quasi sine pelle cognominantur. Horatius primo sermonum.

Credit iudęus apella. k Nigri lemures:umbręuagantes hominum ante diem mortuorum lemures: quasi remules dictę sunt a remo:cuius occisi umbras cum romulus frater placare uellet: parentalia quędam instituit remulia appellata:quę mense Maio per triduum celebrabantur. de lemuribus Horatius in epistolis meminit: Nocturnos lemures portentaque thessalia rides. l Ouoque pericula rupto:omnium in superstitione haberi & Iuuenalis testatur. Metuique iubet septembris & austri Aduentum nisi se centum lustrauerit ouis: Adeo autem superstitiosi erant:ut si in huiusmodi expirationibus ouum ad aram positum frangeretur putaretur non sine periculo id futurum. m Tunc grandes galli matris deum sacerdotes galli uocantur a gallo phrygię flumine:cuius aquam potantes in furore uersi testa samia sibi uirilitatem amputabant. Grandes uero ait:quia ut Strabo meminit: prępotentes quondam erant: ac propter dee reuerentiam ceteros sacerdotes prębant. Ipsa quidem & didimena & cibele & pessinũcia dicta est. n Et cum sistro lusca sacerdos: Io inachi filia:ut flaccus argonauticon quarto refert cum post longos errores in egytum tandem uenisset: Iouis commiseratione e uacca in deam conuersa atque in celum recepta: Iis postea dicta est. Hęc maximo in honore diuersis in partibus orbis fuit: romęque templum iuxta ouiliam meruit. sistrum uero cornu incuruum est: quod ipsa dea gestabat: ut Aspide cincta comas & ouanti persona. sistro apud eundem Flaccum: Sacerdotem autem isidis uel corporis uel animi uitio luscam dixit. o Incusserе deos inflantes corpora: metum deorum corpora uariis morbis inflantium incusserunt. p Dixeris hęc: si hęc: quę ad ueram libertatem pertinent inter militares uiros dixeris: statim rideberis. q Varicosos: laboriosos & duros. Varices enim eminentiores uenę i cruribus sunt: quę interdum stantibus nimiumque laborantibus oriuntur. r Crassum ridet: uehementer ac multum ridet. nomen enim pro aduerbio posuit. s Curto centusse licetur: centum philosophos parui estimat. Centussis uero a centum assibus dicitur quem curtum dicendo pro exiguo precio ponit. t Liceri autem & licitari est precium ultro in actionibus deferre cum in rebus emendis alius alio maius precium polliceтur.

Nũc ferus & uiolẽs: at si uocet haud[t] mora dicas
Quidnã[u] igitur faciam: ne nũc arcessor: & ultro
Supplicet accedã: si[x] totus & integer & illinc
Exieris nũc nũc hic hic. quẽ quærimus hic est
Non in festuca: lictor quã iactat inæptus[y]:
Ius[z] ne habet ille sui palpo[a] quẽ ducit hiantem
Cretata[b] ambitio: Vigilia: & [c] cicer ingere large
Rixanti populo: nostra ut floralia[d] possint
Aprici[e] meminisse senes: quid[f] pulchrius: ac[g] cũ
Herodis uenere dies: unctaq[h] fenestra
Dispositæ pinguẽ nebulam uomuere lucernæ
Portantes uiolas: rubrũq; amplexa catinũ
Caudat nata tynni tumet alba fidelia uino
Labra moues tacitus: recutitaq; sabbata palla[i]:
Tũ nigri[k] lemures: ouoq[l] pericula rupto.
Tũc[m] grandes galli: & cũ[n] sistro lusca sacerdos
Incussere[o] deos inflantes corpora: si non
Prædictum inter mane caput gustaueris alli
Dixeris hæc inter uaricosos[q] centuriones:
Continuo crassum[r] ridet uulpenius ingens:
Et centũ græcos curto centusse[s] licetur[t].

a HDmouit iam bruma foco. Mediocritatem seruaturus in eos inuehitur qui ut grande patrimoniu3 heredib9 suis reliquãt auaritię intẽti sordide uiuũt. b Bruma. Bruma breuitate dieru dicta quito & uigesimo decẽbris die inchoat:qũ fit i capricorno hyemale solsticium. A qua brumales dies:qui circa brumam cognominantũr. c Basse:Cesius bassus poeta lyricus Neronis tempestate floruit:quem se uidisse Quintilianus testatur eũ inter lyricos numerans:horatioque adiiciens. d Tetrico pectine:Seuero & graui stilo. Allusit autem ad montem tetricum:dans id carmini quod est montis. Est enim tetricus in sabinis asperrimus. Vnde tetricos homines tristes seuerosque dicimus Virgilius vii. Qui tetricę horrentis rupes:montemque seuerum. Calperiamq3 colunt. Sabinorum autem gens antiquissime italię habita angustam admodum regionem incolit a tiberi nomentum usque Marem strepitum Masculum & uirilem sonum. f Fidis latinę:Corda citharę fides est:dicta quod tantum eius inter se cordę:quantum inter homines fides concordet g Mox iuuenes agitare iocos. Lyrici poetę & iuuenum curas & libera uina:ut scribit Horatius:referunt. h Pollice honesto:Decenti & ornato stilo propter fides:quę pollice agitant. i Mihi nũc ligus ora intepet. Ad dextram italię sub alpib9 ad macram fluuium usque ligura est. l Hibernat que meũm mare. Eusebius temporum libro Persiũ uolateranum esse scribit. Ipse uero cum se luuenẽ si in portu degere:ligusticumque pelag suũ esse ut qui inde traxerit genus dicat:suaq3 profecto patriam liguriam esse significat. A uicinitate se appellat liguré:dicet quispiam. An uero credeudum est cum lunę portus a uolaterris distet stadia circiter septingenta se ligurem pro tusco appellauisse. Mare enim quod uada uolaterrana abluit:uon ligusticum sed tuscum dicitur. An igitur Eusebium putas. Nullus temporum scriptor est:in tam longa prçsertim serie:qui nõ labi quandoque possit. Quin ipse idem Ennium tarentium appellat. Quem rudiis ortũ esse Silius italicus libro duodecimo auctor est: ut Rudie genuere uetuste: Nunc rudię solo memorabile nomen alunno. Quod & Põponius melas scribit. Post barium & gnatia & Ennio ciue nobiles rudie. H ibernat:hibernare dicitur pelagus:cum nauigari per hymen nequit quoniam tunc naues in portus:ut milites in hiberna secedunt. l Qua latus ingens dant scopuli: Lune quondam: spedię nunc portus natura loci munitissimus insulam uel scopulum potius e regione paruo admodum interuallo disiunctu3 habet: ambitus stadiorum quadraginta:qua parte latus ingens scopulos dare scribit. Nam a uenetis ꝓpinquo oppidulo per hoc angustum latus in portum spedię nauigatur. m Et litt9 multa se ualle recepta. Lune portus ab utroque latere altis mõtibus cinctus:in arcusque intenti formam curuatus multa se ualle insinuat. n Lunai portum est opnre cognoscite Opere percium est hunc ut portum quęstus gratia cognoscatis. Huc enim cum plurimi negociatores lucri causa nauigarent nimiam romanorum cupiditatem reprehendens:hironice hunc portum cognoscendum demonstrat. est uero poetę Ennii uersus quem ideo suis: inseruit: ut eius auctoritate atque antiquitate solum patrium commendaret Lunensis aũt porrus in quinto Strabo his uerbis meminit: horum luna quidem ciuitas & portus est. Grçci autem & portum & urbẽ sęlenes. i. lunę appellant:uerum ne quis ductus similitudine nominum eodem in loco portum & urbem eẽ putaret lunę portus ab urbe alto monte seiũgitur. Vrbs enim in hętruria ad macrę fluminis hostia sita est: portus aũt in liguria positus ab ea distat circiter stadia octoginta. o Cor ennii:enniana prudentia. Cordati enim sapientes dicũtur. p Postq̃ destertuit esse Meonides quintus pauone ex pythagoreo. Refert Heraclides ponticus ut Laertius scribit: Pythagoram dicere solitum Se aliqnando Aethalidem mercurii filiũ fuisse qui longo post tẽpore in Euphorbiũ Deinde in hermotimũ:postea in pyrrhu3:nouissime in pythagoram commigrauit: ad hunc igitur alludens Persi9 Enniũ Quintũ ab Homero esse significat. q Meonides enĩ Homerus dicit:uel a meone patre: q nepte Criteide uitiata Homerũ genuit:ut Euphorus cumeus in libro de patriis rebus scribit: Vel a Meone lydorũ rege:qui infantem Homerum suscepit:ac liberaliter educauit:ut Aristoteles in libro de poetica meminit. r Securus uulgi negligẽs & cõtẽptor: Virgi. primo çneidos: Secur9 amorũ germanę. s Auster ifoelix pecori:oñdit se auaritię nõ intẽtũ. Auster uero:q & nothus dicit:a meridie autũnali tpe spirãs uarios morbos excitat. t Secur9 & angul9 ille uicini nostro:qa pinguior: Nec inuidia laboro:qd uicin9 me ditior sit. Angulũ uero uel ꝓ prędio:totũ a pte ponit. Vel uicini cãpũ intelligit. u Et si adeo ditescãt orti peioribus:quãq̃ oẽs peiorib9 orti parẽtib9 & ipsi quoq3 deterrimi ditiores indies fiũt. Adeo aũt multũ & ualde significat. x Vsq3 recuse curu9 ob id minui senio ditiorib9

Satyra Sexta.

HDmouit[a] iã bruma[b] foco te basse[c] sabino.
Iã ne lyra & tetrico[d] uiuũt t pectie chordæ
Mire opifex numeris ueterũ primordiã uocnm.
Atq3 marẽ[e] in strepitũ fidis[f] intendisse latinæ
Mox[g] iuuenes agitare iocos & pollice[h] honesto.
Egregios lusisse senes: mihi nũc ligus[i] & ora.
Intepet: hybernetq3[k] meũ mare: qua[l] latus ingẽs
Dant scopuli: & multa littus se ualle receptat
Lunai[n] portum est operæ cognoscite ciues
Cor[o] iubet hoc enni postq̃[p] destertuit esse
Meonides[q] quintus pauone ex pythagoreo:
Hic ego securus[r] uulgi: & quid præparet auster[s]
Infœlix becori: securus[t] & angulus ille
Vicini nostro quia pinguior & si[u] adeo omnes
Ditescant orti peioribus usq3[x] recusem

intuidédo:nec ſibi morte accelcraturũ:nec genium ſuum defraudaturũm ꝓmittit. y Sine uncto:nimis parce ac ſordide. z Et ſignum in uapida naſo tetigiſſe lagena:de ſordidorum atque auarorum conſuetudine tractum eſt qui uel uſque ad fecem uini (Nequid in cado ſuperſit) potant:Cuius in fundo ſignum aliquod ſculptum eſt. a Diſcrepet his alius:alium a ſuis moribus diſcrepantem:ſordideque uiuentem demonſtrat. b Geminos horoſcope uaro ꝓducis genio. Diuerſa contrariaque natura eadem hora ortos ꝓducis. Horoſcopus uero geneſis eſt inſpector. c Varo genio:genius ꝓ natura cuius eſt deus accipitur. Varrum autẽ inrortum ſignificat:ut fallit pede regula uato. d Solis natalibus:auari ſordes etiam in natalib⁹ exprimit: in quibus largius & abundantius uiuitur e Muria:ſalſugo ex liquore piſcium facta muria eſt:ut Plini⁹ primo & trigeſimo libro ſcribit. Quã cum in calice paruo admodum poculo emptam dicat:hominis auaritiam declarauit. f Irrorans:leuiter tenuiterque inſpergens. g Hic bona dente grandia magnanimus peragit puer. contrariuꝫ ſuperiori adducit bona ſua prodigaliter conſumẽtem. h Vtar ego utar:ſe modum ſeruaturum pollicetur. i Nec rombos:non rombos libertis apponam. quod prodigalitatis nimiẹ uota eſt. Rombus enim apud maiores in precio fuit prẹſertim Rauẽnẹ captus. k Nec tenuem ſolers turdorum noſſe ſaliuam nec ſe guloſum futurum dicit: ut tenuem ſaporem turdorum. & quẹcunque ſuauiora palato ſunt:diſcernere calleat. Saliua uero propter ſapore ad guloſitatem tranſfertur. Turdus uero ut Martialis aſſeuerat:inter aues gloria prima eſt. Horati⁹ quoque obſo nil melius turdo ait. l Meſſe tenꝫ propria uiue: Vitam ducas iuxta rerum tuarum facultatem & copiam. Tenus enim prẹpoſitio ẽ propinquitatẽ ſignificãs: quẹ & interdũ accuſatiuo coniũgitur. Flaccus in Argonautico: Et tanaim tenus immenſo deſcendit ab euro: Nõnunquã & genitiuo: Virgili⁹ in Georgicis: Et crurum tenus a mento palcaria pendẽt. m Quid metuis: adhortatur ne honeſte conſumere id metuat: qd terra parens benigne: poſt paulo ſibi reddet. n Occa ſeges altera in herba eſt: quẹ exuperãt tibi ipſi cõminuens pauperib⁹ diuidas. Mox enim eadem reparabis in trãſlatione autem uerborum agreſti ſimilitudine permanet. Occare enim glebam occidere & cõminuere eſt: Varro de re ruſtica libro primo: Vineas nouellas fodere aut arare & poſtea occare & deinde cõminuere ne ſit gleba dura quod ita occidunt: occare dicũt hic quoque occator: qui glebas ita occidit auctore Feſto cognominatur. o Aſt uocat officiũ: non his modo quẹ ex prouentibus ſuperãt: ſed ſubſtantiis ꝓpriis amicos ſubleuandos affirmat. p Trabe rupta: naufragium factũ oſtendit: trabem pronam quẹ ex trabibus nectitur: ponens. q Brutia ſaxa: brutiuꝫ littus italiẹ ſuper lucaniam ẽ: & ad auripum uſque ſiculum pertinet ſtadiorum ſpacio mille trecentorũ & quinquaginta. Fuere autẽ brutii lucanorũ paſtores: quibus quoniam tranſfugerunt: brutii ſunt appellati. Lucani enim brutios fugitiuos atque rebelles uocant. r Surdaque uota: quoniã a diis non exaudiuntur. s Condidit ionio: in ionio mari naufragiũ paſſus rem oẽm amiſit. Ionium aũt pelagus duplex eſt: alterum a ionia regione minoris aſiẹ appellatum: quod numeroſo ambitu littorũ: flexum ab ẹgeo ad hadriaticũ mare cõtinet: alterũ in italiẹ finibus: quod a Ione Naulochi filia ab Hercule interempta: ut Salinus autumat nomen traxit. t Ingẽtes de puppe dei: iocoſe in deos maris dictum: quorum ſimulacra proſtrata cum iaceant: neque ſibi neque inopi illi ꝓfuerint. u Iamque obuia mergis coſta ratis lacerẹ: Iure coſtam ratis mergis obuiam factam dicit: clamore enim ſuo tempeſtatem denunciantes e medioque mari ad littus euolantes obuia ratum fragmenta offendunt. Virgili⁹ primo Georgicorum: Iam ſibi tum curuis male temperat unda carinis: Cum medio celeres reuolant ex ẹquore mergi. clamoremque ferunt ad littora: mergus uero quod ſe in aquam cibum captans immergat: cognominatur. x De ceſpite uiuo frange aliquid: de patrimonio aliquid minuens amico inopi largiaris: Ne pictus oberret cẹrula in tabula. naufragi caſum ſuum in tabula pictum circumferebant: quo ſtipem aliquam corrogarent: Cẹruleam autem dicendo ad pelagi colorem reſpexit. y Sed coenam funeris hẹres negliget: ſub auari perſona poeta loquitur: ſi amicis propria bona diuiſeris: iratus hẹres funus & epulum negliget. z Seu ſpirent cinnania ſurdum: ſurde ſpirare ac redolere dicitur cuius uix odor ſentitur. Cinnamũ uero auctore Plinio in ẹthiopia naſcit: cius frutex duorum cubitorum altitudinis: quattuorquẹ digitorum craſſitudinis ẹſt: quoquẹ magis ingreſcat: plus probatur.

Curu⁹ ob id minui ſenio haud cẽnare ſine[r] ũcto
Et[s] ſignũ in uapida naſo tetigiſſe lagena.
Diſcrpet[a] his alius: geminos[b] horoſcope uaro[c]
Producis genio: ſolis[d] natalibus eſt qui
Tingat olus ſiccum muria[e] uafer i calice empta
Ipſe[f] ſacrũ irrorans patinæ piper: Hic bona dẽte
Grãdia magnanimus pagit puer. Vtar[h] ego utar
Nec[i] rombos ideo libertis ponere lautus:
Nec[k] tenuem ſolers turdorũ noſſe ſaliuam
Meſſe[l] tenus propria uiui: & granaria: fas eſt:
Emole: qd[m] metuis? occa[n] & ſeges altera i herba ẽ
Aſt[o] uocat officiũ trabe[p] rupta brutia[q] ſaxa
Prẽdit amicus inops rẽ qui omnẽ ſurdaq;[r] uota
Condidit[s] ionio iacet ipſe in littore & una
Ingentes[t] de puppe dei: iamq; obuia mergis
Coſta ratis lacere nunc. & de[x] ceſpite uiuo
Frange aliquid largire inopi: ne pictus oberret
Cærulea in tabula: ſed[y] cenam funeris hæres
Negliget iratus: quod rem curtaueris urnæ
Oſſa inodora dabit: ſeu[z] ſpirẽt cynnama ſurdũ:

a Seu ceraſo peccent caſię:caſia quoque in ethiopia naſcens ceraſo mixta odoratũ unguẽtũ facit:mortuorũ uero cadauera diuerſis unguentis condiebanť. Ipſa quidẽ ceraſus a. L. Lucullo poſt uictoriam mithridaticã e ponto in italiam aduecta eſt. b Et bęſtius urget doctores graios:cum pocta quę ſupra poſita ſũt tanq̃ ab auaro plata dixerit:qd ſequitur ab eodẽ in philoſophos dicitur. Bęſtius uero a bęſtia deriuatur: Hora. Diceret urendos correptꝰ bęſtiꝰ idẽ. e Ita fit poſtquam ſapere urbi cum pipere & palmis uenit:rem auarus dicit imminui poſtq̃ luxuria & pręcorum philoſophica diſciplina ad liberalitatem adhortans in urbẽ uenit. Quo apud maiores parco aſſuętos: agendiſque rebus magis q philoſophorum ſcolis intentos non contingebat. Quidam hęc non ab auaro:ſed a Perſio dici uolũt:ut ſenſus & ordo ſit. Ita fit ut greci philoſophi rideantur:poſtq̃ hoc noſtrum ſapere mariſ expers auteq̃ tranſmarina in gulę uſum aduehereť tur:i urbem eũ pipere & palmis uenit: hoc ẽ poſtq̃ luxuries tanta increuit quod ſi ita legerimus ſapere a ſapore deducitur cuiuſmodi apud Horatium Foecundi leporis ſapiens ſectabitur armos. d Foeniſecę craſſo uitiarunt unguine pultes: poſtq̃ agreſtes homines coeperunt unctius uiuere. Unguem enim ab uncto uenit:eſt uero unctum pingue in ſuis dorſo. Puls uero antiquitus farina aq̃ indita tãtum fiebat:mox ouo:caſeo: melle additis ſine uncto tamen confecta eſt:pulſque punica appellata. e Hęc cinere ulterior metuas: ad auari obiecta reſpondet Perſius ſe parcius non uicturum quo magnificentius poſt humetur. Interrogat autẽ num timeat quę poſt mortem caſura ſunt f At tu meus hęres:cernens auarũ de hęrede ſollicitum:ad eum ſe uertit: qui ſuus quãdoq̃ hęres futurus ſit. g O bone num ignoras:ob caligulę uictoriam de germanis: ſe paria dicit centum mactare uelle:in quo magna impenſa futura eſt. h Miſſa eſt a cęſare laurus:C. cęſar germanici & agrippinę filius: qui & caligula dictus poſt Tyberium impetrauit: unicam omnino germanicã expeditionẽ ſuſcepit: in qua memoria dignũ geſſit.

Seu[b] ceraſo peccent caſiæ neſcire paratus.
Tu ne bona ĩcolumis minuas ſed beſtius[b] urget
Doctores graios:ita[c] fit poſtquã ſapere urbi.
Cũ pipere & palmis ueit noſtrũ h[o] maris expers
Fœniſecæ[o] craſſo uitiarunt unguine pultes.
Hæc[c] cinere ulterior metuas ac[c] tu meus hæres:
Quiſquis eres paulum a turba ſeductor audi:
O bone[g] num ignoras miſſa[b] eſt a cæſare laurus:
Inſignem ob cladem germanæ pubis:& aris[t]
Frigidus excutitur cinis ac iã poſtibus arma
Iã[k] chlamydes regũ:iã lutea[l] gauſapa captis
Eſſadaq̃[m] ingenteſq̃[n] locat celonia[o] rheno s.
Diis igitur genioq̃[p] ducis centũ paria ob res
Egregie geſtas:induco quis uetat aude:
Ve niſi conniues oleũ artocreaſq̃[r] popello
Largior:an prohibes:dic[e] clare: Nõ[t] audeo inqs:
Exoſſatus ager iuxtatẽ: Age[v] ſi mihi nulla
Iã reliqua ex amicis patruelis nulla:proneptis
Nulla mane patrui ſterilis matertera uixit
Deq̃ auia nihilũ ſupereſt:accedo[x] bouillas

Terũtamẽ: magnificas litteras romam miſit:ꝓterque barbaros trãſfugas & captiuos galliarũ proceriſſimũ quẽq̃ legit: quos in põpa catenatos adduceret: Ouãs deinde urbẽ natali ſuo ingreſſus eſt. i Et aris frigidus excutitur cinis:cũ uictoribus ſupplicationes decernebãtur:ad aras templaque deũ ſacrificabant:quod nũc fieri ait litteris a cęſare de germãica clade miſſis. k Iã chlamides regũ: Veſtis genꝰ chlamis ẽ q̃ aliq̃ militare exiſtimãt. l Lutea gauſapa gauſape militare ſtramentum eſt. Luteus uero crocinus color a luteo pratenſi flore:ac ſine uſu cognominatur. Perſimilis autẽ colore eſt floribꝰ geneſtarũ & croco. Virgi. Iam croceo mutauit uellera luto. m Eſſeda:uehicula gallorũ britannorũque ſunt: Virgi. in georgicis: Belgica uel molli melius ſeret eſſeda collo. Properti: Eſſeda cęlatis iuſſe britanna iugis. n Ingentes rhenos:uel quia ut Suetonius ait ad triumphi pompã proceriſſimũ quenque legit: ingẽtes accolas rheni dicit:uel quia etiam fluminũ ſimulacra in triũphis ꝓferebanť. Rhenus autem fluuiꝰ gallos a germanis diſterminat. o Celonia:celoniam luxurię aclaſciuię perditę Caligula uxorem duxit: ardentiſſimeque amauit. p Genioque ducis:natali enim ſuo urbem ouans intrauit. q Ve niſi conniues:& niſi aſſenſerit minitatur. Conniuere enim eſt oculos claudere: quod ſępe faciunt annuentes. Cicero in Piſonem: Ne conniuente quidem te quod ipſũ eſſet ſcelus:ſed etiam hilarioribus oculis quam ſolitus eras intente. Plinius decimo: Halietus tantum implumes etiam num pullos ſuos peccutiens ſubinde cogit aduerſos intueri ſolis radios & ſi connuentẽ flentẽq̃ anima aduertit:ꝓcipitat e nido uelut adulterinum & degenerem. r Artocreas:ex pane carneque fiebant artocreę. Artos enim panem creos carnem ſignificat: s Dic clare:uiſus eſt hęres ęgro aĩo id tuliſſe ac propterea frontem aliquantulum contraxiſſe. Ob quod eum clarius atque apertius loqui iubet. t Haud audeo inquis exoſſatus ager iuxta eſt: Prohibere inquis non audeo: ne ſaxis cędar: quorum plenus ager propinquus eſt. Saxa enim terę oſſa exſtimantur: ut Lapides in corpore terę oſſa reor dici: apud Ouidium. u Age ſi mihi nulla iam reliqua ex amitis. Tacite obiectioni reſpondet. Nam dicere potuiſſet. Si patrimonium diſſolues propinquum hęredem non inuenies Ait ergo qui ſuam hęreditatem adeant non defuturos. Amita autem ſoror patris eſt. Patruelis filia patrui. Proneptis filia neptis. Patruus frater patris. Matertera ſoror matris. Auia mater patris. x Accedo bouillas: in appia uia bouillę ſunt citra aritiam Romam uerſus. Aſconius pro milone. poſtęra dię occurrit ęi circa horam nonam

clodius paulo ultra bouillas rediens ab aricia. y Cliuumque ad uirbi. Aritiam diana enim reuocatum ab inferis hyppolitum in aricia nymphę egeriç commendauit: ubi uirbius uerso nomine (quasi bis uir) est appellatus. z Progenies terre: eius enim principio generis non reperto e terra ortus apparet. a Quęre ex me: ex me si quęras quis abauus mihi sit haud tibi facile dixerim. Quod si atauumque addideris. ad unum tandē deuenies: cui⁹ parens ignoetur atq; ob id terrę filiꝰ iudicet. b Maior auúculꝰ: auię frat. c Qui prior es cur me i decursu lāpada poscis: cū grādior natu sis: cur meā captas hęreditatē: cū tuā expectare potiꝰ debeā? Hoc aút uel de cursorū graiorū cōsuetudie tractū é: q (ut Herodotꝰ. viii. meminit) uulcano facē puices ferre cōsueuerūt uel d tediferis cereris q cū facibꝰ ad extremā lassationē currebāt: uel potiꝰ de palestritarū more translatū est. Cice. ad Hereniū libro quarto. Non enim quemadmodum in palęstra qui tedas ardentes arripit celerior est in cursu continuo q̄ qui tradit: ita melior impetrator nouꝰ uua qui accipit exercitus q̄ ille qui decedit: propterea quod defatigatus cursu integro facem: hic peritus impator imperito exercitum tradit. d Vin tu gaudere relictis: uis ne libenter assumere quicquid reliquerim qui pro mercurio tibi sum diuitiarum lucrique deo. e Deest aliquid summę: Hęredis uerba uel patrimonium imminutum cōquerentis: uel nunquid e summa desit interrogantis. f Minui mihi respōdet sibipsi quodcunque deest imminuisse. uerum si ei quod superest relinqt. desistat querere quod olim sibi a staio legatum sit g Foenoris accedat merces hinc exime sumptus dicta parentum ad filios cum admonent ne patrimoniu minuant. sed integra semper sorte ex mercede foenoris sumptus. h Reliquum: cum hęres interrogasset quid relinqui foret illi indignans: famulum lautiorem copiosioremque uictum parare iubet. statuit ei genū suū nō defraudere quo luxuriosus hęres uiuat: fixa fumosū sinciput aure ad fūariū appēsū sinciput: qd é antior capitis pars aures tpaque cōplectēs. Neq; uero in porco solū: sed & in homine dicitur. Apolliaris ad ualerium maioranum partemque cerebri Hic galeę cum parte rapit: fortique lacerto Dissicit ancipiti miserabile sinciput ense. i Vt tuus iste nepos: ad seipsum in secunda persona cū indignatione maiore loquitur. Nepos autem propterea luxuriosus & prodigus dicitur: quod sub auo educati solutiorem delicatioremque uitam degunt. Hora. Discinctus aut perdam nepos. l Satur anseris extis sapientiores: ut Plinꝰ. x. libro refert: iecur anseris probauerunt: fartilibusque in magnam amplitudinem crescit. Exemptu; quoque lacte multo augetur. De eo Horatius: Pinguibus & siuis pastum iecur anseris albi. m Inguine uago: ab inguinis uicinitate inguinem pro membro uirili ponitur Vagum autem dicendo rem turpem honesto uocabulo contegens maronianum illud expressit. Iam primum stator hic libidinosus alternus & eundo & redeundo porta te faciet patentiorem. n Morosa uena: cum pprie uena sit per quam sanguinis riuus meat: quia tamen per penem quoque genitura transcūrrit: genitalis seminis iter in inguine uenam denominat: quod plane per singultum expressit: Nam ut singultiunt fauces: ita quoque genitura fluente singultire uidetur penis. Morosam autem dicens: id mutoni quod est hominis i amore uetita & negata petentis dedit. o Patritię immeiat uuluę cum generosa & nobili foemina coeat. p Mihi trama figurę sit reliqua: ast illi tremat omento popa uenter: sensus est: ut ego patriꝰ uiuēs emacreā: eo p luxū pinguescēte: sibi ei tramā hoc é uiliora obsonia relinq dicit. p Trama ei filū é qd itra stamē discurrit. Staminis aút fila pręciosiora q̄ tramę sūt. q Omētū uero mēbrana tenuis é: q̄ in testina cōtegit. r Popa āt pigue significat: unde & popina deducit: Nā qd a quodā scribit panē eē: quo sacerdotes: uel eorū ministri uescebanē: unde & popeanū unguē tū dr̄: fide caret. Popbenū ei a popea Neronis uxore appellari Pli. testionio: uolumie. xi. planū é. Ait ei: Crassissimu; asinę lac ut coaguli uice utātur. Cōferre aliquid & candori in mulierū cute existimatur. Popea certe Domini Neronis con iunx quingentos p omnia secum foetas trahens balnearū etiā solio totū corous illo lacte macerabat: extēdi quoq; cūté credēs. Itē. viii. &. xx. cuté i facie crugari & tenerescere & cādoré custodiri lacte asinino putāt notūq; é quasdā quotidie septingētarū custodito nūero fouere. Popeaque hoc uxor Neronis principis instituit: his quoque Iuuenalis accedit: aut pinguia popeana spirat: & hinc miseri uescantur labra mariti. s Vende animam lucro: hęc ab eodē non sine stomacho dicunt qui dcmēs ut patrimoniū grandę relinq̄ret: multos labores piculaq; ptulerit.

Cliuūq; ad uirbi præsto est mihi manius hæres
Progenies terræ: quære ex me qs mihi quartꝰ
Sit pater haud pmpte: dicā tamē adde etiā unū
Vnum etiam: terræ est iam filius: & mihi ritu
Manius hic generis ppe maior auunculus exit.
Qui prior es cur me in decursu lāpada poscis?
Sū tibi mercurius: uenio deus huc ego ut ille
Pingitur an renuis? uin tu gaudere relictis?
Deest aliquid sūmæ minui mihi: sed tibi totū ē
Quicqd id ē: ubi sit fugæ q̄rere qd mihi quōdā
Legarit stadius: neu dicta repone paterna
Fœnoris accedat merces: hinc exime sūptus:
Quid reliquū ē? Reliquū? nūc nūc ipēsiꝰ unge
Vnge puer caules: mihi luce festa coquetur
Vrtica: & fissa fumosum sinciput aure:
Vt tuus iste nepos olim satur anseris extis
Cō morosa uago singultiet inguine uena
Patriciæ immeat uuluæ mihi trama figuræ
Sit reliqua: ast illi tremat omento popa uenter
Vende animā lucrū mercare: atq; excute solers

t Nec sit prestantior alter Capadocas rigida pingues claussisse catasta: nec uenalium seruorum alter maiorem gregē possideat. Catasta autem locus erat ubi serui uenales exponebant: a uerbo grēco catistao: quod expono significat: appellata: Papini in siluis. Non te barbaricę uersabat turba catastę. Tibullus: Nota loquor regnum ipse tenet quem sępe coegit Barbara gypsatos ferre castata pedes. Plininis quinto &.30. Talem in castata uidere chrysogonum sylle: Cappadocia uero (Solino auctore) pontica regio est: quę leuo latere utrasque armenias commagenemque tangens: dextro multis asię populis circumfusa ad cauri iuga & solis ortus attollitur. Appianus uero minoris armenię partę; Ptholomeus ipsam minorem armeniam esse scribunt. u Iam decies redit in rugam: iam rem decies geminaui: neque tamen cupiditati modum adhibui. x Depinge ubi sistam inuentus chrysippe tui finitor acerui: nescius auaritię suę finē imponere Chrysippum rogat: quo tandem in numero diuitiarū consistat: Chrysippus uero apollonii solensis siue tarsensis filius Cleantis Zenonisque auditor: ut refert Laertius: undecim & trecenta uolumina in logicis scripsit: in quibus omnia ad eam artem spectantia & coaceruauit: & diligenter absoluit. Ob quod ait sui acerui: hoc ē dialęcticorum librorum cumuli finitorem Chrysippum repertum essę.

Omne latus mūdi: nec sit præstantior alter
Capadocas rigida pingues claussisse catasta:
Rem duplica: Feci iā triplex: iā mihi quarto
Iā decies: redit in rugam: depinge: ubi sistam
Inuentus chrysippe tui finitor acerni:

A. Persii Flacci Satyrarum Finis. Anno. M. CCCC. LXXXII. Mēsis Decēbris Die: XXIIII. Per me Magistrū Renaldū De Nouimagio Theutonicū Venetiis impressum.

Bartholomeus Fontius Francisco Saxetto Salutem.

REcte facis Saxette charissime: qui ita diligenter studiis nostris incumbas: ut etiam minutiora quęq; perpendas. Quod si reliqui facerent studiosi latinę linguę: non in tantis ignorantię tenebris uersaremur. Quęsisti ex me sępius: ut quędam mensurarum uocabula annotarem. Quę sane aliquādiu ob innumeras occupationes a me dilata: nūc in unū collecta plura etiam q̄ petieras ad te mitto: ut tarditas temporis ubertate numeris cōpensetur. Mēsura ꝓprie ea ē quę a mēbris hois sūpta est: sed eis quoque appellatiōe continē: quicqd pondere: capacitate: lōgitudine: latitudine: animoque finit. Verū ea: quā ex me quęris: pluriū & inter se ęqualium interuallorum mensura determinatur. Mēsurarum autem appellationes sunt: digitus: unci: palma: sexta: pes: cubitū: passus: decēpeda: clima: actus: iugerum: stadium: miliare: centuria. Digitus est minima mensurarum infra quem si quid dimetiamur partibus respondemus: ut dimidiam tertiam quartamue digiti partem. Digitorū porro obseruatio duplex est: Quadratus enim dicitur & rotundus: sed cum simpliciter appellamus: rotundum accipimus: qui quidem est sextadecima pedis pars: tribus quartisdecimis suis quadrato minor. Vncia uero digitum unū & eius tertiā partē habet. Nam duodecim unciis pes integer diffinitur: Palmā duplicem ē reperio extēsā scilicet & cōpressam. Extensa est quantum expensa manus a pollice ad minimū se extendit: quę quidē est duodecim digitorum. Compressa quantum digiti quattuor simul iuncti excepto pollice se expandunt: ueruz palmā simpliciter nominantes de cōpressa intelligimus. Sexta digitos duodecim cōtinet: eādem enim mensuram: quā extēsa palma cōplectit. Pes uero ē sedecim digitorū: ex pede autem & semis cubitū fit. Ex pedib⁹ quinque passus: quāq̄ & spacium illud quod interambulādū est inter pedes: passus etiā nuncupat: dictus q̄ gressibus mutuis pedes patescūt. Decēpeda ex pedibus decem constat: unde etiā nomē sumpsit. Sex uero decēpede clima reddūt: quod quoquo uersus pedum est sexaginta. Actus dicitur quod in eo boues agerentur: cū ararentur uno impetu iusto: qui erat centum uiginti pedum Tris autē actus esse reperio: minimū: quadratū & duplicatum. Minim⁹ quattuor pedes patet: quod spacium in agris erat inter uicinos: Quadratus undique centū uiginti pedib⁹ prēfinitur. Quadratus duplicatus iugerū prestat: dictū quod ex duobus quadratis actibus sit iniūctū. Vel ut Varroni & Plinio placet: quod id spaciuz uno iugo boum in die arari possit. Protenditur itaque iugerum in longū pedes ducentos & quadraginta: in latum uero centum uiginti. Stadiū passibus cētū uigintiquinque describitur. Miliarium stadia octo hoc est passus mille complectitur. Centū iugera primo centuriā faciebant. Vnde nomē quoque sortita est: mox ex ducētis iugeribus seruato noie expleuerūt Neque uero me prēterit in re militari cēturiam: centū militū numerum cōtinere & centurionē appellari qui illis prē est: subcēturiatosq; dici milites nō primę sed secundę centurię: ubi ad insidiādū maxime loquebanē: Exquo in subcenturiis quasi in insidiis quēpiā positū appellam⁹. Centuriatim quoq; aduerbiū: quod abūdātiā copiāq; designata cēturiis: quę in comitiis ferebant suffragia deriuatur: unde & centuriata comitia. Cęterum mensuris omnibus quanto: breuius fieri potuit: explicatis breui quoque ponderum uocabula enarrabo: nequid honesto studio tuo desit. Ponderum omnium minimum siliqua est: quod granum ex ea e siliqua: quam fabam grēcam nuncupamus. Sex autem siliquę scrupulum faciunt: qui & obolus nuncupatur & denoiat: quem nos pensum denarium iam dicimus

Est uero quarta & uigesima uncię pars. Supra obolum drachmam ponimus: quę ex scrupulis tribus constat: Sextula autem ex quattuor: sic dicta quod sexta sit pars uncię: Hanc quodam tempore uetustiores denarius appellarunt. Denarius enim tunc argenteus nummus erat ponderis siliquarum quattuor & uiginti: quanquam proprie denari⁹ de decem assium pondo constet. Atque hęc erat apud antiquos minima çris signati pars supra sextulam semunciam legimus: dimidiū uncię continētem. Vncia ab uno denoiatur: quod ex duodecim ea unica ē pars assis: uncię duę sextans: quasi sexta pars assis nuncupant. Quadrās: quarta pars: hoc ē tres uncię: qui & triunciū quoq; dicit. Triēs tertia pars assis. Quincunx: uncię quinque. Semis: dimidiū assis. Septunx: septē uncię. Bes: uncię octo: quasi Des dempto triente ex asse. Dodrans dēpto quadrante nouem uncię: quē & nonunciū dicimus. Dextans: decem uncię dictus quia assi deest sextans. Deunx: undecim uncię: quasi una uncia ex asse dēpta. Indeas: ex duodecim unciis constans. Mna: a grēcis: mina a nostris interpositione litterę appellat. Hūc & librā dicimus: cuius diminutiuū libella: a qua & deliberare: quia quid ppenditur tractū est. Libellę dimium est sembella: quę semis assis erat: supra assem erat dupodus libręduę a duobus ponderibus. pondus eni & pondo assis pōdere dicebatur: unde & unū pond⁹ est assipondiū appellatū. Vltra dupōdiū est sesterti⁹ libre duę & semis dict⁹: quasi semisterti⁹: hoc ē post duos sequēs tertio loco semis: qa enim fiebat ex duobus assib⁹: & tertio semisse. sestertiū uereres uocauerūt: auctores sūt Varro Fest⁹ uictriui⁹ & cęteri doctiores quos ago testes rei tam notę nō aduxisset: nisi apud Lāpridiū in Heliogabalo cōperissem: sextertia cē tū libras. xxx. argēti cē: sed parū idonc⁹ auctor ē cui credere debeam⁹: nisi forsan ei⁹ çuo erāt eiusmodi pōdera imutata. supra sistertiū tressis a trib⁹ assib⁹ dicit: ut apud Persiū: Tressis agaso. Octussis quoq; ac nonussis: descusisq; reperitur octo nouē ac decē asses. Decussem uero denarium & a. x. assib⁹ noiarūt. A duob⁹ deinde decussibus bicessis. i. xx. asses. a tribus tricessis. xxx. asses. Persius & centusse utit: ut & centū grēcos curto centusse licet. Erāt aūt cētusse centū asses: qui erāt breues ex çre nūmi: supra cētussem maius çris uocabulū nō habemus. Nā ducentos tricentos: q̄drigētosue cū dicimus: nō magis asses: q denarios: aut alios nūmos significam⁹. Infra uero talētū est: cuius uarię species cū pondere: tū materia extiterūt. Nā sedm diuersas gētes: diuersi quoq; ponderis iuenit. Verū qd celebri⁹ ē: atticū maius & min⁹ talētum extat. Min⁹ assib⁹. lx. Maius tribus & octoginta & triente describit: licet aliq octoginta tantū assiū extitisse cōtendāt. Pli. Maior talētū atticū ex Varronis snia sedecim sestertiis taxari scribit. Cui si credim⁹ librarū erit quadraginta. sed hęc de pondere: Materiā uariā extitisse grauissimi attestant auctores: nā nō solū aurum argētū: ęs: hoc pōdere çstimari cōperim⁹: sed farrū etiā & alumē. Curti⁹ eni cādidi ferri talēta centū & Herodot⁹ aluminis mille talēta scribit: hęc sūt in saxete quę breuiter de mēsuris: ponderibusq; collegi. si qua in re alia tibi usui eē possum omne meū studū tibi paratissimū semp erit. Vale.

Vita Persii.

Persius aggressurū in primis necessariū uisū est ei⁹ uitā ac satyrā breui oratione pcurrere. Aulus Persi⁹ flaccus patre Flacco: matre Fuluia alympiade ducētesima tertia iperante Tyberio uolateris: ut Eusebi⁹: ut ipse de se scribit: Lunę poti⁹ datus natus ē. Mediocri aūt statura. insigni forma: ꝓbatis moribus: ingenio & doctrina prēstanti fuit. Prima adolescētia patre mortuo Qu. Remniū Palęmonē grāmaticū Vicentinū audiuit: Mox rhetorice sub Virginio Flauo incubuit. Inde se ad Cornutū philosophū cōferens: familiariter secū ad interitū usq; uixit. Anno uero çtatis nono ac uigesimo regnante Nerone interiit unū hūc satyrarū relinquēs librū in quo uerę laudis plurimū meruit. Satyra uero carminis gen⁹ uariis reb⁹ refertū est: qd fere idē: qd comoedia uęta ē. Nā cū in cōpitis ociosi dieb⁹ festis operarent antiq: incultū a crude carmen crudā priscā comoediā inuenere i qua primū bonos laudare: post etiā malos noiatim cape asserūt. Sed cū indies maiore in scribēdo licētia uterē: cautū ē lege: ne qs eiusmodi carmē describeret. Ex quo ueteri sublata: noua comoedia emanauit: çtatis cuiusq; mores & pſonarū affect⁹ cōtinēs: sed ad comedię ueteris formā paulatim satyra hęc irrepsit: in qua sine ulla ꝓprii cuiusq̄ nois mētione uitia hominū notarentur. Priscū uero satyrę gen⁹ tā latiui q̄ grēci excoluerūt: sed hęc noua satyra latinorū est in q̄ Lucilius maximā prim⁹ laudē obtinuit. Satyrā aūt q̄uis a satyra lege multis aliis cōferta legib⁹: unoq; rogatu multa & uaria cōplectēte: uel a satyra cibi genere diuersis reb⁹ cōditō: uel a lance satyra: quę multis generib⁹ primitiarū referta sacris adhibebat: quidā appellatā existimēt: meliores tñ auditores a siluestribus satyris i uetęre fabula istitutis noiauęre. Verū: his breuitęr de poetę uita ac satyra enarratis explanationē ipsam aggrediamur.

¶ Registrum libri.

a Primum uacat Bartholomei salutem hōibus

b & uegrandem perstrinxit

c f accersylae prudentia

d alio respondere uitiis dediti

e Haud mora.

Q254 x 55

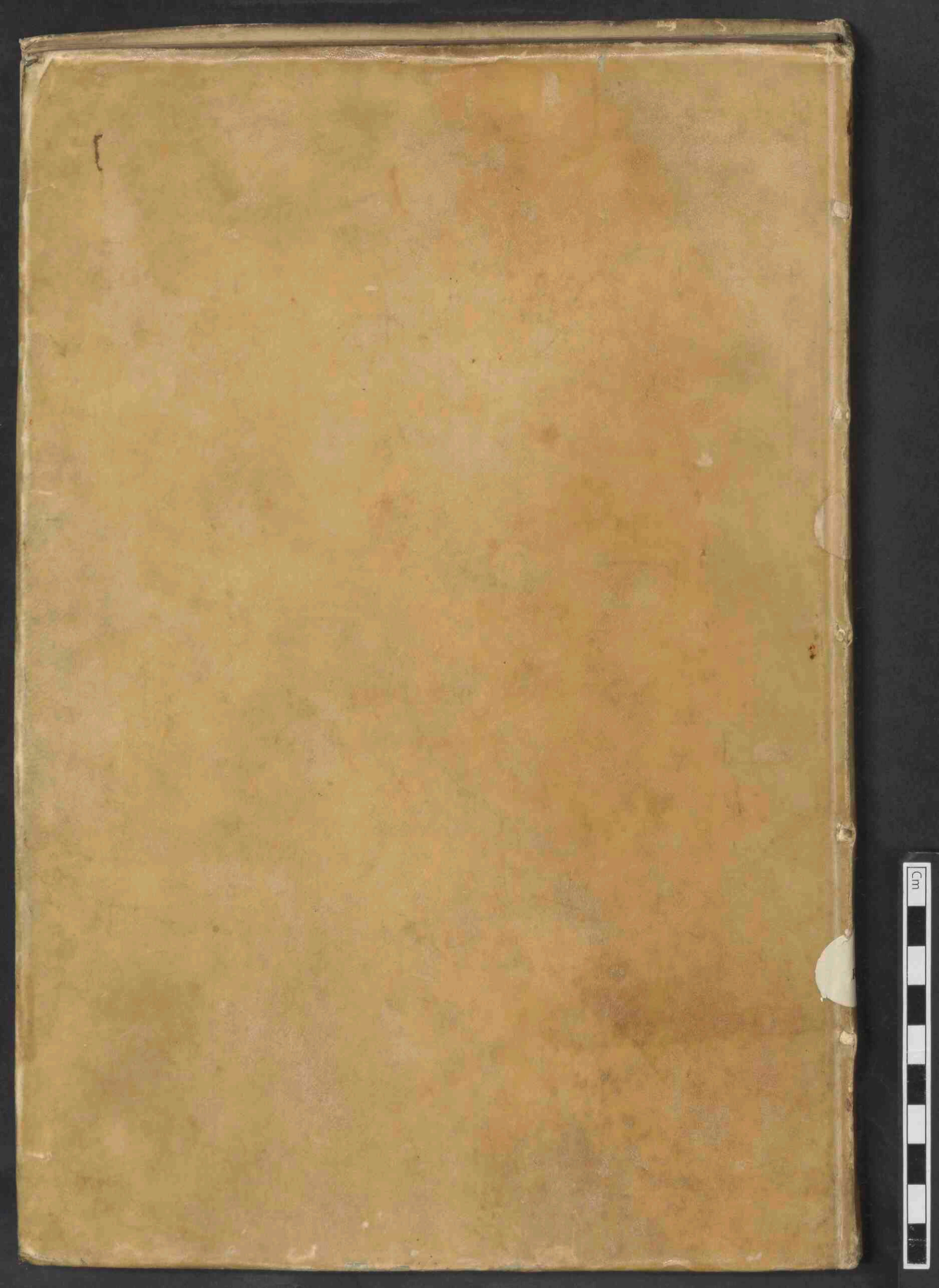

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181